

VLATKO SMILJANIĆ

M A R A M A T O Č E C

HRVATSKA SPISATELJICA
PROSVJETNO-KULTURNA AKTIVISTICA
I POLITIČARKA

B I O G R A F I J A

VLATKO SMILJANIĆ

M A R A
M A T O Č E C

HRVATSKA SPISATELJICA
PROSVJETNO-KULTURNA AKTIVISTICA
I POLITIČARKA

B I O G R A F I J A

Autor

Vlatko Smiljanić

Za nakladnika

Vlado Smiljanić

Urednik

Vlado Smiljanić

Grafički urednik

Matija Sabolić

Vlatko Smiljanić

Korektor

Kristijan Gostimir, prof.

Tisak i uvez

Grafiti becker, Virovitica

Sva prava pridržana. Intelktualno je vlasništvo, poput svakog drugog vlasništva, neotuđivo, zakonom zaštićeno i mora se poštovati.

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji način reproducirati bez autorova pismenog dopuštenja.

V L A S T I T A N A K L A D A

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek pod brojem 121121097

ISBN: 978-953-56371-2-7

M A R A
M A T O Č E C

HRVATSKA SPISATELJICA
PROSVJETNO-KULTURNA AKTIVISTICA
I POLITIČARKA

PRVO IZADNJE

*U povodu 125. obljetnice
rođenja Mare Matočec,
prve podravske spisateljice
i političarke Hrvatskog
seljačkog pokreta braće Radić,
jedne od prvih kolonista
i osnivača sela Korije*

“

*Čuvajte svoje običaje i svoj narodni život:
po tom ste bili svoji, i jeste i bit će te.
Koliko će te si sačuvati narodnog blaga,
toliko će te i vrijediti.*

Mora Martić

Obitelj Matočec dozvoljava objavu fotomaterijala i neobjavljenih tekstova Mare Matočec. Marija Sić dozvoljava objavu svih fotografija i dokumenata od gradnje i otkrivanja spomenika Mari Matočec u Koriji.

U pomoći za realizaciju ove knjige izrazito se zahvaljujem:

- Obitelji Matočec, osobito gospodi Ivanu i Mladenu Matočecu
- Mariji i Ivanu Siću (HSS)
- Mentoru Kristijanu Gostimir, prof.
- Nast. Kseniji Zdjelar za jezičnu korekciju teksta
- Gradskoj knjižnici i čitaonici Virovitica
- Donatorima za tisak
- Svojim roditeljima

Značajne povijesne osobe i njihova djela često su odraz vremena i prostora u kojem su djelovale. One postaju glavni akteri na pozornici povijesti i kao takvi bude znatiželju i poštovanje mlađe generacije. Najgore što im se može dogoditi jest zaborav, koji briše bilo kakvu uspomenu i sjećanje na te velikane. Upravo se zaborav dogodio Mari Matočec, jednoj vrijednoj ženi, spisateljici i političarki u pokretu braće Radić.

Mara Matočec, izuzetno vrijedna i marljiva spisateljica i političarka, koja se bavila politikom kada žene u Hrvatskoj nisu imale pravo glasa, postaje pučka tribunka i glasna zagovornica prava žena u Hrvatskoj između dva svjetska rata. Baviti se politikom u vremenu političke neravnopravnosti od Mare Matočec iziskivalo je veliku hrabrost, upornost i strpljenje za svaki potez. Činjenica da je bila samohrana majka i baka još više naglašava težinu njenog djelovanja. Unatoč svim preprekama i teškoćama ostvarila je zavidne rezultate svojim govorima, pjesmama i akcijama doživješi vrhunac svog političkog djelovanja tridesetih godina XX. stoljeća kada ulazi u sam vrh najjače hrvatske političke stranke HSS.

Živjela je i stvarala u malom selu Koriji, mjestošću nedaleko Virovitice. Kao što sam na početku rekao, najgora stvar koja se može dogoditi velikanima povijesti dogodila se Mari Matočec, a to je zaborav. Drugi svjetski rat, Hrvatsko proljeće, demokratski izbori, Domovinski rat i ostali važni događaji u hrvatskoj povijesti nataložili su prašinu zaborava na tu vrijedu i skromnu zagovornicu ravnopravnosti i slobode. Novo društveno uređenje donosi i nove interese, te je postavljanjem spomenika Mari Matočec u Koriji skinuta prašina zaborava s njena lika i djela. Sam spomenik i lijepo uređen park malo govori novim generacijama.

Ta činjenica je bila i povod za nastanak ove knjige koja donosi životopis Mare Matočec.

Vlatka Smiljanića i njegovo sazrijevanje pratim od najranijih dana. Kao profesor povijesti često sam primjećivao njegov veliki interes za povijest, koji se nije zadržavao samo na postavljanju dodatnih pitanja nego i na samostalnim istraživačkim radovima. Naša suradnja naročito dolazi do izražaja kada je Vlatko odlučio napraviti znanstveno istraživački rad pod nazivom „Političko djelovanje Mare Matočec“. Kao njegov mentor pratio sam nastajanje znanstveno istraživačkog rada kojim je Vlatko krenio na natjecanje iz povijesti. Istraživački rad postigao je veliki uspjeh na natjecanjima, osvojivši prvo mjesto na školskom i županijskom natjecanju, te je zbog originalnosti predstavljalo Virovitičko-podravsku županiju na državnom natjecanju.

Poslije natjecanja Vlatko je krenuo dalje u istraživanje i rezultat toga rada stoji ispred Vas. Prilikom pisanja ove knjige mladi autor koristio je svu dostupnu literaturu koje je bilo malo te se knjiga velikim dijelom temelji na analizi raznih izvora. Autor je analizirao pjesme Mare Matočec, njezina pisma, stupio je u kontakt s unucima Mare Matočec. Knjiga donosi biografiju Mare Matočec od njene mladosti pa do starosti i smrti. Knjiga je zanimljivo štivo koje obiluje fotografijama i činjenicama kojima se поближе upoznajemo s njenim djelovanjem.

Nastajanje knjige je bio dug i zahtjevan proces koji je autor uspješno priveo kraju. Njegova mladost i upornost prilikom pisanja daje ohrabrenje da će se i s drugih važnih povijesnih događaja skinuti prašina zaborava.

Kristijan Gostimir, profesor povijesti i geografije

Mara Jendrašić

*Mara fotografirana oko 1950.
(iz albuma obitelji Matočec)*

Mara Jendrašić rođena je – prema postojećim službenim dokumentima – 13. listopada 1885. u podravskom mjestu Đelekovec, koje se nalazi u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, udaljeno 10 km od Koprivnice, kao jedino dijete, oca Luke Jendrašića i majke Marije rođ. Vrbančić.

Otac Luka bio je pratitelj Hrvatskog seljačkog pokreta¹ gdje je ona dobivala prve informacije o politici. Mara se počinje živo zanimati za politiku već od mladih dana, ali u svemu ju je sputavala konzervativna sredina.

¹ Hrvatski seljački pokret isprva je bila organizacija hrvatskih seljaka za protumađarski narodni pokret, no kasnijih godina pokazalo se da seljaštvo u Hrvatskoj može biti značajan politički čimbenik jer je činilo oko 90% stanovništva Hrvatske. Prvi su to uvidjeli braća Radić, Antun i Stjepan. Već 1899. pokrenut je list *Dom*, a 1904. osnovali su Hrvatsku pučku seljačku stranku (HPSS). Stranka prima široke razmjere dvadesetih godina XX. stoljeća. Kroz svoju povijest mijenjala je i imena. Od 1920. postala je Hrvatskom republikanskom seljačkom strankom (HRSS), a od 1925. pa sve do danas Hrvatskom seljačkom strankom (HSS).

Problematika datuma rođenja

Analizirajući službene dokumente Mare Matočec, dolazi se do nedoumice vezane za njezin datum rođenja. U Smrtnom listu izdanom u Matičnom uredu Virovitica spominje se 13. listopada 1885. kao datum rođenja. Nadalje, Mara je Matočec osobno izjavila u redakciji *Hrvatskog dnevnika* (1936.) da je rođena 9. rujna 1886. Nasuprot tome, Kalendar *Hrvatskog glasa* za 1957., koji izlazi u Kanadi, spominje datum rođenja kao 12. rujna 1885. List *Hrvatski glas* objavljuje 1967. smrt Mare Matočec i navodi datum rođenja kao 12. rujna 1875. Uzimajući u obzir sve dokazne materijale, najuvjerljiviji i točan datum rođenja jest 9. rujna 1886. jer ga je potvrdila sama Mara Matočec. Vjerojatno je 13. listopada bio datum njezina vjenčanja koji je bio zamijenjen kao datum rođenja uz jednu godinu ranije, kako bi se Mara mogla udati s 18 godina. Izvorni dokument rođenja Mare Matočec ne postoji niti u vlasništvu obitelji Matočec, niti u Župnom uredu Đelekovec, a niti u Državnom arhivu u Varaždinu.

Mara Matočec rođena je 12. rujna 1875. u Gjurdjevcu, (a roditeljsko prezime bilo je Jendrašić), Gornja Podravina.

Svoju prvu pjesmu "Sibirija" poslala je uredništvu "Doma" i time je po-

Mara Matočec, rođena Jendrašić, rođena je dne 12. rujna 1885. g., u Gjurgjevu, gornja Podravina. Pokojni joj je otac i suprug bijahu od osnutka u Hrvatskom Seljačkom Pokretu. I ona sama odmah se je oduševila za isti, ali kako u ono doba žene su stavljane u zapećak, mogla je samo pratiti rad i djelovanje istoga. U kuću im je dolazio Radičev "Dom" tako, da tu počinje

sina od 28 i 29 godina. Mladji je tipograf i sad se koleba, bi li ostavio tipografsku službu i ostao na svojoj zemlji, dok joj je stariji sin neprestano na »gruntu«. Dva su joj sina umrla, a muž poginuo u svjetskom ratu. Mara je rođena 9. rujna 1886. u Gjelekovcu, u Podravini, a počela se baviti književnošću na poticaj pokojnog Stjepana Ra-

Ime	MARA
Prezime	MATOČEC
Dan, mjesec i godina rođenja	13. listopada 1885.

Djetinjstvo Mare Jendrašić

Obitelj Jendrašić u Đelekovcu je živjela do kraja osamdesetih godina XIX. stoljeća te se zatim sele u Đurđevac, udaljen oko 25 km od Đelekovca. Ondje žive skromnim seljačkim životom. Obrađuju zemlju, uzgajaju domaće životinje kao i ostala mala obiteljska seljačka gospodarstva u Podravini. Otac Luka i majka Marija ponekad odlaze raditi kod drugih kako bi zaradili nešto novca i prehranili malu Maru i sebe.

Mara Jedrašić polazila je četverogodišnju Pučku školu u Đurđevcu. Bila je jedna od najboljih učenica svoje generacije. Pobuđivala je pozornost među svojim učiteljicama. Velikom brzinom shvaćala je predavanja i imala brzo pamćenje. Često bi znala na korice bilježnica napisati pokoju pjesmu, koju bi njezine učiteljice poslale u tisak, ali anonimno, jer su u ono doba žene bile „stavljene u zapećak“. Gdje god i kada joj je sinula ideja za pjesmu, ona bi ju na najbliži prazan list zapisivala.

Marine učiteljice i đurđevački župnik nagovarali su njezine roditelje da pođe u više škole zbog svoje nevjerojatne inteligencije i uma, ali roditelji su se uvijek izgovarali da im je ona kći jedinica te da ju stoga žele zadržati kod svog doma. Ulogu u njezinom daljnjem obrazovanju imala je i loša financijska situacija njezinih roditelja.

Od svoje rane mladosti vrlo je pobožna i religiozna. Redovito svake nedjelje odlazi na misu u crkvu. No, slušajući svećenikovu propovijed uvijek je znala osjećati da mu je nešto izmaklo u interesu istine i pravde. U sebi je tu misao sakrivala, te je zbog toga ponekad nezadovoljna izlazila iz crkve. Redovito donosi cvijeće i ukrašava oltare.

Prvi podatak iz djetinjstva Mara prepričava u Seljačkoj slozi iz 1938. Spominje sjećanje iz 1893. kada je išla u prvi razred:

„Još i danas mi zvoni u ušima, kako su moja majkica, to jest očina mati, kazali svojoj snabi, a mojom mami: „Mene ne treba tvoja vura!“ . Da vam bude jasno, čujte ovo. Išla sam u školu u prvi razred. Moja majka omiesila kruh, naložila krušnu peć i onda morala ići u polje za poslom. Ali prije nego je pošla, još je jedanput pogledala kruh i u peć i rekla majkici: „Dok Marica dojde iz škole, nek pogleda na vuru... Mislim, da će biti dobra peć, da se kruh metne unutra... A i kruh će se dići... Najte majko pozabiti! I kruh neka bude dve vure vu peći, a onda ga izvadite... Nek vam dete reče, kad buju prešle te dve vure, kad vi ne poznate i ne vidite na vuru...“ „Meni ne treba tvoja vura“, majkica su odpovrnuli mojoj mami, „i ja sam baš na te rieči došla iz škole.“ (...)

Stjepan Sulimanac
(iz knjige Suzane Leček i Stipe Botice: *Za slobodu i pravicu: Stjepan Sulimanac – Naš Štefina*)

Pučku školu Mara Jendrašić završava 1896. Posvećuje se obiteljskoj sredini pomažući roditeljima na obradi tla, hraneći životinje i održavajući svoju obiteljsku zajednicu. Iz 1896. postoji događaj iz Marina djetinjstva koji spominje Stjepan

Sulimanac² u knjizi *Naše pravice*. Navodi da ujesen te godine Mara

2 Stjepan Sulimac (1915. – 1994.) rođen je 27. srpnja 1915. u Turnašici kraj Pitomače. Književnik i političar, u početku pristaša Hrvatske seljačke stranke, a 1990. prelazi u Hrvatsku demokratsku zajednicu. Odabran je za visoku dužnost potpredsjednika Hrvatskog sabora, a bio je najstariji saborski zastupnik. Često je posjećivao Maru Matočec u Koriji, kako bi politizirali.

Jedrašić vodi tri krave na ispašu uz željezničku prugu na južnoj strani Đurđevca gdje je bila obiteljska livada i razmišlja o čovječanstvu i domovini Hrvatskoj. Govori kako „ovo sunce i sva ova Božja priroda živi za druge, tako će i ona čitavoga života radili za svoju dragu domovinu Hrvatsku i za čovječanstvo uopće.“ Bile su to misli Mare Jendrašić za svoj plemeniti zavjet i ljubav prema čovjeku, domovini i napretku seljaštva. Zamislivši se, nije opazila da je jedna od triju krava, zvana Cifra, pasla travu tik uz same tračnice po kojima je nailazio jureći vlak. No, čim je čula bliski hūk vlaka, Cifra se udaljila od tračnica. Mara se jako zabrinula i uplašila. Bojala se da je netko od sumještana vidio ovaj događaj te će ga prenijeti njezinim roditeljima. Kada se konačno sabrala, okupila je krave i povela ih putem kući. Hodajući do svog doma, Mara susreće čovjeka-putnika koji je nosio kofer u ruci. On ju upita za pravi put prema Đurđevcu te ga Mara upućuje. Zajedno pješače, a on se divi tako marljivoj djevojci. Razgovarali su kao da su se već poznali. Dolazeći do raskrižja, međusobno se pozdravljaju s „doviđenja“. Odlazeći dalje prema kući, Mara razmišlja da je ta osoba nalik Kristu jer iz njegova lica izvire velika dobrota i pravica.

Na prijelazu stoljeća, iz XIX. u XX., po Đurđevcu se širi glasina da će se održati seljačka skupština sa narodom na koju će doći vođa iz Zagreba Stjepan Radić³. Mara se raduje tom događaju, pripremajući cvjetne aranžmane za skupštinu i pišući pozdravnu pjesmu Stjepanu Radiću koju je nazvala *Pozdrav vođi*. Po Đurđevcu sakuplja seljačke djevojke da zajedno uređuju prostor na koji će doći vođa iz Zagreba. Već drugoga dana, mnogobrojni mještani Đurđevca na željezničkom kolodvoru dočekuju Stjepana Radića. Nakon njegova izlaska iz vlaka Mara

3 Stjepan Radić (1871. – 1928.) rođen je u Trebarjevu Desnom kraj Siska. Političar, pravnik i politolog. S bratom Antunom 1904. osniva Hrvatsku pučku seljačku stranku (HPSS). Zagovarao je ravnopravno federativno ujedinjenje s Kraljevinom Srbijom, suprotstavlja se centralistično-hegemonističnom načinu ujedinjenja. Ranjen na zasjedanju Narodne skupštine u Beogradu 20. lipnja, preminuo 8. kolovoza, a pokopan na Mirogoju 12. kolovoza 1928.

je izrecitala *Pozdrav vođi* te prepoznala Stjepana Radića kao čovjeka-putnika kojeg je susrela ujesen 1896. u Đurđevcu. I sam Stjepan Radić ju prepoznaje. Nakon recitala Radić ju zagrlji uz riječi: „Milena, poznam te. Ti trebaš nužno našem velikom hrvatskom i svečovječanskom poslu.“ Suznih očiju, ali s velikim osmijehom na licu, Radić pogleda seljaštvo okupljeno na kolodvoru i odlazi na skupštinu.

*Stjepan Radić i njegova buduća supruga Marie Dvořáková iz 1897.
(iz knjige Zvonimira Kulundžića: Živi Radić)*

Udaja Mare Jendrašić i nova obitelj Matočec

Nedugo nakon dolaska Stjepana Radića u Đurđevac Mara Jendrašić upoznaje se sa Stjepanom Matočecom koji je bio po zanimanju kolar. Stjepan je bio iz siromašne đurđevačke obitelji, jedno od petero djece Matočecovih. Već 1903. Mara se udaje za njega u crkvi sv. Jurja u Đurđevcu i uzima prezime Matočec. Već iduće 1904. Mara Matočec rađa kćer Maricu. Zatim 1907. sina Josipa, 1908. Valenta, a 1910. Ignacija Matočeca. Svi oni rođeni su u Đurđevcu. Obitelj Matočec imala je malo jutara zemlje⁴. Na početku dvadesetih godina Ignacije doživljava strašnu nesreću. Sa djedom Lukom Jendrašićem, ocem Mare Matočec, uputio se u obiteljski vinograd u Đurđevcu. Budući da se spremala velika oluja, mali Ignacije i djed Luka skrili su se u njihovu drvenu klijet. Nakon toga grom je udario u klijet, a Ignacije i Luka zadobili su teške opekotine. Nekoliko dana nakon nesreće Ignacije je preminio, te je pokopan na groblju u Đurđevcu, a djed Luka je preminio nekoliko tjedana nakon nesreće, zbog opekotina te subjektivnog osjećaja krivice za smrt malog Ignacija. Matočecovi su živjeli od obrade zemlje, uzgoja životinja i Stjepanovih ponekih stolarskih uradaka. Kći Marica nakon udaje sa Ignacijem Šabarićem iz Đurđevca rađa Rozaliju i nakon Rozalijina poroda Marica oboljeva od žučnog kamenca i umire 1931., a Rozalija ostaje boraviti kod bake Mare Matočec. Josip Matočec ženi Poldu rođ. Smiljanec iz Korije. Bavi se poljoprivedom s majkom Marom. Proširuje obiteljske posjede kupujući obradivu zemlju u Koriji. Josipa su kasnije pretukli žandari zbog postavljanja hrvatske zastave u Koriji te je preminuo od epilepsije 1943. Valent Matočec izučava tipografski zanat i uglavnom boravi u Osijeku. Ženi Maricu rođ. Krstitović i s njome dobiva tri sina: Stjepana, Ivana i Mladena Matočeca. Stjepan Matočec umre kao jednogodišnjak, Ivan je

4 Jutro, mjerna jedinica za površinu zemlje. 1 jutro = 5754,5 m².

rođen 1942. a Mladen 1945. Valent je sudjelovao u Drugom svjetskom ratu kao antifašist, a radio je u partizanskom prop-odsjeku. Bio je ranjen u desnu šaku zbog eksplozije bombe.

Jedina fotografija Stjepana Matočeca, (stoji lijevo) supruga Mare Matočec, fotografiranog prije više od stotinu godina (iz albuma obitelji Matočec)

Obitelj Matočec u Koriji, fotografirani 1940. Slijeva stoje: Polda Matočec rođ. Smiljanec, Josip Matočec, Rozalija Jančijev rođ. Šabarić, Valent Matočec i Marica Matočec rođ. Krstitović; sjede: Mara Matočec sa Stjepanom Matočecom (sinom Valenta i Marice Matočec rođ. Krstitović) u naručju (iz albuma obitelji Matočec)

*Marica Matočec (Marina kći) iz 1927.
(iz albuma obitelji Matočec)*

Marina unuka Rozalija Jančijev rođ. Šabarić, (sjedi) i njezine kćeri te Marine praunuke Ljubica (lijevo) i Anelka (desno) (iz albuma obitelji Matočec)

*Mara Matočec s unucima u Koriji, fotografirano nakon Drugog svjetskog rata
slijeva: Mira Vešligaj (susjeda), Mladen Matočec i Ivan Matočec
(iz albuma obitelji Matočec)*

*Josip Matočec, sin Mare Matočec, fotografiran u lipnju 1937.
(iz albuma obitelji Matočec)*

*Sin Mare Matočec, Valent Matočec sa suprugom Maricom Matočec
rođ. Krstitović, fotografirani u Osijeku u prvim godinama braka
(iz albuma obitelji Matočec)*

Mobilizacija Stjepana Matočeca u rat i prvi Marini politički i spisateljski koraci

Suprug Mare Matočec Stjepan Matočec mobiliziran⁵ je u zimi 1914. kao vojnik Središnjih sila, tj. Austro-Ugarske. Rastanak sa svojim najbližima bio je vrlo bolan i težak. Oboje su obećali da će se dopisivati te da će ostati u kontaktu koliko god mogli.

Odlazak supruga u rat, tuga i bol da se vjerojatno više nikada neće vratiti, pokreću u Mari energiju za stvaranje pjesme posvećene svome mužu. Napisala ju je neposredno nakon mobilizacije i nazvala ju *Sibiriji*. U to vrijeme list koji je obavještavao i obrazovao hrvatskog seljaka pod dominacijom Hrvatske pučke seljačke stranke bio je *Dom*, punim imenom *Dom – list hrvatskom seljaku za razgovor i nauk*, a njegov glavni urednik bio je dr. Antun Radić⁶. List je objavio natječaj za pisanje radova od strane seljaka. Mara se uključila u natječaj poslavši pjesmu *Sibiriji*. Pjesma je bila objavljena u *Domu* već u siječnju 1915. i to je Marina prva poznata objavljena pjesma. Imala je tematiku rata, vojnika i Sibira, a može se nazvati i tužaljkom. Pobudila je veliku opću pozornost te od onda Maru Matočec sa svih strana počinju poticati da nastavi pisati i objavljivati dalje. Tada joj je bilo 29 godina i već je počinjala dobivati prve izravne kontakte s braćom Radić. Dr. Antun Radić počinje utjecati na nju da prosvjećuje selo i prikuplja narodno blago sela. Nagovara ju da piše i dalje, da pokazuje kako su talentirani hrvatski seljaci, da njihova kultura nije posuđena nego da je to njihova prava misao. Želio je da Mara

5 Mobilizacija (*lat. mobilis* - pokretan) voj. pozivanje vojnih obveznika u službu pod pretpostavkom rata.

6 Dr. Antun Radić (1868. – 1919.) rođen je u Trebarjevu Desnom kraj Siska. Hrvatski je političar, pisac i utemeljitelj hrvatske etnografije. S mladim bratom Stjepanom osnova 1904. godine Hrvatsku pučku seljačku stranku (HPSS). Utjecao je na kulturni, politički i nacionalni razvoj hrvatskog sela.

pisanjem i objavljivanjem pomogne u promicanju hrvatskog seljačkog stvaralaštva osobito kao žena i majka.

*Dr. Antun Radić
(s interneta)*

Stjepan Radić je utjecao na njezinu političku orijentaciju i mišljenja, što je ona i kod Antuna i kod Stjepana u potpunosti prihvaćala i gradila svoju političku karijeru na učenjima braće Radić.

U međuvremenu dolazi od muža Stjepana prvo pismo: „Živ sam ti i zdrav, ali sada krećemo na frontu i to u Karpate, na rusku frontu. Kažu da je opasno, ali ti se nemoj ništa žalostiti i odmah mi odgovori na ovo pismo i javi kako je doma, kako ste ti i dječica.“ Mara je odmah napisala pismo za svoga supruga i tek za nekoliko mjeseci stigao je odgovor: „Draga Marice, javljam ti se baš iz rova. Borbe se vode i ne mogu ti opisati kako je ovdje i što ovog časa osjećam dok ti pišem ovo pismo. Uvijek o vama mislim, grlim vas i ljubim, draga ženo i dječice. Zbogom.“ Ujedno je to bilo i zadnje pismo dobiveno od Stjepana. Poštanskim pečatom potvrđen je grad Tobolsk⁷. Mara je neprestano pisala i čekala odgovor, ali ga nije bilo. Prema pričanjima Mare Matočec, Stjepana su zarobili u Poljskoj, točnije u pokrajini Galiciji.

Nikada nije mogla prežaliti njegov nestanak. U samoći ga je oplakivala. Kroz razgovore znala je napominjati da do rata nije trebalo doći i da je potrebno usaditi novu nauku koja se neće temeljiti na revoluciji i ratu, nego već mirotvornim i čovjekoljubnim idejama.

Nagađanja su o smrti Stjepana Matočeca velika. Kalendar *Hrvatskog glasa* koji izlazi kao prvi hrvatski list u Kanadi govori da se vraćajući kući 1919. iz zarobljeništva u Sibiru, Stjepan na putu razbolio od trbušnog tifusa i umro. Povratnici iz Sibira govorili su Mari Matočec da je on već u zarobljeništvu umro od tifusa. Tako se može zaključiti da je Stjepan Matočec umro od trbušnog tifusa, ali mjesto njegove smrti nije definirano.

7 Tobolsk je povijesni grad Sibira u Tjumenjskoj oblasti Rusije. Potječe iz XVI. stoljeća i sadržava velebne kulturno-povijesne spomenike. Nalazi se na ušću rijeke Tobol u rijeku Irliš. Danas je grad bavi naftnom rafinerijom i broji oko 95 000 stanovnika. (2001.)

Zimzelenu,

Zimzelenu drago cvijete
 Krasno cvijete roda moga
 Ključ mraz nikad neće
 Od postanka živnog moga.

Zimzelenu cvijete milo
 Ho i zimi si zeleno
 Spati jesi čvrsto živo
 Kad sve mrtvo i ledeno.

Zimzelenu cvijete drago
 Domovinska kiti grudi
 Kada hoće te nam blago
 Hladno zima i led budi.

Zimzelenu cvijete mili
 Cvijete mili roda moga
 Holburni su se još kitali
 Za Matije Gubca doba.

Rukopis Mare Matočec iz njezina spomenara. Pjesmu „Zimzelen“ napisala je oko 1922., a pjesma je objavljena 1926. u „Seljačkoj prosvjeti“ (ostavština Mare Matočec)

Zimzelenu drago cvijete
 Krasno cvijete roda moga
 Ključ mraz nikad neće
 Od postanka živnog moga.

Zimzelenu cvijete milo
 Ho i zimi si zeleno
 Spati jesi čvrsto živo
 Kad sve mrtvo i ledeno.

Zimzelenu cvijete drago
 Domovinska kiti grudi
 Kada hoće te nam blago
 Hladno zima i led budi.

Zimzelenu cvijete mili
 Cvijete mili roda moga
 Holburni su se još kitali
 Za Matije Gubca doba.

Zimzelenu drago cvijete
 Krasno cvijete roda moga
 Ključ mraz nikad neće
 Od postanka živnog moga.

Zimzelenu cvijete milo
 Ho i zimi si zeleno
 Spati jesi čvrsto živo
 Kad sve mrtvo i ledeno.

Zimzelenu cvijete drago
 Domovinska kiti grudi
 Kada hoće te nam blago
 Hladno zima i led budi.

Zimzelenu cvijete mili
 Cvijete mili roda moga
 Holburni su se još kitali
 Za Matije Gubca doba.

Glavni odbor Hrvatske pučke seljačke stranke i prvi Marin javni nastup

Početakom 1919. Mara Matočec primljena je u članstvo Glavnog odbora Hrvatske pučke seljačke stranke. Bila je to velika čast na ponos domovine, seljačkog pokreta i ženama u politici jer je Glavni odbor najviše stranačko tijelo. Tada su u Glavnom odboru bili dr. Rudolf Horvat, dr. Đuro Basariček, Josip Predavec, Stjepan Uroić, Tomo Jalžabetić, dr. Vladko Maček⁸ i predsjednik HPSS-a Stjepan Radić.

*Nadrobni reljef dr. Vladka Mačeka
(foto: Vlatko Smiljanić)*

8 Dr. Vladko Maček (1879. – 1964.) rođen je u Jastrbarskom. Političar i pravnik, drugi predsjednik Hrvatske seljačke stranke. U inozemstvu očuvao HSS. Umro je u Washingtonu, a u Hrvatsku je prenesen 15. svibnja 1996.

U *Domu* 24. prosinca 1918. bilo je objavljeno da će se održati izvanredna glavna skupština HPSS-a 3. veljače 1919. u zagrebačkoj Streljani na kojoj će se prosvjedovati protiv centralizma. Na skupštinu su uz ulaznice mogli doći samo članovi Glavnog odbora, a bez ulaznice gosti predsjednika Stjepana Radića te pristaše HPSS-a. Na skupštini je bilo ukupno 6 832 uzvanika.

Skupštinu je otvorio Stjepan Radić. U početku svoga govora spominje da su svi očekivali da će hrvatski narod od ujedinjenja osloboditi Rusija. Zatim nadovezuje kako je narod za republikanstvo, a ne militarizam Kraljevstva SHS. Ističe da je republika država bez žandarske sile. Napominje skoro rušenje hrvatske domovine, a da je seljački narod spreman stati tomu kao 4/5 hrvatskog stanovništva. Ponovno govori o svojoj idejama federativne republike Srba, Hrvata, Slovenaca i Bugara. Želi osloboditi ženu i dati joj jednaka prava kao i muškarcima te prepustiti vlast narodu i pravo odlučivanja u svojoj domovini.

Nakon predsjednika, riječ je uzeo dr. Rudlof Horvat. Napominje da sve što je hrvatski narod gradio godinama, sada nestaje. Smatra da se gospoda boje da seljak ne bi postao razbojnik i boljševik, a seljacima je u duši čovjekoljublje i mir. Ističe da nam Srbin može biti samo brat, a ne gospodar. Na kraju govora izriče da do sada ništa nije zatrlo hrvatski narod, pa nas neće niti batine.

Na govornicu stupa dr. Đuro Basariček. On prikazuje prisutnima propadanje hrvatskog naroda pod austro-ugarskom vlašću. Predočava tablice o imovinskom stanju seljaka i navodi da 209 posjednika u Hrvatskoj drži u svojim rukama 22% zemljišta. Kako bi se to spriječilo, preporuča vraćanje starog zadružnog prava.

Za dr. Basaričekom riječ uzima Mara Matočec. U početku govora Mara je isticala bijedni položaj žena u domovini, osobito kod današnjeg nasljednog prava nakon smrti muža⁹. Želi da žene imaju pravo glasa i potiče u svojim krugovima emancipaciju¹⁰.

Nakon Mare, na govornici su još bili Josip Predavec, dr. Vladko Maček, Stjepan Uroić, Tomo Jalžabetić i na kraju je skupštinu zatvorio Stjepan Radić. Nedugo nakon toga, stvrstala se povorka svih okupljenih na skupštini do Jelačićevog spomenika, a ondje je Radić održao govor o slobodi čovječanstva.

9 Prema Zakonu o nasljedvanju iz Kraljevine SHS stoji da žena nakon muževe smrti mora muževoj obitelji predati svu imovinu, osim ako ima potomaka sa mužem, onda mora predati 3/4 imovine muževoj obitelji. Time su žene bile potpuno stavljene u zapećak i krajnju bijedu, ako bi se našle u takvoj situaciji

10 Emancipacija (*lat. emancipatio* – osamostaljenje) – proces ili rezultat od zavisnosti, podčinjenosti, ugnjetavanja, izjednačenja u pravima.

Mara Matočec do 1924.

Mara Matočec sudjelovala je na Skupštini u Koprivnici na Zrinskom trgu 7. ožujka 1920. Tamo je bilo oko tri tisuće seljaka, što potvrđuje da je Koprivnica seljačko mjesto. Ondje je i izabran novi gradonačelnik Ivan Kraljić. Govornici su se obraćali s balkona Gradske vijećnice, a među njima bio je gradonačelnik Kraljić, dr. Rudolf Horvat i Mara Matočec. Skupština se održala zbog prihvaćanja rezolucije kojom se zatijevao pravilan omjer zamjene krune u dinar, pripojenje hrvatskih krajeva koje su okupirali Talijani, služenje vojske u matičnoj zemlji, vođenje politike mira i da se seljačko te radno pravo može provesti samo u neutralnoj seljačkoj republici.

Stjepan Radić zakazao je 11. travnja 1920. Osmu glavnu skupštinu Hrvatske pučke seljačke stranke na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu. Međutim, Svetozar Pribičević, vođa hrvatskih Srba, naredio je Radićevo zatvaranje te je Skupština prebačena u Vrapče, zagrebačko predgrađe, a dr. Vladko Maček bi predsjedavao Skupštini. Rezolucija Skupštine tražila je da pravo glasa dobiju žene i muškarci iznad 18 godina. Na njoj je gostovala te držala govor i Mara Matočec. Ona se kritički oglašava na zatvaranje Stjepana Radića izrazivši to pjesmom posvećenom Stjepanu Radiću *Milomu seljačkom učitelju* koju piše u Đurđevcu, 21. lipnja 1919., ali ju ne objavljuje. Nakon skupštine, Mara Matočec piše pjesmu *Hrvatska seljačka slava*, gdje u zadnjem stihu naglašava: *Kada Hrvat barjak svoj razvije, / Tada nikom on u strahu nije, / A kad seljak dirne tamburicu, / Na slobodu misli i pravicu, / Na slobodu u prosvjeti blagoj, / Na pravicu u ljubavi dragoj*. Objavila ju je u *Slobodnom domu*, 12. svibnja 1920. Ovom kiticom iskazuje i temu skupštine u Vrapču, kojom hrvatski narod žudi za slobodom, pravdom i ljubavi prema drugima, ali i prema svojoj domovini Hrvatskoj.

Mara Matočec uključuje se u izbornu kampanju na izborima 28. studenog 1920. kao član Glavnog odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke tako što piše svoju prvu poznatu budnicu *Ustaj, seljački rode* u Đurđevcu, 8. listopada 1920. Nju objavljuje na naslovnoj stranici *Slobodnog doma*, 20. listopada 1920.

Koprivnica je 8. svibnja 1921., prema riječima Mare Matočec, tada imala jednu veliku svečanost nikada do sada – veliku Radićevu skupštinu. Najveću zaslugu za organizaciju skupštine imao je gradonačelnik Koprivnice Ivan Kraljić, ali uvelike je pomogao i narod. Gosti skupštine bili su predsjednik Stjepan Radić, njegova supruga Marija Radić i gospođa prezimenom Barić. Svi oni bili su dočekani banderijama, pjevačkim društvima, cvijećem, vijencima i raznim zelenilom. Stjepan je Radić prvi stupio za govornicu. Nakon svojih prvih riječi, okreće se prema Mari Matočec i kaže: „Daj Maro i ti održi jedan govor ovim dragim seljačkim sestrama! Onako po domaći!“ Mara Matočec je bila spremna održati govor, ali u taj trenutak oglasi se narodni zastupnik Tomo Jalžabetić i reče: „Ne,ne, samo babama ne treba dati govoriti.“ Na te riječi, Stjepan Radić uskliče: „Tko je protiv ženama, ne spada k nama, nije dionik našeg velikog pokreta i programa. Jer, ako želimo dobro svomu narodu, onda moramo privesti žene u javni život. Ne, da one možda zanemare dom i kuću. Jer one svijesne i prosvjećene još će više ljubiti dom i kuću. Ne to ti, ženo, moraš – nego hoćeš. Ne smijete biti grubi ni prema političkom protivniku, a kamoli protiv ženama! Jednu poštuj kao sveticu, to ti je majka; drugu kao družicu, a svaku treću kao sestru!“ Zatim Mara Matočec stupa na govornicu započevši da je narodni zastupnik Tomo Jalžabetić pripada Hrvatskoj republikanskoj seljačkoj stranci samo tijelom, ali ne dušom. Nadovezuje da žene u politici ne traže vodstvo, nego već hoće samo sudjelovanje, uputstvo i orijentaciju. Napominje na težak život i položaj obitelji koje su u ratu izgubile svog ženidbenog druga ili oca. Unatoč Jalžabetićevoj kritici i on je održao govor na skupštini.

Velika Radićeva skupština u Koprivnici, 8. svibnja 1921.
(Dr. Mira Kolar-Dimitrijević: Mara Matočec)

Na idućim izborima, Hrvatska republikanska seljačka stranka ponovno je odnjela pobjedu. Nakon izborne pobjede, Stjepan Radić saziva veliku skupštinu u Borongaju kraj Zagreba za 15. travnja 1923. Poslanici Radićeve stranke, koji su bli ujedinjeni u Hrvatskom narodnom zastupstvu proglašeni su ondje Hrvatskim saborom. Slavila se tisuć-godišnjica krunjenja kralja Tomislava na Duvanjskom polju 923. Vraćajući se u Đurđevac sa skupštine Mara Matočec stvara pjesmu *Spomen na 15. travnja 1923.* koju piše 25. travnja 1923., a objavljuje u *Slobodnom domu* 2. svibnja 1923. Povod pisanju bilo je Marino oduševljenje Radićevom borbom za republiku mira, sloge, slobode i rada.

Nakon *Spomena na 15. travnja 1923.* Mara Matočec do lipnja 1928. više ne piše političke pjesme. Uzrok tomu je, što Stjepan Radić pridružuje 1. srpnja 1924. Hrvatsku republikansku seljačku stranku u Seljačku internacionalu u Moskvi te priznaje Vidovdanski ustav i srpskog kralja. Mara Matočec nije shvaćala to pridruživanje, tj. kako je Stjepan

Radić bio republikanac, a odjednom je prešao u monarha te se uključio u vladu kao ministar prosvjete. Zapravo, Stjepan je Radić samo želio pridruživanjem u visoke centre moći izboriti što veća prava za hrvatski narod i njegovu autonomiju. Od tih trenutaka Mara Matočec posvećuje pažnju obiteljskom, etnografskom i kolonizatorskom radu i javno ne djeluje. Mara Matočec nije jedina koja se povukla od Radića. To je učinila gotovo cijela Podravina i podravske organizacije.

Uključivanje Mare Matočec u Seljačku slogu

Nezadovoljstvo Hrvatske republikanske seljačke stranke prema Etnografskom odjelu Narodnog muzeja u Zagrebu, jer je odjel prkupljao samo narodne rukotvorine, a ne i narodnu umjetnost, dovelo je do osnivanja Seljačke sloge 8. kolovoza 1920. Seljačka sloga bila je pod upravom i punom potporom rukovodstva Hrvatske republikanske seljačke stranke, a djelovala je kao društvo za opismenjavanje i prosvjetu sela. Status društva sastavili su dr. Đuro Basariček, Fran Novljan, Juraj Krnjević, Zvonimir Pužar i seljaci Ivo Robić te

*Rudolf Herceg
(iz knjige Nede Prpić-Gamiršek: Dr.
Juraj Krnjević: tri emigracije i: razgovori
– pisma – prilozi)*

Stjepan Kovačević. Mara Matočec je u društvu djelovala sakupljajući narodne pjesme koje predsjednik Seljačke sloge, Rudolf Herceg, objavljivao u istoimenom listu. Autorica monografije o Mari Matočec, dr. Mira Kolar, tvrdi da je vjerojatno Mara Matočec autor nekih narodnih pjesama. Prvobitno glasilo Seljačke sloge bila je Seljačka prosvjeta. U prvim brojevima već 1926. Mara Matočec objavljuje svoje radove.

SELJAČKA PROSVJETA

GLASILO SELJAČKE SLOGE HRVATSKOGA SELJAČKOGA PROSVJETNOGA I DOBROTVORNOGA DRUŽTVA U ZAGREBU.

BROJ 1—2.

U ZAGREBU, DNE 15. SIJEČNJA 1926.

GODINA I.

„SELJAČKA PROSVJETA“ IZLAZI SVAKOGA 1. I 15. U MJESECU, A STOJI GODIŠNJE 75 DINARA (ZA AMERIKU 2% DOLARA). — RUKOPISI ŠALJU SE UREDNIČTVU, A PREDPLATA UPRAVI „SELJAČKE PROSVJETE“, OBOJE U HRVATSKOM SELJAČKOM DOMU, ZAGREB, AKADEMIČKI TRG 12. — TELEFON 4-27.

STJEPAN RADIĆ:

SELJAČKA SLOGA U SVOM PRAVOM ZNAČENJU.

Moje rodno selo Trebarjevo Desno imalo je starih kućnih brojeva trideset, a kuća mogega oca nosila je broj 15, bila je dakle baš u sredini sela. Kad su se stare zadruga podijelile, imalo je selo 104 kuće, a naša je kuća nosila broj 51; ostala je dakle opet u sredini. Nedjeljom i blagdanom skupljala bi se djeca na cesti, koja se tu zove »brijeg«, jer je to ujedno obala Save, od kuda se lijepo vidi na drugu stranu isto jedno selo: Trebarjevo Lijevo.

Bilo mi je oko 7 godina. Još nisam išao u školu, ali sam čuo kod kuće stariju braću i sestre čitati razne pripovjestne knjige, a ponajviše knjige iz hrvatske povijesti, te mi se živo utisnulo u dušu, kad sam čuo, da smo mi Hrvati radi svoje nesloge najprije izgubili more, a onda da su radi naše nesloge nad nama zavladaali Magjari, a poslije najvećim dijelom hrvatskih zemalja i Turci. Meni je od svega onoga, što sam čuo čitati, zujala u ušima samo jedna jedina riječ: nesloga. Ta je riječ za mene značila strašniju nemar nego stoglavi zmaj, o kojem sam također čuo čitati i pripovijedati.

U našem selu bilo je dosta djece u mojoj dobi i mojih vršnjaka. I dječaci su se u glavnom kupili u tri skupine: gornje selo posebice, a isto tako donje i srednje. Kad su dječaci jednoga dana došli iz gornjega sela, da se malo poigraju u srednjem selu, skoče na njih moji vršnjaci i stanu ih oštro tjerati natrag, jer da se oni nemaju pravo tu igrati. Dječaci potrče u donje selo, ali tu istom na njih navale »dolnozemci«, vi-

čući na njih, da su oni »gorenci« i da se tu nemaju prava igrati.

Mene je to silno iznenadilo, i meni su se odmah u misli pojavili i Mletčani i grbavi magjarski kralj Koloman i strašni Turci i sve druge posljedice naše narodne nesreće. Ja naravno o tom svem nisam mogao govoriti, jer me ne bi razumjeli, nego sam im samo u kratko rekao, da naše selo ima jednoga čredara ili govodara, i da sve naše rogato blago lijepo složno pase, kao da je iz jedne štale, a valjda mi dečki imamo više pameti negoli nijemo blago, pa valjda znamo, da smo svi svoji i da se svi možemo i moramo zajedno igrati i u igri se lijepo slagati. Dečki prihvatiše moj predlog oduševljeno i »dolnozemci« i »sredozemci« i »gorenci« pojurismo ne samo u gornje selo nego i dobra pol kilometra iza njega, gdje se s »brijega« spuštala cesta u polje, kuda je vodila u Veliku Goricu i dalje u Zagreb.

Od toga dana nije više dolazilo do sukoba među nama, i kad smo za nekoliko mjeseci počeli ići u školu u susjednu Martinsku Ves, mi smo najmlađi daci lijepo jedan na drugoga čekali, svi zajedno u školu dolazili i svi se zajedno iz škole vraćali, i prije, nego smo došli u svoje selo, dijelili smo si ono malo kruha i sira, što nam je slučajno ostalo od našega siromašnoga objeda u školi. Kad smo mi došli do četvrtoga razreda, onda smo već svi skupa zajedno išli, te smo svoju ulogu htjeli proširiti i na suprotno selo Trebarjevo Lijevo.

Simbol „Seljačke sloge“ iz Špišić Bukovice (ostavština Mare Matočec)

*Dr. Đuro Basariček
(iz udžbenika povijesti za osnovne škole)*

Sredinom dvadesetih godina, Mara Matočec saznaje da se njezin muž više nikada neće vratiti. Zahvaća ju Zakon o nasljeđivanju imovine u kojemu ona mora predati $\frac{3}{4}$ imovine suprugovoj rodbini, a samo $\frac{1}{4}$ ostaje njoj i njezinoj djeci. Maru Matočec po nasljednom pravu zahvaća samo 2.5 jutara. Kako nebi zapala u krizu, a najviše se toga bojala radi djece, Mara se je morala preseliti. U tom vremenu dr. Đuro Basariček¹¹ radio je na preseljenju stanovnika iz prenapučene sjeverne i sjeverozapadne Hrvatske na bivše vlastelinske posjede, kao npr. pustu Korija kraj Virovitice. U Koriju dolaze Zagorci, Podravci, Međimurci i mnogi drugi. Međutim, u Koriju se naseljavalo srpsko stanovništvo, a njihova kolonizacija bila je pod financiranjem države. Kolonisti koji su bili pod organizacijom dr. Đure Basaričeka nisu imali nikakvu financijsku potporu. Osim njih naseljavali su se i solunski dobrovoljci, Bosanci te Ličani i Hercegovci. Zemlja je bila plodnija i kvalitetnija od đurđevačkog pijeska. Dr. Đuro Basariček nagovarao je Maru Matočec na preseljenje kako bi zemlju naselilo hrvatsko stanovništvo i sačuvalo domovinu, ali i radi prilike kako ne bi zapala u krizu radi njezina slučaja. Mara obilazi okolne krajeve i poziva okolno stanovništvo također na kolonizaciju. Tada je i osnovan „Basaričekov

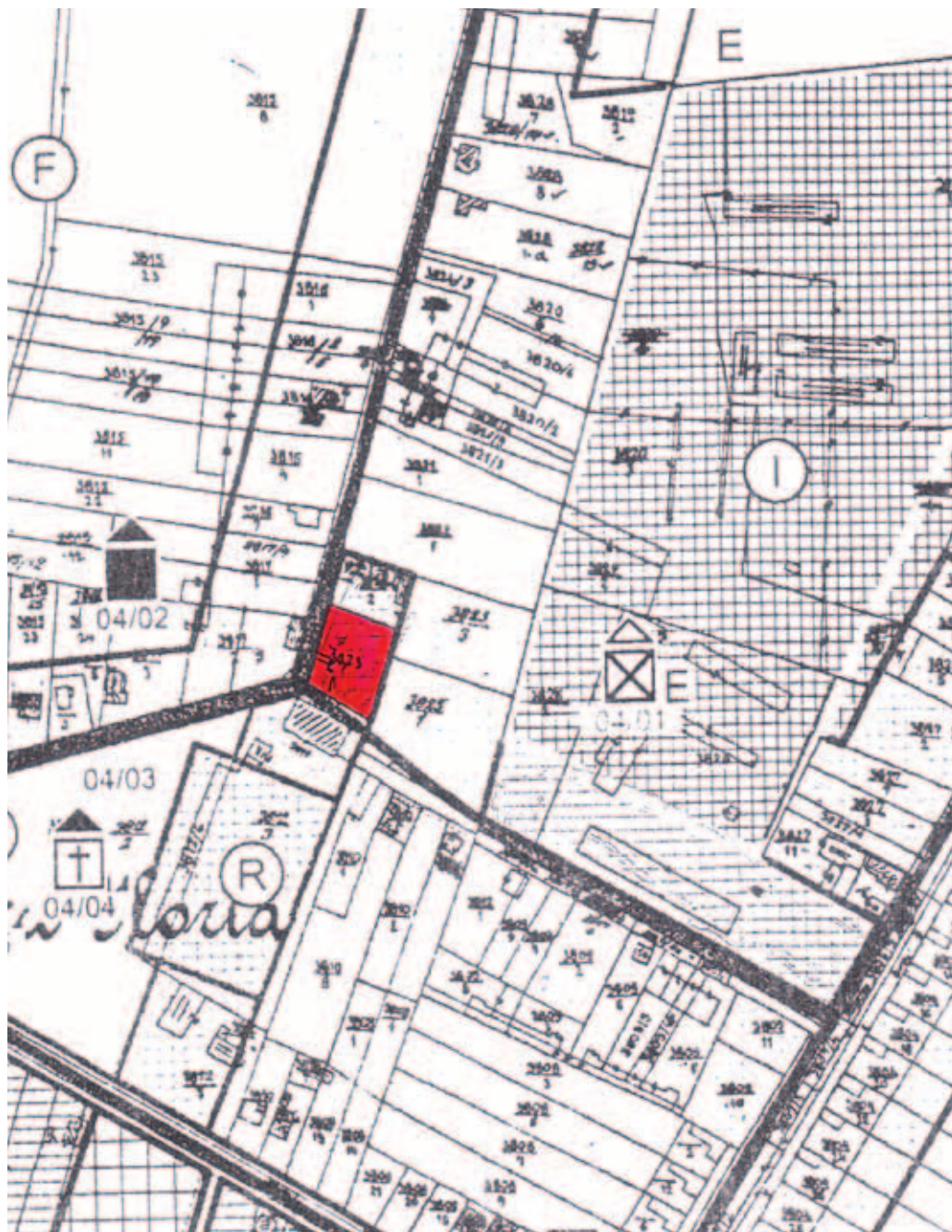
¹¹ Dr. Đuro Basariček (1884. – 1928.) rođen je u Zagrebu. Hrvatski je političar, pravnik i socijalni radnik. Djelovao na kulturno-prosvjetnom i političkom obrazovanju seljaka te u unutrašnjoj kolonizaciji Slavonije od 1919. pa sve do smrti. Na zasjedanju Narodne skupštine u Beogradu 20. lipnja 1928. u želji da zaštiti Stjepana Radića smrtno je pogođen metkom Puniše Račića, zastupnika iz Srbije.

kolonistički pokret“, a Mara Matočec je bila u njegovu vodstvu. Već 1926. godine Mara Matočec prodaje svoje 2.5 jutra u Đurđevcu i kupuje 7.5 jutara u Koriji i nešto se zadužuje u Ravnogorskoj štedionici d.d. Parcelaciju i naplatu zemljišta vršila je Ravnogorska štedionica d.d. U Koriju dolazi u ljeto 1927. sa svojom majkom Marijom Jendrašić, sinovima Josipom i Valentom. Gradilište koje je kupila Mara Matočec bilo je na brežuljku u samom središtu Korije na današnjem Školskom trgu. Postojala je ondje i mala kućica. Budući da postojeća kuća nije bila dovoljna za tako veliku obitelj, Mara Matočec gradi novu kuću 1936., a postojeću pretvara u gospodarske objekte. Nastavak svoje djelatnosti obrađivanja zemlje i uzgajanja domaćih životinja, kao i u Đurđevcu, morala je podizati iz temelja. Prije kolonizacija, Korija nije imala mnogo stanovnika niti kuća, a nakon nje, dobila je autonomiju kao selo koje je brojilo u početku oko petstotinjak stanovnika, a danas je prigradsko naselje. Prema zemljišnim knjigama, Mara Matočec postaje vlasnica svoga imanja 6. travnja 1929.

Kolonizacija se provodila na zapadnom dijelu nekadašnjeg vlastelinstva Schaumburg-Lippe. Dokaz tomu je grb obitelji Schaumburg-Lippe na očuvanoj obiteljskoj kući u Okrugljači iz 1888. godine.

(foto: Vlatko Smiljanić)

Katastarski plan položaja parcele Mare Matočec u Koriji obojan crvenom bojom
(iz dokumentacije za postavljanje spomenika Mari Matočec u Koriji)

*Jedna od prvih fotografija kuće Mare Matočec u Koriji
(iz albuma obitelji Matočec)*

*Kuća Mare Matočec u Koriji na Školskom trgu br. 28, fotografirano u srpnju 2010.
(foto: Vlatko Smiljanić)*

Kapelica u Koriji koju je Mara Matočec redovito obilazila. Gradili su ju ruski zarobljenici za vrijeme Prvog svjetskog rata od lipovine u stilu pravoslavne crkve iako se u njoj držala rimokatolička misa. Nalazi se u središtu Korijanskog parka. Kapelicu je fotografirao Mladen Matočec u svibnju 1967.

Dolaskom u Koriju Mara je Matočec širila prosvjetu, kulturu, narodne riječi, pjesme i običaje – skuplja narodno blago. Tada njezina aktivnost postaje sve veća, a tijekom daljnjih godina nastat će i njezina poznata djela. Suseljani ju cijene i poštuju. Sama je organizirala u Koriji ženski zbor koji su sačinjavali Podravci i mješoviti zbor koji su sačinjavali uglavnom Zagorci. Nakon nedjeljne svete mise u korijanskoj kapelici Mara Matočec okuplja članove zbora i često su ispred kapelice imali i nastup. Isto tako, Mara je Matočec u Koriji organizirala seljačko diletantsko¹² kazališno društvo. Ona bi ponekad znala napisati igrokaz, a zatim bi okupila članove društva u svoju kuću gdje bi uvježbavali tekst. Motivi za pisanje igrokaza bili su joj zbivanja u selu, narodni običaji i događanja u njezinom životu. Važno je napomenuti da je Mara Matočec pisala igrokaze prema istinitim događajima, koje je doživjela. Željela je širiti narodnu kulturu preko mladih, da i oni njeguju izvornost narodnog blaga. Znalo se je događati da Mara Matočec bude zaokupljena poslom i zaboravi pisati novi igrokaz. Odmah k njoj dođu roditelji i mole je da opet nešto novo napiše. Kada društvo nauči tekst za igrokaz i izvede ga u Koriji, oni počinju obilaziti druga mjesta. Odlaze u Viroviticu i dalje kako bi što više širili prosvjetu, narodne običaje i pjesmu. U Koriji gotovo da nije bilo nepismena čovjeka. Mara Matočec je redovito obilazila suseljane i pazila da se ne bi pojavio netko nepismem, a ako bi ga i bilo, on je kod Mare polazio tečajeve za osnove u pisanju. Kako bi narodna kultura bila utemeljena u Koriji, Mara je Matočec osnovala 1928. Ogranak Seljačke sloge u Koriji. Širila je ljepotu svoga kraja i zbog toga je posvuda bila poznata.

12 Diletantizam (*lat. delectari* – uživati, veseliti se) - površno bavljenje nekom umjetnošću ili znanošću bez stručne spreme za vlastito zadovoljstvo bez težnje ili obveze na stručnu razinu ili vrijednost; amater.

*Članovi Ogranka Seljačke sloge u Koriji, Mara Matočec sjedi četvrta slijeva u srednjem redu
(iz albuma obitelji Matočec)*

Aktivnost Mare Matočec do lipnja 1928.

Polovicom 1927., Mara Matočec počinje razumjeti taktičku Radićevu politiku i ona mu se polagano približava. Seljačko-demokratska koalicija imala je i svoj list imenom *Narodni val*. List u izdanju Glavnog odbora Hrvatske seljačke stranke imao je socijalno-političku tematiku, a njegov urednik bio je Milostislav Bradulc. Mara Matočec napisala je narodnu pjesmu u obliku budnice pod nazivom *Pozdrav Narodnom Valu*.

Početakom 1928. pojavljuje se Marina pjesma *Pozdrav vođi i učitelju Stjepanu Radiću* u listu *Dom*, a stihovi iz pjesme stavljeni su u uvodnik na naslovnoj stranici: „*S tvoga uma grad se selu vraća, / S Ljubavi Ti grad sa selom jača.*“

Mara Matočec počinje surađivati i u *Naprednom gospodaru* gdje također objavljuje svoje radove. List je sadržavao različite savjete za seljake o lakšem životu i obradi zemlje. Urednik lista bio je Stjepan Čmelik, agronom Oblasnog odbora osječke oblasti u Osijeku. Posvetila je listu i pjesmu zvanu *Naprednom gospodaru*.

Budući da je bila jedna od najaktivnijih djelatnika u Seljačkoj slozi, Mara Matočec 1928. postaje njenim prosvjetnim radnikom. Iste godina osniva Ogranak Seljačke sloge u Koriji.

Taksa plaćena u gotovom Cijena Din 1'50

NAPREDNI GOSPODAR

STRUČNO GLASILO ZA MALOGA GOSPODARA

izlazi svakog prvog u mjesecu. :-: Predplata: polugod. 9, godišnje 18 Din.

Broj 2. Osijek, mjeseca veljače 1929. God II.

Postoji li potreba gospodarske organizacije ?

Svaki je od nas mnogo i mnogo puta u raznim stručnim časopisima, a i u dnevnicima čitao, kako je seljaštvo naprednih naroda krasno i čvrsto organizirano i kako svi napredni narodi zahvaljuje svoj napredak i blagostanje upravo ovim organizacijama. Svi prijatelji naroda ukazuju na neophodnu potrebu ovakove organizacije i propovijedaju, da spas našeg seljaštva, pa i same države, leži u ovakovim organizacijama.

Tako dugo, dok naši mjerodavni faktori ne dodju do onog osvjedočenja, do kojega su došli vodje drugih naroda, t. j. da je seljak temelj države, da se iz zemlje pravi zlato i da je naša zemlja naša sreća, tako dugo ne će biti bolje. Život diktira potrebe i lko se zakonima života ne pokorava, mora podleći.

Prije nekoliko dana mi je dospjela u ruke jedna krasno pisana brošurica iz pera gospodina Josipa Lubića: »Seljaštvo Švicarske.« Najbolji tumač njene umjesnosti bit će, ako nekoliko odlomaka iz ove knjižice doslovce prepisem:

Naslovnica „Naprednog gospodara“

Reakcija Mare Matočec na atentat u Beogradu i bista Stjepana Radića

Obavijest o atentatu vrlo se brzo proširila do Hrvatske. Taj događaj zapamćen je u svijetu kao najsuroviji u povijesti paramentalne politike. Mara Matočec nije bila izenanadena događajem, ali je izrazito bila tužna osobito zbog ranjavanja Stjepana Radića, a najviše potresena ubojstvom svog dugogodišnjeg političkog i obiteljskog prijatelja dr. Đure Basaričeka. Nadala se da će Stjepan Radić preživjeti i njemu u čast napisala je pjesmu *Hrvatska nada* koja je bila objavljena u *Domu* 25. srpnja 1928. Mara Matočec nije išla na pogreb Pavla Radića i Đure Basaričeka, a razlog je nepoznat. Tri mjeseca kasnije, 8. kolovoza 1928., preminuo je jedan od najvećih hrvatskih političara, borac za prava seljaka i radnika i borac za slobodu hrvatskog naroda, predsjednik Hrvatske seljačke stranke Stjepan Radić. Mara je Matočec izrazito potresena tim događajem. Osjetila je veliku prazninu unutar hrvatskog naroda gubitnom predvodnika Hrvatske seljačke stranke i smatra da im nema zamjene. Tek u proljeće 1929. Mara Matočec posjećuje grobove Stjepana, Pavla i Antuna Radića te dr. Đure Basaričeka i u mirogojskim arkadama. Povodom posjeta Mirogoju Mara Matočec piše pjesmu nakon dolaska u Koriju pod nazivom *Godinica već je dana* zbog smrti boli za smrt hrvatskih velikana, a objavljuje ju u *Domu* na godišnjicu smrti Stjepana Radića. Nedugo nakon objavlivanja pjesme *Godinica već je dana* Mara Matočec piše pjesmu *Duša roda moga*, koja je jedna od njezinih najljepših pjesama. Objavljuje ju u *Seljačkoj prosvjeti* 1929. Kao kod većine njezinih pjesama, zadnji stih se posebno isticao i nosio je glavnu poruku pjesme, a glasi: *O moj rode, radi, moli, / Da zlu svakom dom odoli, / Da nas dobro Bog zaštiti / Da nas sreća prati, kiti, / Da blagoslov Božji sluša, / Moga roda dobra duša.*

Mara Matočec gostovala je na konferenciji za unaprjeđenje seljačkog kućnog obrta 5. rujna 1928. u maloj Saborskoj dvorani. Dr. Stjepan Košutić i Branka (Ženka) Frangeš izrađivali su planove kako treba seljačke žene uključiti u projekt. Tom prilikom, suprug Branke Frangeš, kipar Robert Frangeš Mihanović¹³ darovao je Mari Matočec patiniranu bistu Stjepana Radića, gipsani predložak za planiranu buduću bistu nad grobom Stjepana Radića. Nju je Mara Matočec čuvala na posebnom mjestu u svojoj kući.

13 Robert Frangeš Mihanović (1872. – 1940.) rođen je u Srijemskoj Mitrovici. Profesor je kiparstva i jedan od utemeljitelja modernog hrvatskog kiparstva. Radi medalje, plakete i nadgrobne spomenike. Izradio je spomenik kralju Tomislavu ispred Glavnog željezničkog kolodvora u Zagrebu.

Bista Stjepana Radića u vlasništvu Mare Matočec, danas se nalazi u prostorijama Gradske organizacije Hrvatske seljačke stranke u Virovitici (foto: Vlatko Smiljanić)

Zajednička grobnica velikana Hrvatske seljačke stranke u mirogojskim arkadama
(foto: Vlatko Smiljanić)

Mara Matočec na Gospodarsko-kulturnoj izložbi u Virovitici

*Motiv sa Gospodarsko-kulturne izložbe u Virovitici, fotografirano iz zgrade današnje Gimnazije Petra Preradovića
(Napredni gospodar, br. 2, god. II, veljača 1929.)*

U Virovitici 25. – 30. kolovoza 1928. u Virovitici održala se velika Gospodarsko-kulturna izložba. Glavni organizatori izložbe bili su oblasni agronom ing. Fran Salaj, veterinar Lovro Bakotić i seljak Josip Salajić. Izložba je imala pokrajinski karakter, ali predstavljala je uzornu organizaciju takvog podhvata. Na izložbi su bile izložene sve vrste žitarica, vršalice u pogonu, različiti poljoprivredni strojevi. Bilo je tu još radova domaćih obrtnika, bogatstvo narodnih nošnji, strojevi za šivanje, ljekovito bilje, gospodarske knjige, trofeji lovaca, umjetnički fotografski radovi, vina, domaće životinje i još mnogo toga. Poljoprivredni dio izložbe bio je upotpunjem primjercima ukuhanog i svježeg voća, umjetnih gnojiva, grožđa, vina, pčelarskih proizvoda i sl. Na dan otvorenja izložila se krupna

i sitna stoka i to: od čistokrvnih goveda simentalske pasmine izložilo je 25 izlagača 52 grla, a od križanih goveda 45 izlagača 70 plodnih grla. Osim stoke, bilo je mnoštvo konja i svinja. Izložbu posjećuje više od 15 000 posjetitelja tijekom pet dana njezina trajanja. Još je održano i sedam gospodarsko-prosvjetnih predavanja uz pratnju filma, tj. dijapozitiva.

Pogled na vinogradarski i voćarski dio izložbe u prostorijama današnje Gimnazije Petra Preradovića (Napredni gospodar, br. 2, god. II, veljača 1929.)

Fotografija osoba važnih u organizaciji izložbe, 1928. Mara Matočec sjedi treća s lijeva (iz albuma obitelji Matočec)

Mara Matočec također je sudjelovala na izložbi, te u listu *Napredni gospodar* za veljaču 1929. ukratko opisala dojam seljaka na održanu izložbu:

Kako se dojmila svakog seljaka kulturno-gospodarska izložba u Virovitici.

Virovitička izložba ne samo da je bila lijepa, nego upravo rečeno za svakog čovjeka školana i neškolana, veličanstvena. Virovitički izložbeni odbor učinio je veliko djelo, veliki polet i veliki korak, da se prodre u dušu, u onu nepokvarenu seljačku dušu, da ta duša spozna zbilja kako je velika, kako je lijepa u ovoj izložbi. Kako je velika u onim izloženim žitaricama. Kako je velika u onom krasnom voću i povrću, Kako je lijepa u onim krasnim ručnim radovima i muškim i ženskim. Na svima tima izradbama muškima, na svim raznim vezovima i gospodja i seljačkih žena, na svim vezovima i preborima ulivena je duša one

— 23 —

hrvatske velike žene, koja ljubi svoj rod i u toj ljubavi teži za prosvjetom i napretkom. Virovitička izložba mnogo je doprinijela, da se dade i pokaže pravac, kojim mora svaki seljak da podje, da zbilja bude u svim selima i u svim gradovima napredak u svakoj grani gospodarstva; da naša polja dadu, jer mogu dati, naprednim obradjivanjem mnogo više žita, — da naši vinogradi urode što više sa vinom; da naši vrtovi budu cvjetnjaci; da su nam staje pune krasnoga blaga; da naša ravna Slavonija bude na onom mjestu, koje ju i pripada; da bude na onom mjestu, koje joj je mjesto opredijelio sam Svevišnji Tvorac, jer ju je obdario lijepim i rodnim poljima.

Samo treba rada i volje za napretkom! A ta volja i napredak doći će sve više i više među naše seljake raznim predavanjima i priredjivanjem ovako veličanstvenih izložbi, kakova je bila u Virovitici.

Čast i poštovanje virovitičkom izložbenom odboru, jer je učinio mnogo za napredak i grada i sela, obrtnika i seljaka.

Napisala: Mara Matočec,
seljakinja iz Korije kraj Virovitice.

Spomenik dr. Đuri Basaričeku u Okrugljači

Ubojstvo dr. Đure Basaričeka izrazito je pogodilo slavonsko-podravske koloniste. Tako su kolonisti Podravci, Međimurci i Zagorci iz virovitičkog kraja dogovorili da će u Basaričekovom Novom Selu, a današnjoj Okrugljači nedaleko Korije, podignuti spomenik njemu u čast. Mara Matočec bila je jedan od prvih inicijatora za gradnju spomenika.

Spomenik je visoki betonski stup na kojemu se ističe bakreni reljef Basaričekova lica, a podno reljefa je osvijetljena bijela mramorna ploča s tekstom Mare Matočec ispisan zlaćanim slovima:

**OBLJUBLJENOM
SOCIJALNOM RADNIKU
NAŠEM KOLONIZATORU
HRVATSKOM MUČENIKU
ĐURU GJURI BASARIČKU
*13.II.1884. † 20.VI. 1928.
ZAHVALNI KOLONISTI.**

U noći od subote, 29. rujna 1928. na nedjelju, dolaze kolonisti iz Daruvara pod vodstvom Jure Valečića i jednog od braće Domovića te odsjedaju kod Mare Matočec u Koriji. Kasno u noći osječkim vlakom dolaze kolonisti iz slatinskoga i našičkog kotara pod vodstvom njihove velike trojice: Pere Matovine, Josipa Matijašca i Josipa Bočkaja. Nešto kasnije stigoše vlakom iz Zagreba predsjednik Narodne zaštite dr. Josip Šilović, Rudolf Herceg, dr. Juraj Krnjević te odjelni predstavnici zagrebačke oblasti i narodni zastupnici: Franjo Malčić, Miško Ročan, Ivan Tizaj, Juraj Antolić te predsjednik Seljačke sloge Mijo Stuparić i seljački pjesnik Stjepan Novosel. Svi navedeni prenoćili su kod kolonista u Špišić

Bukovici. Sutradan ujutro dolaze kolonisti iz Cabune, Pecke, Trnave i Žlebine pod vodstvom Ivana Čusaka. Iza toga prikupiše se oni koji su dan prije odsjeli u Virovitici, a među njima udovica pok. dr. Đure Basaričeka i njegova sestra te Viktor Pogačnik iz Đurđevca. U ime osječkog oblasnog odbora stigao je odjelni predstojnik Adam Pakaci, narodni zastupnik Valent Hodalić i oblasni zastupnik Franjo Novaković. Još je iz Virovitice došlo više gospode na čelu s gradonačelnikom Šislerom, a u ime Špišić Bukovice našao se načelnik Mirko Kovač Arapinac. Oko osam sati ujutro još su pristigli bukovački sokolaši i vatrogasci i tako je sve bilo spremno za polazak na otkrivanje spomenika dr. Đuri Basaričeku u Okrugljaču.

Pod pet hrvatskih zastava i stotinu kola krenula je veličanstvena povorka, na otkrivanje spomenika, 30. rujna 1928., predvođena kolima u kojima se vozio predsjednik Narodne zaštite dr. Josip Šilović s dr. Krnjevićem, narodnim zastupnikom i odjelnim predstojnikom zagrebačke oblasti. Tu je bio i kolonist Šćerbek iz Špišić Bukovice s hrvatskom zastavom u ruci. U slijedećim kolima bila je udovica dr. Basaričeka sa sestrom pokojnikovom. Zatim su slijedili suradnici, prijatelji, kolonisti i dr. Dva sata trajala je povorka koja je išla preko Lozana, Rogovca, Novog Marofa, Basaričekovog sela i Okrugljače – Basaričekovog Novog Sela.

Uz spomenik bio je podignut oltar, a kraj oltara svećenik je čitao molitve i zajedno s okupljenima molili su za pokojnog Basaričeka. Nakon molitve, slijedili su dugi govori. Prvi govornik bio je domaći kolonist Josip Petrinić koji je pozdravio prisutne i predao riječ Adamu Pokaciju, predstavniku osječke oblasti; dr. Josipu Šiloviću, ondašnjem predsjedniku Narodne zaštite; Juri Valečiću, predstavniku svih kolonista; Miji Stupariću, predsjedniku Seljačke sloge; dr. Juraju Krnjeviću, predstavniku zagrebačke oblasti i Mirku Kovaču Arapincu, načelniku općine Špišić Bukovica. Većinom se u govorima veličao pokojnikov rad na kolonizaciji i socijalnim

problemima i isticala se borba hrvatskog naroda za slobodu i pravdu. Između pojedinih govora pjevao je djevojački zbor iz Korije, a pjesme je ispjevala Mara Matočec. Napjeve su iskitile same seoske djevojke. Nakon toga priredili su kolonisti u bivšem vlastelinskom dvoru zakusku, na kojoj su bili uzvanici i govornici. Tu se zadržavaju kratko vrijeme, a neposredno nakon toga kreću u velikoj povorci u Koriju, gdje je priređen svečani zajednički ručak. Na ulazu u Koriju ispod načinjenog slavoluka, nakon pozdrava kolonista Ivana Hajdukovića, sve prisutne pozdravila je malena djevojčica kratkom pjesmicom. Tada je održan i prvi kongres kolonista koji je trajao gotovo četiri sata.

Izvorna fotografija spomenika dr Đure Basaričeka u Okrugljači (ostavština Mare Matočec)

*Bakreni reljef dr. Đure Basaričeka na spomeniku
(foto: Vlatko Smiljanić)*

*Današnje stanje spomenika, fotografirano u kolovozu 2010.
(foto: Vlatko Smiljanić)*

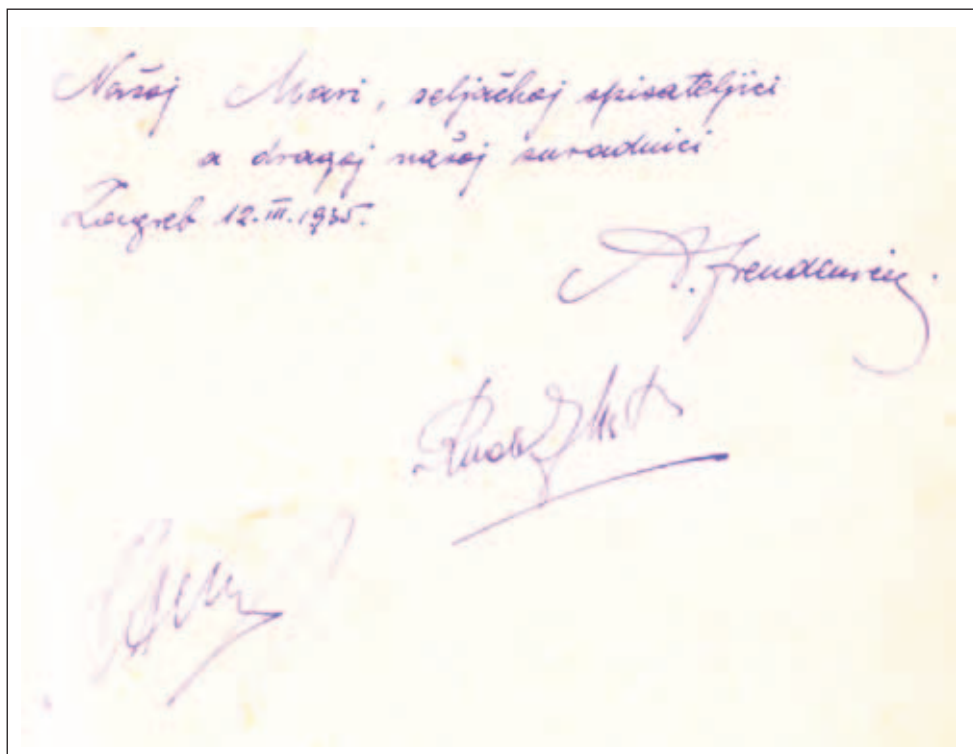
Spisateljsko i političko djelovanje Mara Matočec do 1934.

U početnoj fazi diktature Mara Matočec javno politički ne istupa zbog bojaznosti od progona. Ogranak Seljačke sloge u Koriji prekida s radom. Prestaje objavljivati političke pjesme, koje su uvijek imale motiv pri Radiću i HSS-u. Početkom uvođenja Oktroiranog ustava 1931., Mara Matočec polagano ulazi u javnu politiku i počinje nadalje objavljivati svoje radove. Tih godina Mara Matočec svoje spisateljsko stvaralaštvo obogaćuje novim književnim rodovima – dramom. Počinje pisati igrokaze, većinu njih do 1936. i priređuje predstave. Prvu predstavu organizirala je u Đurđevcu sa svojim diletantskim društvom iz Korije 13. travnja 1932. godine pod nazivom *Prelo na selu*. U predstavi je glumila Mara Matočec majku domovine, a djelo je bilo napisano na alegorijski način. O predstavi u Đurđevcu pisao je i *Jutarnji list*, a autor članka navodi da je razlog predstave da Mara posjeti svoje prijatelje i mještane iz zavičaja te da ih upozna sa svojim radovima u Koriji.

U časopisu *Napredak* Mara Matočec uvidjela da Aleksandar Freudenreich¹⁴ želi igrokaz iz stvarnog života ljudi. Povodom toga Mara Matočec piše igrokaz *Prečasni i purančok* te ga šalje Freudenreichu. Igrokaz je pisan na kajkavskom narječju i prikazuje seljački život u Podravini. Točnije, prikazuje podravske svatove. U njemu nastupa 30 lica i sastoji se od 9 činova. Mara Matočec pozvala je Freudenreicha u Koriju na premijeru igrokaza. U Koriju dolazi 22. rujna 1934. godine s Aleksandrom Freudenreichom i Slavkom Batušićem¹⁵. Tog dana gosti su prisustovali komušanju kukuruza i slavlju, a već idućeg dana prikazan je „*Prečasni i purančok*“ u velikoj dvorani vlastelinstva Schaumburg-Lippe u Virovitici. Dvorana je bila prepuna gostiju. Predstava je trajala puna tri sata. Matz i Freudenreich su tijekom cijelog nastupa pisali bilješke, a na kraju su svi zajedno zaplesali na pozornici u kolu. Iste godine, igrokaz je bio prikazan i u Zagrebu.

14 Aleksandar Freudenreich (1892. – 1974.) rođen je u Zagrebu. Dolazi iz obitelji kazališnih djelatnika. Otac i djed bili su kazališni glumci i jedni od osnivača Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. Po zanimanju je bio arhitekt, ali se bavio i teatrologijom.

15 Slavko Batušić (1902. – 1979.) rođen je u Novskoj. Hrvatski je književnik, publicist, teatrolog, predavač, povjesničar umjetnosti i redatelj. Jedan je od utemeljitelja i prvih voditelja zavoda za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a bio je i profesor na Akademiji za kazališnu umjetnost, te glavni urednik *Enciklopedije likovnih umjetnosti* i *Bibliografije rasprava i članaka Leksikografskog zavoda*.

Kako bi bolje sastavljala igrokaze i priređivala predstave, Aleksandar Freudenreich, Rudolf Matz i Rudolf Herceg poklonili su Mari Matočec „Glumu“ – stručni priručnik za ideologiju i praktičnu primjenu hrvatske pučke glume autora Aleksandra Freudenreicha.

Dopisnica Aleksandra Freudenreicha Mari Matočec iz Zagreba, 23. prosinca 1934. .

Tekst dopisnice:

„Silno sam razveseljen Vašom kartom, pa želim Vama i svim dragim Korijancima, a osobito daklanima i snejama Sretan Božić i sretniju Novu Godinu.

Vaš odani A. Freudenreich.“

Zajednička fotografija nakon premijere „Prečasnog i purančoka“ snimljena u Koriji, 1934.godine (Mara Matočec sjedi treća sdesna, do njenog desnog ramena A. Freudenreich, a do lijevog Slavko Batušić. Sin Mare Matočec, Josip Matočec, stoji prvi slijeva.)
(iz albuma obitelji Matočec)

Zlatne tridesete – godine najvećeg uspjeha i popularnosti Mare Matočec

Nakon smrti kralja Aleksandra I. Karađorđevića 1934., kriza je počela slabjeti. Započelo je osnivanje novih listova i časopisa. Mara Matočec sada se uključuje u časopis *Narodni napredak* koji je uređivao poznati hrvatski pjesnik Dobriša Cesarić. Mara Matočec, uglavnom člancima i crticama u tom časopisu prisjeća se kolonizacije i dr. Đure Basaričeka. Spominje da obilazi mjesta gdje ima puno kolonista po virovitičkom kotaru.

Marija Jurić Zagorka

Početakom 1935. Mara se Matočec upoznaje s Marijom Jurić Zagorkom povodom posjeta Zagrebu.¹⁶ Zagorka je bila zadivljena Marom Matočec kao seljakinjom-spisateljicom te objavljuje članak o Mari u *Ženskom listu* u 5. broju iste godine. Članak završava riječima: (...) ‘Šteta da roditelji nisu poslušali vaše učiteljice i dali vas dalje u školu.’ Pogledala me svojim bistrim i vedrim pogledom i odgovorila smjesta glasom, koji odaje sklad njezine duše: ‘Ne, nije šteta! Jer da su me dalje školovali tko zna, možda bih se bila otuđila selu – a time bih nanjela štetu i sebi i selu. Ovako je dobro. Nakon dvosatnog razgovora s Marom Matočec oprostila sam se s njome kao prijateljicom s kojom kao da sam dvadeset godina i s kojom me vežu i mišljenja i osjećaji i uspomene

16 Marija Jurić Zagorka (1873. – 1957.) rođena je u Negovcu kraj Vrbovca. Bila je prva profesionalna novinarka i jedna od najčitanijih hrvatskih književnica. Piše romane, uređuje prvi časopis za žene u Hrvatskoj „Ženski list“. Sahranjena je na u Mirogoju 4. prosinca 1957.

na selo. Razgovor sa seljačkom spisateljicom Marom Matočec ostavlja u duši neizriciv mir, sklad i tvrdnu vjeru u budući život.“ Prijateljstvo sa Zagorkom donijelo joj je šansu da objavljuje svoje radove u svim njezinim časopisima poput Ženskog lista, Novog ženskog lista i Ženskog svijeta. Tako su žene bile savršeno upoznate s radom i djelovanjem Mare Matočec, pa je njezina popularnost prelazila Hrvatsku do Bosne i Hercegovine, pa čak i u Sloveniju. O Mari Matočec u Sloveniji pisala je Angela Vode, a na slovenskom jeziku objavljenja je i Marina pjesma *Kravica*.

**NAGRADE »HRVATICE«
ZA NOVELU I HUMORESKU**

U svojem je prvom broju raspisala »Hrvatica« nagradni natječaj za najbolju novelu i humoresku. Na natječaj je stigao vrlo velik broj rukopisa. Jury od pet lica izvan uredništva »Hrvatice« pročitao je sve rukopise, pa je dodijelio nagrade po **400.— din.** ovim rukopisima:

1. za novelu: **»Nema te, majko!«**
2. za humoresku: **»Što je baba Maca pričala na čijanju perja«**

Nakon što su otvorene kuverte s imenima autorica, pronađeno je, da je nagradjenu **novelu** napisala hrvatska seljačka književnica i javna radnica **Mara Matočec**, iz Korijske, a humoresku spisateljica i članica društva Hrvatskih književnica **Mara Schwell-Gamiršek**, iz Vrbanje.

Na natječaj stigao je velik broj dobrih novela i humoreska, koje će uredništvo priopćivati redom u »Hrvatici« uz uobičajeni honorar u narednim brojevima. Svi autori tih novela i humoreska obavješteni su o tome posebnim pismom.

U nepoznatom broju „Hrvatice“, Mara Matočec osvojila je nagradu za napisanu novelu (ostavština Mare Matočec)

Ogranak Seljačke sloge u Koriji obnovljen je 6. listopada 1935. kao prva organizacija u Slavoniji koja je obnovila svoje djelovanje nakon diktature. Tada je uz ogranak osnovana diletantska družina, pjevački zbor i tamburaški sastav – sve pod vodstvom Mare Matočec. Ogranak je bio toliko aktivan da je u periodu 1935. i 1936. izveo 39 predstava, 42 narodna kola, 51 deklamaciju i 44 narodne pjesame. Od predstava davali su *Za volju djeteta*, *Čizme*, *Muž moje žene*, *On je gluh*, *Jožek na straži*, a od autorice Mare Matočec *Seljački razgovor*, *Večer na selu*, *Prosvjeta*, *Zarobljena djevojka*, *Zrinjski*, *Judita*, *Petronela Zrinjski*, *Preporod Hrvata*, *Prečasni i purančok*, *Cigani*, *Dvije sirote*, *Majka čeka sina* i još mnoge druge. Više puta gostuju u Virovitici, Špišić-Bukovici, Pitomači, Đurđevcu, Okrugljači i Turnašici.

Na pravoslavni Božić, 7. siječnja 1936. Mara Matočec posjećuje paroha popa Rajka u Slatini kraj Virovitice. Nakon posjete popu Rajku, Mara Matočec obilazi koloniste u Sladojvcima i Sladojevačkom Lugu. U dvorani virovitičkog hotela Lazić 13. veljače 1936. od 9 sati za seljaštvo bila je priređena proslava dana Matije Gupca i Antuna Radića. Smotru je organizirao Ogranak Seljačke sloge u Koriji s Marom Matočec. Na početku predstave prvo je Pavle Bernobić iz Rezovca kratko govorio o Gupcu i Radiću. Nakon njega je zapjevao mješoviti zbor iz Korije pjesmu *Pozdrav hrvatskom narodu* autorice Mare Matočec. Nakon pjevanja, Polda Matočec, izrecitirala je pjesmu *Zimzelen*, pa je Rudolf Smiljanec izrecitirao pjesmu o Antunu Radića, a sve to je napisala Mara Matočec. Zatim je Ivan Hrtka iz Rezovca odražio oduže predavanje o Matiji Gupcu i Antunu Radiću. Ogranak je nakon predavanja izveo predstavu *Matija Gubec* autorice Mare Matočec, a na kraju pjevana je *Lijepa naša*.

Ista predstava prikazana je 15. ožujka, ali bila je namijenjena građanstvu. Na početku Mara Matočec održala je predavanje o Seljačkoj

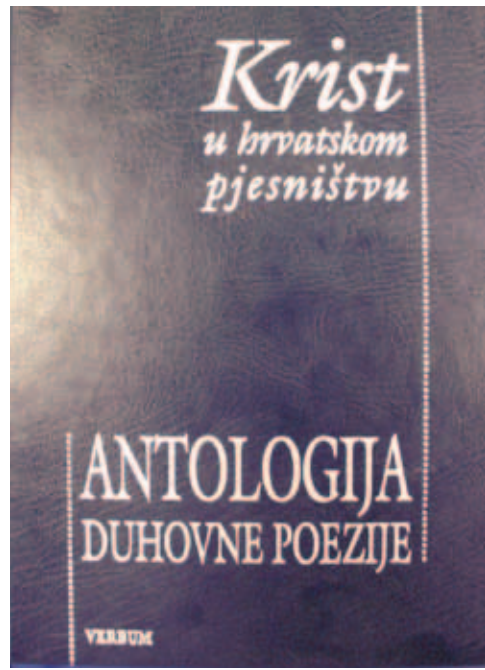
slozi. Izrazila je veselje što „narodna inteligencija“ radi zajedno sa seljaštvom. Daljnji program predstave bio je isti kao i 13. veljače, a na kraju pjevana je pjesma Vladka Mačeka *Bog nam je otac* i *Lijepa naša*. Nakon priredbe započela je velika zabava uz tamburaše, koja je potrajala do jutra. Sav prihod od predstave bio je namijenjen za pasivne krajeve.

*Hotel „Lazić“, fotografiran 1904. U početku mu je ime bilo „K Lippeovoj Ruži“, a gradio ga je vlastelin Schaumburg-Lippe, koji je posjedovao i virovitički dvorac. Danas se građevina nalazi na Trgu kralja Tomislava u Virovitici.
(fotografija iz Virovitičkog zbornika 1234. – 1984.)*

U travnju 1936. Mara Matočec piše i objavljuje pjesmu *Molitva pred raspetim Kristom*. Naime, Mara je napisala nebrojen broj pjesama o Kristu, ali ova se ističe jer je 2007. godine objavljena u knjizi *Antologija duhovne poezije: Krist u hrvatskom pjesništvu*. Podno pjesme nalazi se i kratak tekst o Mari Matočec.

U Zagrebu je 7. lipnja 1936. održana glavna smotra Seljačke sloge i ondje je Mara Matočec prvi puta politički javno nastupila

Naslovnica *Antologije duhovne poezije*

poslije 1928.

Ogranak Seljačke sloge iz Korije ponovno je nastupio na proslavi Zadružnog dana u Koriji 12. srpnja 1936. - dan sjećanja na kolonizaciju u Koriji, koji se i danas slavi. Velika svečanost bila je popraćena licitartima, pečenjarima i dr. Na proslavu došla je cijela Korija, Virovitičani i stanovnici iz okolnih sela. Nakon recitacija Marinih pjesama, odigran je ponovno *Matija Gubec*, a daljnji je program bio gotovo isti kao i na premijerama u dvorani hotela Lazić.

U ljeto 1936. Ogranak je pozvan u Zagorje kako bi prikazali igrokaz *Matija Gubec*. Posjetili su tako Krapinu 15. kolovoza te Bedekovčinu i Stubicu 16. kolovoza. Najviše su se tome veselili korijanski kolonisti Zagorci kako bi mogli posjetiti svoj stari kraj.

Nekoliko dana kasnije Ogranak je posjetio Šandrovce kraj Bjelovara gdje su izveli novi igrokaz Mare Matočec – *Invalid*. Bilo je to alegorično djelo u 2 čina s 20-ak glumaca koje je prikazivalo težak život u Podravini nakon Prvog svjetskoga rata.

Ujesen, 4. listopada 1936., Ogranak je bio pozvan u Osijek povodom 15-godišnjice rada društva Hrvatska žena kako bi izveli *Matiju Gupca*. Predstava je bila izvedena u Hrvatskom narodnom kazalištu te je cijeloj svečanosti dala biljeg manifestacije novog duha. Bilo je to shvaćeno kao zajednička akcija žena na podizanju naroda, pa je ovo gostovanje postiglo veliki uspjeh.

Prizori iz „Matije Gupca“ – jednog od najboljih igrokaza Mare Matočec
(iz albuma obitelji Matočec)

*Prizor iz „Seljačke ljubavi“, vrlo popularnog igrokaza Mare Matočec
(iz albuma obitelji Matočec)*

„Mala, oniska ženica, bijeda lica, sa živim izrazitim svjetloplavim očima, sitnim ručicama, na kojima neobično uočljivo odskaču žile, malim orlovskim nosom, skromno i jednostavno seljački odjevena.“

Ovako je novinar *Hrvatskog dnevnika* opisao dolazak Mare Matočec 14. prosinca 1936. u dvoranu Pučkog sveučilišta u Zagrebu. Došla je, kako bi održala predavanje o životu seljačkih žena. Govoreći, pokazala se kao izvrsna predavačica, koja neposrednošću i jasnoćom svojega razlaganja osvaja publiku. U svome predavanju u općenitim crtama prikazala je patnički život žena-seljakinja, govorila je o tome kako majka na selu strada na polju vodeći teški i mukotrpan život, a u međuvremenu poklanja našem narodu djecu, jedno za drugim.

Mara Matočec, fotografija iz '30. god. XX.st.
(iz nepoznatog broja „Hrvatice“ za 1931. godinu)

Prelazeći na običaj u seljačkim kućama, kada se rodi djevojčica, Mara iznosi želje-gatalice, koje se tom prigodom govore u njenom kraju. Zatim govori o načinu oblačenja u Podravini: „Troši narod domaće platno.“ Nakon izvrsnog predavanja u dvorani, Mara Matočec odlazi u redakciju *Hrvatskog dnevnika* dati intervju. Odmah pri ulasku u redakciju, rekla je da ni pod koju cijenu ne bi htjela mijenjati grad za selo zbog prilika u gradu. Navodi da joj se ne sviđa način pozdravljanja, ulazak u kuću i oglašavanje vanjskim zvonom. U intervjuu kaže da ima dva sina,

od 28. i 29. godina. Mlađi je tipograf (Valent) i sad se koleba bi li ostavio tipografiju ili ostao na svojoj zemlji, dok je stariji sin (Josip) neposredno na gruntu. Izjavljuje da je njezin pravi datum rođenja 9. rujna 1886. te da je rođena u Đelekovcu. U školi je bila izvrstan đak, a časne sestre su joj davale pisati sastavke kako bi ih objavili u štampi. Napominje da je konkretan povod njezinom književnom djelovanju bila strašna tuga za mužem. Stjepan Radić uvijek ju je tražio da mu pošalje „samo još jednu pjesmu“. I tako „samo još jedna“ redala je dvadeset i dvije godine spisateljskog uspjeha.

Početkom 1937. Mara Matočec odlazi na put u Bosnu kako bi agitirala Hrvatsku seljačku stranku i poticala žene da se uključe u javni rad i život. Najprije dolazi na smotru u Rapovinama kraj Livna. Unatoč kiši i lošem vremenu, smotru nije ništa omelo. Na smotri Mara je govorila o njegovanju običaja, narodnih nošnji i pjesama. Obilazeći sela, osjećala se kao da je došla svojim. U početku razgovora sa ženama, one su bile nepovjerljive, a za kratko vrijeme otkrivale su svoju plemenitost. Cjelokupan narod nije nikome vjerovao zbog pretrpljenih boli koje su im nanjele Osmanlije i Austrija. Maru Matočec začuđuje što postoji jedno selo koje je potpuno nepismeno, a svi u selu su glasali za dr. Vladka Mačeka. Upoznaje se s bosanskom ženom seljakinjom Bojanom Čuruk koja je povjerenik Gospodarske sloge i predsjednica Ogranka Seljačke sloge. Mara Matočec ju opisuje kao otvorenu i načitanu veliku govornicu. Prema sjećanju Mladena Matočeca, Bojana Čuruk je predložila djevojku iz bogate obitelji, koju je trebao zaprositi Valent Matočec, Mladenov otac, ali on to nije pristao. Nakon upoznavanja, Mara posjećuje muslimanske kuće i primjećuje da je odjeća njihova autohtona i da ju vlastoručno izrađuju. Usput je posjetila i sajam stoke, ovaca i koza.

Iz Livna odlazi u Duvno (Tomislavgrad). Obilazi okolicu Duvna i primjećuje da se narod bavi tkanjem i narodnim vezovima što otkupljuje Vrbaska banovina. Maru Matočec su pjevali pjesme pri dolasku, a ona je osjećala da su one hrvatske i da ih pjeva hrvatska muslimanska duša. Ondje ju dočekuju župnik, načelnik općine i velik broj seljaka obojega spola, a ponajviše žene. Okupljeni su joj pjevali pjesmu „*Hvala Bogu i današnjem danu / Da vidjesmo našu dragu Maru / Pozdravi nam, Maro, predsjednika / On je našem cijelom rodu dika.*!“ Kada je odlazila iz Duvna, davali su joj cvijeće i svakojake darove, ali Maru Matočec najviše je ganuo seljak koji joj je pružio limun s riječima: „Uzmi, da ti ne dođe zlo u autobusu.“ Mara Matočec mu je odvrtila: „Hvala ti, brate, po Bogu i po

rodu.“ Nakon posjeta Duvnu, Mara odlazi u Bugojno, pa u Ovčarevu kraj Travnika.

U Gučjoj Gori posjetila je franjevački samostan i održala lijep narodni govor. Bila je zadivljena svećenicima samostana i time što surađuju sa Seljačkom slogom. Iz Turbeta kod Travnika Mara odlazi u Jajce. Tamo obilazi grad i turske katakombe te zavjetnu crkvu. Divi se koliko je ljudi došlo u crkvu u narodnim nošnjama.

Zatim odlazi u Banja Luku. Tamo ju dočekuje narodni zastupnik i predsjednik kotarske organizacije. Primjećuje da u Banjoj Luci djeluje društvo Napredak kao i organizacija mladeži. Nakon toga odlazi u Hrvatski dom gdje se dalje nastavlja dogovarati za daljnji rad. Idućeg dana, Mara ide na sajam koji je također bio u Hrvatskom domu i ondje drži govor. Spominje kako ju je 8. svibnja 1921. Radić pozvao da održi govor i prepričava cijeli događaj. Naglašava da žene moraju biti prosvjećene za pomoć svojoj obitelji. Na njezine riječi javila se jedna Bosanka time što je došla na sajam, tj. pijac prodati nešto domaćeg kajmaka, a istjerali su je jer nije platila pijacovinu¹⁷. Marin govor slušaju žene i muškarci s izrazitim zadovoljstvom. Na kraju žene su ju poticale da ponovno posjeti Bosnu i ohrabri jer su žene u tom kraju „ispod crte“ zbog starih turskih običaja koji su ondje prevladali. U večer istog dana imali su lijepu prigodu gdje se pjevalo, plesalo i veselilo. Na kolodvoru Maru je otpratila mnogobrojna mladež, narodni zastupnik dr. Čondrić i Marko Radman, predsjednik kotarske organizacije i još mnoštvo ljudi. Pišući o dojmovima s puta, Mara Matočec kaže:

17 Pijacovina – naknada za korištenje prostora pijaca, sajma.

„Tako sam ostavila Bosnu, koja mi je mila i draga – ne samo po povijesti, nego i po onim spomenicima, ne samo po planinama i mnogim kulama, nego – nadam se – i po budućnosti. Kada se probude sela, kada se prosvjetom dignu do spoznaje, da kako je god prestalo gospodarstvo begova i spahija, da će tako prestati i svačija sila, bila u narodu ili nad njim, a samo narod će ostati. Narod – koji traži čovječnosti, istinu i pravicu. Diktatori raznih režima padaju i pasti će, a narod probuđen i svijestan postići će svoje. I zato te pozdravljam, Bosno, ti zemljo hrvatska, ti sveta grudo toliko puta pregažena, koja si popila toliko domaće i tuđe krvi. Ti, zemljo velikih boli i jada, veselja i velikih nada, možeš postati žarište svetih ideala, za koje su mnogi i živote dali – onih ideala, za koje su naši najveći preporoditelji braća Radići radili svog cijelog života, a to je: mir u ljubavi, čovječnosti i pravici.“

U dvorani virovitičkog hotela Lazić, Mara je Matočec 14. veljače 1937. s Korijancima priredila svečano predavanje u spomen Matiji Gupcu i Antunu Radiću. Franjo Smiljanec i August Pavić tom su prigodom recitali Marine pjesme, a ostali članovi Ogranka Seljačke sloge izveli su Marin igrokaz *Invalid*, koji je prikazivao mukotrpan život u vrijeme Prvog svjetskog rata.

Plakat za premijeru „Invalida“
(ostavština Mare Matočec)

U Novinarskom domu u Zagrebu 19. veljače 1937. Mara je Matočec održala predavnja o životu podravskih obitelji. Opisivala je dogovaranje brakova i miješanje roditelja u njih.

Sudjelovala je na Glavnoj skupštini Seljačke sloge, koja je bila održana u velikoj dvorani Zagrebačkog zbora u Zagrebu 21. veljače 1937. Tamo je Mara Matočec sjedila kraj dr. Vladka Mačeka, Rudolfa Hercega, Mihovila Pavleka Miškine i Mije Stuparića.

U ožujku 1937. Mara Matočec posjetila je Dalmaciju. Promatrala je ljepote primorja i mora i tome se divila, ali ju je narodni zastupnik Paško Kaliturna pozvao da posjeti bijedu u Dalmatinskoj zagori. Mara je bila vrlo osupnuta vidjevši krški kraj i tamošnji način života. Zabrinuta je, jer ondje žive ljudi starije živote dobi, a mladeži gotovo da i nema.

Mara Matočec posjetila je Split 15. ožujka 1937., fotografirana s nepoznatom ženom kraj spomenika Grguru Ninskom (iz albuma obitelji Matočec)

S korijanskom družinom Hrvatsko srce, Mara Matočec nastupa u Malom kazalištu u Zagrebu (danas Gradsko dramsko kazalište Gavella) 11. travnja 1937. Za premijeru bila je podpomognuta od strane Seljačke sloge i Hrvatske seljačke stranke. U Gavelli izvela je predstavu *Povratak iz grada u selo*. Igrokaz je sastavljen od četiri čina. Prikazuje ljepote, siromaštvo i bijeg sa sela u grad u nadi za bolju budućnost. Zadnji čin završava očajničkim povratkom u selo, koje ih dočekuje pjesmom. U predstavi nailazi se na sva tri hrvatska narječja, karakteri su površno zahvaćeni i nema jedinstva radnje te nije sentimentalno. Tom prigodom, predstavu su posjetili: ing. August Košutić, supruga Stjepana Radića Marija Radić, dr. Ivan Pernar, dr. Josip Torbar i zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac s tajnikom Franjom Šeperom. Zenit koji je Mara Matočec postigla tim igrokazom bio je svršetak igrokaza kada grupa kosača govori: „Svesni smo svoga rada, iako se grlimo i pune ruke žuljeva imamo, svesni smo da hranimo gospodina i prosjaka i da bi bez našeg rada opustio svet. I zato hoćemo jednakost i bratstvo sa svima staležima, hoćemo da nas priznadu i kao braću i kao ljude. Svesni smo svoje veličine koju imamo, svojih socijalnih zahtjeva koji će preporoditi svet, svoje miroljubivosti, koje će usrećiti svet. A sve to postizavamo kroz našu Seljačku Slogu.“

NARODNO KAZALIŠTE

FRANKOPANSKA ULICA BROJ 10

Zagreb, nedjelja 11. aprila 1937.

Predstava 268.

Priredba zadruga „Hrvatsko srce“

Prvi put

Povratak iz grada u selo

Izložak u četiri čina. Napisa MARA MATOČEC.

Izvođe članovi ogranka Seljačke Sloge iz Korije.

L I C A:

Martin Lukaš	Mijo Mubrin	Vajsoska, knjevljanica u	Marijo Martinčić
Roza, njegova žena	Čila Zalar	gradi	Duro Preki
Ivan, njihov sin	Anton Serbodija	Detektivi	Mato Pivčić
Jana, žena Ivanova	Polka Matočec	Mato	Alaja Klasić
Branko	Gustok Pavio	Jožo	Frano Smiljanec
Trenio	Marije Zalar	Jandrič	
Tomáš, snajed	Josef Petrović		

Djeca, momci i djevojke. Događa se u današnje doba.

U ponedjeljak 12. aprila 1937. MOJ SIN GOSPODIN MINISTAR. (5—20 din)

Ulazne cijene

Suklene

Parolet orovle	I-IV. red	D 20.-	Balkon-orovle I. red	D 25.-
Parolet	V-VIII. red	D 20.-	Balkon II. red br. 9-30	D 20.-
Parolet	IX-XII. red	D 20.-	Balkon II. red br. 1-8 i 31-36	D 15.-
Parolet	XIII-XVI. red	D 18.-	Balkon III. IV. red	D 15.-
Parolet	XVII-XX. red	D 12.-	Balkon V-VII. red	D 12.-
			Balkon VIII-XII.	D 8.-

Način za dake: Balkon XIII-XIV. red i stajanje u balzama nad balkonom Din 1.-
Prvih tuga po sjedalu Din 1.- sa kazališni sjednik „Komedija“ a programom.

Blagajna se otvara u 7, početak u 8, a svršetak u 10^{1/2} sati.

Tiskara G. Albrecht (P. Keizerl)

TKO ŠTEDI TAJ KUPUJE
KOD
KASTNERA i ÖHLERA

Plakat za premijeru „Povratka iz grada u selo“
(ostavština Mara Matočec)

Već je 18. travnja iste godine posjetila Vinkovce. Prilikom dolaska, Ivo Vučevac je spjevao: „*Dobro došla draga, Muza ljubice / Dobro došla Maro, u naš grad ubavi, / Zdrava budi, skromna mirisna ljubice, / U hrvatskom vrtu, procvala u travi.*!“ Mara primjećuje da je kraj plodan i marljiv, ali u dvorovima je visoka trava i nema velike brige za okućnicu i njen okoliš. Ponegdje viđa dvorove bez ijedne duše, a u kraju se vidi imućnost. Time zabrinuta, Mara se konzultira s vinkovačkim župnikom, a on joj govori da je uzrok problema u sušici koja je poharala te krajeve, a lako se širila preko jedne osobe na drugu. Ipak, ona smatra da se prosvjetom i kolonizacijom može očuvati narodnost. Napominje da ne smijemo gledati koloniste kao neprijatelje, jer kako ona kaže: „Svi smo mi jedne majke djeca, majke Hrvatske.“ Kako bi se sačuvala domovina, Mara Matočec smatra da Hrvat mora ostati na hrvatskoj grudi. Želi da se nađe možda još koji Basariček za vinkovački kraj, a u govoru naglašava: „Zove nas na taj posao neimaština u nekim krajevima, zovu nas mnoga dječica, koja prose kruha, zove nas ona hrvatska gruda da ostane naša, da ne dođe u ruke tuđinu. Na posao, braćo, svi – zove nas domovina!“

Velika smotra zborova Ogranaka Seljačke sloge održala se 30. svibnja 1937. u Zagrebu. Ondje je nastupilo 13 zborova, a ukupno je bilo oko 6 tisuća gostiju. Prije nastupa održan je prosvjetni sastanak, a poslije smotre Mara Matočec je održala predavanje o seljačkoj ženi.

U Valpovu je Ogranak Seljačke sloge iz Korije 12. lipnja 1937. priredio igrokaz Mare Matočec, Matija Gubec. Istog dana u Pučkom sveučilištu u Zagrebu, čitani su radovi najistaknutijih seljačkih književnika: Mare Matočec, Đure Marosavljevića, Ivana Klarića i Mate Mandića. Mara Matočec i Mato Mandić sami su čitali svoje radove.

Pobudom predsjednika Seljačke sloge Rudolfa Hercega i povodom tjedna hrvatske kulture u Zagrebu, održan je Prvi ženski seljački kongres, 13. lipnja 1937., koji je otvorila Mara Matočec. Ondje su žene razgovarale o svojim problemima i pravu glasa, a odlučeno je da će se ovakav kongres održavati svake godine. Kongres je posjetila Margareta Janković, vjerna prijateljica i obožavateljica Mare Matočec. Živjela je i radila u Chichagu i Floridi, članica i predstavnica Hrvatske seljačke stranke u emigraciji. Mara Matočec je pri otvaranju rekla da smatra kako žena nije vezana za kuću, kuhaču i djecu, nego već da mora imati i širi krug znanja, ali ne kako bi stavila na stranu kućanske poslove, nego već da prepoznaje zlo od dobra, da zaviri u pokrajinu, domovinu i svijet. Naglašava da je ženama potrebna prosvjeta jer ako se dogodi neka nelagoda u obitelji da se žena može u svemu tome snaći. Žestoko upozorava muškarce da oni nisu „pater famillius“ te da se ne može biti veliki Hrvat i demokrat ako se žena drži izoliranom od ostatka svijeta.

Mara Matočec (desno) i njezina velika prijateljica Margareta Janković (lijevo) fotografirane na dan otvaranja Prvog ženskog seljačkog kongresa u Zagrebu. (iz albuma obitelji Matočec)

Prizori sa smotre „Seljačke sloge“ u Šibeniku, 26. srpnja 1937.
(ostavština Mare Matočec)

Mara Matočec u Šibeniku označena crvenom elipsom
(ostavština Mare Matočec)

Fotografije sa smotre u Šibeniku, Mari Matočec poklonile su članice „Hrvatskog srca“ iz Šibenika

Mari Matočec

Sestra naša
seljačka je žena,
al mnogo vriedi,
jer nauk Radićev
uviek sledi.

Da radimo s njome,
ona nas zove.
Idući s njome
mi ne bojmo se:
nikakva sila
srušit nas ne će,
jer prosvjete putem
Gornje Plavnice, kraj Bjelovara.

sestra nas kreće.
Govori smjelo,
njezine rieči
za naše su selo
kao bistro vrelo.
Sestrice draga,
sledit Vas želim
sa dušom svojom
i sa selom cielim.
Bog Vas poživi
još mnoge godine
na korist naše
mile domovine!

Ljubica Habdija, seljanka

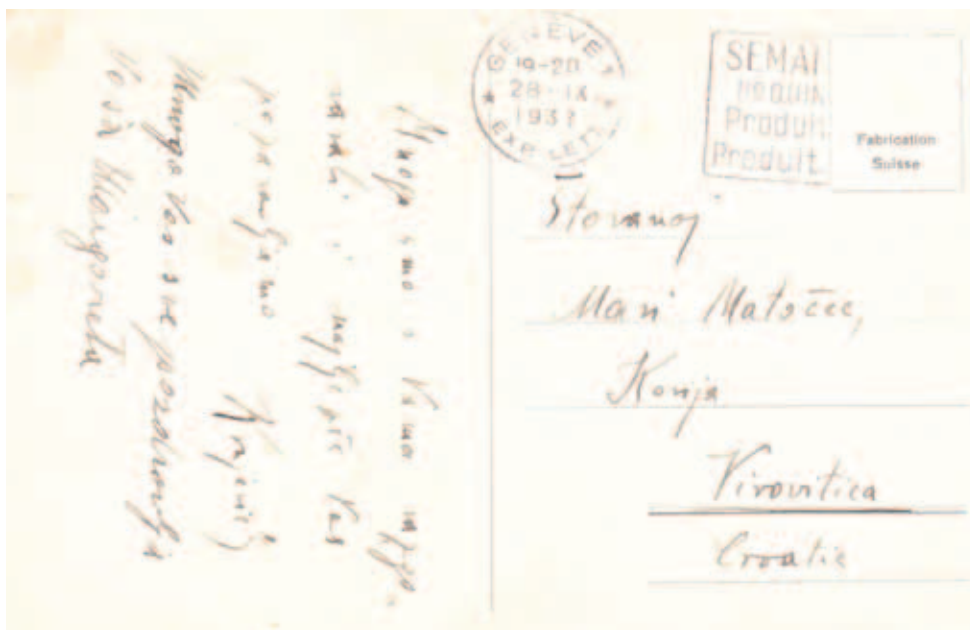
U čast Mari Matočec napisano je i ispjevano oko tridesetak pjesama. Jedna od njih je i „Mari Matočec“, koju je napisala Ljubica Habdija iz Gornje Plavnice kraj Bjelovara, a objavila ju u „Seljačkoj slozi“ u studenom 1937. godine

U Sarajevo Mara Matočec dolazi 27. prosinca 1937. Sudjelovala je na velikoj smotri, koju je organizirao prof. Ante Martinović, gdje je sudjelovalo oko 5 tisuća gostiju. Maru je dočekaio je pročelnik Napretkove prosvjetne sekcije dr. Milan Martinović. Kada su ju upitali koji je razlog njezina dolaska, Mara je odgovorila: „Znate gospodo, meni nije ni do časti, ni do vlasti. Meni je za moje seljačke sestre. Rado bih da dođu do one visine koju su zaslužile i po svome teškom radu i po svome poštenju.“ Tamo ju je intervjuirala engleska novinarka miss Boem. Upitavši ju koji joj je bio najsretniji dan u životu, Mara je odgovorila da je to bilo kada je Stjepan Radić dobio tri mandata u tri izborna kotra, gdje se kandidirao, a najtužniji, kada je Stjepan Radić umro. Novinarka ju je još upitala što misli o hrvatsko-engleskim odnosima, a na to je Mara odgovorila: „Naš vođa Stjepan Radić nas je učio da Englezi zastupaju pravedne zahtjeve Hrvata, ali ja nisam vidjela da su nas pomogli.“ Sljedeće pitanje bilo je što misli o emancipaciji, a Mara je rekla da smatra kako su hrvatske žene također doprinijele u borbi hrvatskog naroda i na podizanju hrvatske

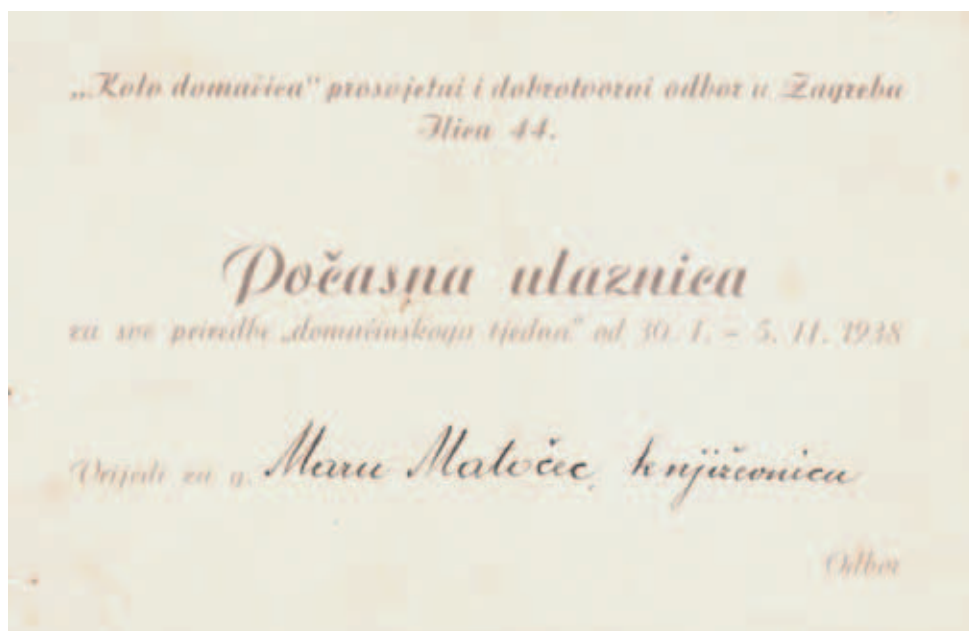
kulture koliko i muškarci. Naglašava da hrvatska seljačka žena ne samo da radi težak posao, već ona i savjesno odgaja djecu, a da su ta djeca budućnost hrvatskoga naroda. Za žene u Hercegovini, Mara je rekla: „Sramota je, da taj prezid kršćanstva, taj čuvar zapadne civilizacije živi u prilikama u kakvim kod nas ne žive ni cigani. Treba mnogo raditi da se narod u tim krajevima podigne prosvjetno i privredno.“

Dopisnica od Ogranka „Seljačke sloge“ iz Rapovina kraj Livna (BIH) koje je Mara posjetila početkom 1937. Potpisuju se svi članovi Ogranka. (ostavština Mare Matočec)

Dopisnica Juraja Krnjevića iz Geneve. Ovdje se spominje i potpisuje Margareta Palmer rođ. Janković, 28. rujna 1937. (ostavština Mare Matočec)

Počasna ulaznica za Maru Matočec za priredbe domaćinskog tjedna 1938. u organizaciji društva „Kolo domaćica“
(ostavština Mare Matočec)

Mara je Matočec djelovala u Klubu ABC – društvu prosvjetnih radnika za rješavanje kulturnih problema. Najviše je djelovala u sekciji pokreta za pismenost. Klub je održao večer poezije 30. siječnja 1938. Sastali su se u Pučkom sveučilištu u Zagrebu i recitirali pjesme te razgovarali o problemima nepismenosti i kako se tko bori protiv nje.

Mihovil Pavlek Miškina
(sa interneta)

Sudjelovala je i na Glavnoj skupštini Seljačke sloge u Zagrebu 13. veljače 1938. gdje je ponovno izabrana u Glavni odbor zajedno s Mihovilom Pavlekom Miškinom¹⁸.

U ožujku iste godine Mara Matočec boravi u Ivancu i Lepoglavi.

Prva knjiga iz biblioteke Seljačke sloge izašla je u svibnju 1938. pod nazivom *Mladost – Radost*. Bila je to zbirka na 139 stranica sa 76 pjesama i 24 priče, gdje su se našli neki radovi Mare Matočec. Mara Matočec sudjelovala je i predavala 7. svibnja 1938. na skupštini Gospodarske sloge zajedno s Miškinom.

U organizaciji Hrvatske žene koju je vodila Zagorka, Mara Matočec održava predavnje u Vukovaru 19. lipnja 1938. U predavnju osvrnula se na potrebnu kolonizaciju u tim krajevima.

18 Mihovil Pavlek Miškina (1887. – 1942.) rođen je u Đelekovcu. Iako je u rodnom mjestu završio samo 5 razreda osnovne škole, svojim bistrim umom i inteligencijom postao je veliki seljački književnik. Narodni je zastupnik HSS-a i protivnik Vladku Mačeku. Napisao je i objavljivao u časopisima i knjigama te bio veliki prijatelj s Marom Matočec. Od 1941. u Narodnooslobodilačkom pokretu. Ubijen je u logoru Jasenovac 21. lipnja 1942.

U Trapinskoj kraj Virovitice priređeno je prosvjetno sijelo 21. kolovoza 1938., na kojemu su predstavljači Ogranka Seljačke sloge iz Korije izveli igrokaz Mare Matočec *Matija Gubec*.

Veličanstvena smotra seljaštva održala se 20. srpnja 1938. na Mačekov rođendan na zagrebačkom igralištu Konkordije gdje je seljačka pjevačka župa Matija Gubec pod vodstvom Rudolfa Matza izvela igrokaz *Seljački život, seljačka sloga* velikim dijelom inspiriran izvedbama Mare Matočec, gdje su bile ugrađene melodije koje je ona sama spjevala.

Na izborima 1938. pobjedu odnosi lista dr. Vladka Mačeka za kojeg je glasovalo preko milijun i tristo tisuća glasača. Unatoč velikoj Mačekovoj popularnosti, Mara Matočec ga ne simpatizira, ali mu priznaje političke sposobnosti. O njemu je napisala pjesmu *Naš Tolstoj*. Najveći broj pjesama i dalje piše o braći Radić, a osobito za njihove rođendane ih objavljuje.

Iako je javno političko, spisateljsko i dramsko djelovanje Mare Matočec stalno, ona od svojih dobrih djela nije odustajala. Već je 1938. usvojila siromašnu djevojčicu iz Zaostroga kraj Biokova pod imenom Anka Andrijašević, rođenu 1930. Prema sjećanju Mladena Matočeca, nakon što je Mara digla Anku „na noge“ i odgojila za budući život, željela ju je vratiti natrag u njen rodni kraj. Razlog vraćanju bio je zbog toga što su Maru Matočec komunističke vlasti maltretirale na koji način je uzela Anku, je li ona njezina sluškinja, radi li gdje i sl. No, Anka nije odustajala i silno je željela ostati kod Mare Matočec u Koriji. Tako se u Koriji i udala za Martina Gmajnića, koji je bio zagorskog podrijetla, a njihovi potomci i danas žive u kući Mare Matočec.

Slijeva: Martin Gmajnić, Anka Gmajnić rođ. Andrijašević i Ivan Matočec fotografirani kraj ulaza u kuću Mare Matočec (iz albuma obitelji Matočec)

Osim Anke, Mara Matočec usvojila je još jedno muško dijete, Tomislava Cukrova. On je bio otoka Prvića. Kod Mare je živio do svoje 17. godine, a početkom Drugog svjetskog rata otišao je u partizane. Izučio je električarski zanat. Nakon rata odlazi živjeti u Zemun. Prema Mladenovu sjećanju, Tomislav je Maru iznenadno posjetio 1955. na Marinu veliku radost.

Prema sjećanju Ivana Matočeca, unuka Mare Matočec, Mara je prije Anke i Tomislava usvojila Đureka iz Sv. Nedelje kraj Zagreba. Kaže da je Đurek bio Mari vrlo drag.

Prva velika skupština žena seljakinja i neseljakinja organizirana je 29. siječnja 1939. gdje je u ime Seljačke sloge prva govorila Mara Matočec, a osim nje i Marija Žmirić, Jana Falica i Mara Fiolić. Ondje se raspravljalo o nepismenosti i prihvaćena je Rezolucija Vida Balenovića. Prva točka Rezolucije govori da je pravo na prosvjetu i pismenost pravo svih ljudi.

Druga točka, da pokret Seljačke sloge, Kluba ABC i Napretka treba zahvatiti i žene, kako bi do 1941. bilo manje od 10% nepismenih. Treća točka, govori za otvaranje ženskih paralelki, tj. škola. Četvrta točka prihvaća privatno podučavanje odraslih. Peta točka, traži da se izvješaj mora tiskati u posebnoj knjizi. Šesta točka želi nastaviti izdavati „*Plodove najslade*“, točnije radove opismenjenih. Sedma točka želi širiti pokret među muslimanima i Srbima.

Najveći događaj u političkom djelovanju Mara Matočec bilo je otvaranje ženske organizacije Seljačke sloge 1. veljače 1939. Mara je organizaciju otvorila te nakon toga drži predavanje. Pričala je o pismenosti žena i ženskom etnografskom radu. Ponovno prepričava Radićeve riječi i događaj u Koprivnici iz 8. svibnja 1921. Pozivala je okupljene na borbu protiv nepismenosti i prosvjetu i uzvikuje: „Budimo ljudi, priznajmo čovjeka čovjekom. Ne usađujmo mržnju jednoga napram drugom. Neka nas ogrije sunce bratske ljubavi i čovječanske pravice, bez koje je neprohodan put k našoj velikoj ideji.“

Mara Matočec putuje sa svojim Korijnacima u Nuštar, dati igrokaz *Matija Gubec* na prosvjetno sijelo 12. veljače 1939.

U dvorani Novinarskog doma 17. veljače 1939. u Zagrebu Mara Matočec drži predavanje na temu što hoće i što rade hrvatske žene. Ispričala je priču kako joj je jedan gospodin rekao da je ona iz vrlo bogatog kraja, a Mara mu je na to odgovorila da je njezin kraj bogat radišama i štedišama, čime je otkrila tajnu uspjeha Podravaca u XX. stoljeću. Slikovito je opisala ljepote Širokog Brijega i bijede te siromaštva Dalmatinske zagore.

Dva dana kasnije, 19. veljače, Mara Matočec odlazi u Sombor u Bačkoj. Ondje je održala govor, a mišljenje o posjetu napisala je i objavila u *Seljačkom domu*, 9. ožujka 1939:

„Tamošnji Hrvati – baranjski, bački i banatski – vijekovima su se borili protiv pokušaja mađarizacije, a sada su izvršeni svakojakim neprilikama i pokušajima. Okruženi najrazličitijim narodnostima, ne mogu svojoj duši dati onoga oduška kojeg bi kao Hrvati htjeli dati. Održali su se, istina, u prošlosti, a sada se drže i te kako dobro, jer su sve bolje ogranzirali kao i drugi Hrvati, ali – ipak im je teško. Sretni su, jači i odlučnije se osjećaju kada ih tko od poznatijih narodnih boraca posjeti. Zato ih treba češće posjećivati, ne smijemo ih zaboraviti, jer su i oni grana našeg hrvatskoga narodnoga stabla. Promatrala sam ih sa pravom sestrinskom ljubavi i razmišljala sam i prosuđivala ih. Dobre su to hrvatske duše, ali sam opazila, da im nešto manjka, da ih nešto mući. Većina ih je bogata, imaju mnogo i dobre zemlje. Veselo se orila pjesma: Srijem, Banat i Bačka – tri srдца junačka... Ipak, osjeća se, nije im dosta što imaju blaga... Netko bi pomislio, da su sustali. Nisu! Da su nemoćni? Nisu! Nego, vijekovi teške borbe ostavili su na njima trag. Vječna briga kako će se oduprijeti sada i u budućnosti, kako će skupiti nove snage za daljnju borbu za narodne ideale, koji hrvatski narod staje već toliko žrtava u životima, novcu i gospodarskoj snazi – mući ih i ne daje im mira. Njih mori ista briga kao i ostale Hrvate, samo je njihov položaj najteži, jer su najviše izvršeni. Dužnost je svih Hrvata da braću Bunjevce podupiremo u borbi, da ih bodrimo, da ustraju s nama u borbi za oživotvorenje načela velikog pokreta, koji je započeo naš pradjed Matija Gubec, a nastavili ga braća Radići i njihovi učenici. Složni u toj borbi, tražeći i radeći za čovječanske i stare hrvatske pravice, Hrvati će odstraniti sve zapreke i ukloniti sve krivice, dolazile one s bilo koje strane. Naše je geslo: čovječnost i pravica! – jedno rađa drugo, a oboje – slobodu! U tim trima riječima sastoji se sloboda

svih naroda, malih i velikih. Jer svi ljudi teže k čovječnosti i kada ona postane vodič u svijetu, onda će svi narodi biti sretni. Ne će biti nezadovoljnika i ljudske zajednice – zvale se one i država – bit će jake i stalne. Naši Bunjevci neka budu ponosni što su Hrvati, a sretni što su dio organizirane snage i vrijednosti, koju predstavlja hrvatski seljački pokret. Složni i jaki Hrvati će doći do svoga cilja, tim lakše, jer ničije ne traže, nego samo svoje. Treba ustrajati u radu, a napose treba širiti prosvjetu, koja rađa svijest, a svijest snagu. Pozdravljam svu braću Bunjevce, a napose svim sestrama šaljem topli pozdrav: Prosvjetom k' sreći.“

Ogranak Seljačke sloge iz Korije 24. – 26. ožujka boravi u Varaždinu gdje izvode igrokaz Mara Matočec *Povratak iz grada u selo*. Izvedbu igrokaza novinari *Varaždinskih novosti* i *Hrvatskog jedinstva* ocijenili su kao važan kulturni događaj u Varaždinu.

U Špišić-Bukovici na smotri 21. svibnja 1939., pjevao je Ogranak Seljačke sloge iz Korije što je posjetio Rudolf Herceg, predsjednik Seljačke sloge.

Mara Matočec 27. kolovoza 1939. s korijaskom grupom sudjeluje na smotri Seljačke sloge u Bjelovaru.

Osim spisateljskog, dramskog i političkog djelovanja Mara Matočec bila je promicatelj zdravstvene kampanje. O zdravlju djece govorila je 1. listopada 1939. na sastanku u Daruvaru. Nekoliko dana kasnije govorila je o istome u Badljevini, Jugovom Polju i Trapinskoj.

Mara Matočec sudjelovala je na Prosvjetnom saboru u Zagrebu, koji se odvio 8. – 10. prosinca 1939. godine. Tomu svjedoči pjesma seljaka Nikole Sikirice iz Jabuke kraj Sinja od čak 362 stiha. Maru Matočec spominje u nekoliko navrata: (...) *Kada po podne u tri sata bila, / Matočec je Mara govorila. / Do čim Mara govorit stala, / svoj je pogled na seljake dala, / u seljaku da je dosta znanja, / al' i ženi treba dati prava / u prosvjeti da i žena n¹⁹ / pa će laglje. / I još Mara istakla je tada, / Muslimanke da se latu rada, / pa nek žene maknu naprid sada, / to j' Stipana pokojnoga nada. (...) Sad slušajte domovine dica, / kada Jane nastavi Falica / ona ti je baš iz Prodindola / Jastrebarskog zove se kotra. / Zborit znade ko Matočec Mara, / lipo zbori, ljude opominje, / bez prosvjete da do napredka nije, / i gdi nisu prosviećene žene, / tute nema domovine mile. / (...) Iza Marka moja braćo mila, / Matočec je Mara nastavila. / Radosna je, što je ovdje stala, / izvišćaje velike slušala. / Iza Mare, moja braćo mila, / sada govor prekunut se ima, / osam sati, umorna družina, / već se noćna uvalila tmina, / ostalo je još nam govornika, / koje bi nam bilo slušat dika. /*

19 Dio stranice teksta pjesme bio je iskinut, pa se nastavak stiha nije mogao pročitati.

HRVATICE I PRAVO GLASA

Pitaju me mnogo hrvatske žene hoćemo li dobiti i mi žene pravo glasa, kad će biti izbori, hoće li zakon biti za žensko pravo glasa odobren, hoće li u opće biti o tom na glje govora. To su velika pitanja, na koja se teško odgovara. U programu se hrvatske seljačke stranke spominje, kad stranka bude imala vlast u rukama, da će i ženama dati pravo glasa. Ali to ne znači, da je ovo već gotova stvar. Čula sam, da bi se imala ženama intelektualkama dati pravo glasa, jer one po svojim školama to i zaslužuju. Čula sam da ovo živo zastupaju neke gospode s kojima sam se vozila u vlak. Ni ja njih ne poznajem, ni one mene. Ali sam njihovim razgovorom bila kao seljačka žena uzrijedjena. Nemaš ja ništa protiv naših učenih školarinih sestara. Lijepo je, da se one zanimaju i debati- raju? u vlak u tome! Bolje je to, nego da svoje zna- nice i suradnice ogovaraju. Ali kad bi se radilo da dobijemo pravo glasa, onda seljačke žene kao i sve građanke tražimo, da se ispuni program u cijelosti, kako je to želio naš blagopokojni vođa i učitelj Stjepan Radić.

Ako bi se ostvario takav zakon, trebao bi dati ista prava svim ženama i javnim radnicima, ali i majka- ma! I nitko nema pravo, da bi se protiv toga bunio.

Nitko nema pravo da protiv žena bilo s kojih razloga povede kakav prigovor. Mi znamo, da ima žena i manje upućenih u te stvari, ali se pita: jesu li i muškarci u tome upućeni u sve, kako treba? Jesu li i svi oni svjesni svoje velike zadaće, koja im nameće du- žnost prema domovini u svim pa i u vremenima izbo- rnih dana. Mnogi su od njih zalutali u protivni tabor! Možda bi žene dale i bolji i ljepši primjer i u tom ve- likom zadatku! Ili zar se žene nisu dobro i ljubro držale za vrijeme svih ovih devedeset godina? Koliko su prepatile žene i majke, kad su sinovi i muževi bili premješćivani, penzionirani i bacani iz služba, prognjeni, zatvarani, mučeni!

Svi su ovi imali jaki oslon u ženama, u sestrama i majkama. A koliko žene nisu mogle dobiti namje- štenje zbog svoje uvjerenja? A seljačke žene, matere i sestre? Njihovi su muževi bili zatvarani, a majke i žene su morale dvostruko da rade. Koliko su žene sela bile u raznim režimima zatvarane, proganjane! Koliki sinovi su izgubili od neljudi živote i zdravlje. A te majke i žene, koje podnose boli svoj djeteta i patnje muža i snose sve muke režima — te žene da nemaju pravo glasa? Mnoga gleda i plače i nad gro- bom sina ili muža, a nema pravo glasa! Mi žene, bez razlike stolecu, tražimo, da nam se to pravo dade. Jer ako će se na tomu itogod poraditi, onda neka se dade svima, a žene to zaslužuju i više, nego neki muškarci.

Ali se mi moramo i pripremiti! Treba što više iš- riti pismenost. Sve žene neka se ove zime pribute posla. Ona, koji znade, neka nauči onu, koja ne zna. A kojima nije moguće druge poučavati, neka dadu koji dinar za knjige i pišaći pribor za siromašne uče- nice. Mi bismo sve morale nastojati, i učene i neučene da nijedna naša sestra ne ostane nepismena i neuka.

Veliko je polje rada. Svi na posao, da ne reknu taj seljački narod, poput Krista: veliki je vinograd, a poslenika je malo! Naša su sela taj veliki vinograd, a inteligencija neka ulazi u nj, da nešto u njemu učini. Nije dosta vikati: ja sam Hrvat, a daleko je od glavne sriži i temelja toga hrvatstva, a to je — hrvatsko selo. I sve sestre, školovane i neškoloovane, pružimo si ruke, bile one nakičene prstenjem ili žuljevima. I podjimo na rad, da izvoštimo i sebi pravo glasa na korist naše drage domovine i za dobro svega čovječinstva.

MARA MATOČEC.

U suradnji s Marijom Jurić Zagorkom, Mara Matočec objavljuje svoj najznačajniji članak o ženskom pravu glasa u Hrvatskoj na naslovnici „Hrvatice – časopisa za ženu i dom“

Početakom 1940. ime Mare Matočec toliko je poznato širom Hrvatske, Bosne i Srbije da za nju zna gotovo svako seljačko domaćinstvo, a osobito hrvatska žena seljakinja.

Mara Matočec 18. siječnja 1940. u Seljačkom domu objavljuje članak za nju vrlo važan, *Da li hrvatski seljak može biti komunist?* U članku Mara razjašnjava da seljak ne može biti naklonjen komunizmu osobito zbog toga jer se njegovo gospodarstvo temelji na privatnom vlasništvu i time da se „diči svojemu“. Prema sjećajnju unuka Mladena Matočeca Mara je znala reći da je jedini pravi komunist bio Isus Krist jer je dao svoj život za sve grijehе svijeta. Ovim člankom i tvrdnjom, Mara je potvrdila svoju antikomunističku ideologiju i ne prihvaćanje partizana. Tako je i dokazala svoju cjeloživotnu vjernost Hrvatskoj seljačkoj stranci i nauku Stjepana i Antuna Radića.

Povratak iz grada u selo Mara je Matočec izvela u dvorani virovitičkog hotela Lazić 25. veljače 1940. Cjelokupan prihod od predstave slao se je u dječje društvo Okrilje. Mara je bila vrlo zadovoljna posjetom jer je građanstvo svih slojeva došlo u velikom broju, a materijalan uspjeh je bio znatan.

U Pepelani na prosvjetnom i zdravstvenom skupu 10. ožujka 1940. Mara Matočec govori zajedno s Janom Falicom i dr. Nadom Kovačević o zdravlju majke i djeteta i o ženama u javnom životu.

Mara Matočec držala je govor u Habjanovcima kraj Osijeka 9. lipnja 1940. na svečanom slavlju rođenandana braće Radić. Tamo su pjevane hrvatske narodne pjesme, a osim Mare govorili su još Jakov Bošnjak i Josip Sitarić. Istog dana u Martincu Čepinskom izveden je igrokaz *Matija Gubec*.

Isto je tako Mara držala govor u Novakima 12. lipnja 1940. gdje je izveden *Matija Gubec*.

Ogranak iz Korije nastupio je na velikoj smotri u Virovitici 16. lipnja 1940. Na smotri se pjevalo, plesalo i prikazivali su se svatovski običaji.

Na priredbi Seljačke sloge korijanski je Ogranak pjevao pjesme *Falen budi Jezuš Kristuš*, *Majka rano ustala* i *Šetal se Ivan po zlatnom mostu*. Mara je tamo održala i kraći govor, a bila je i pohvaljena što je bila od rijetkih jer je povela svoj Ogranak u narodnim nošnjama.

S istim programom kao i 16. lipnja Mara je nastupila i u Zagrebu, 25. kolovoza 1940., a istoga dana govorila je na Prvom hrvatskom etnografskom kongresu. Za te događaje Mara se pripremala temeljito i dugo pripremajući govor.

Mara je govorila i na Javnoj skupštini Seljačke sloge u Zagrebu 13. listopada 1940. U svome govoru rekla je, da sva kulturna društva, tj. Klub ABC, Napredak i Seljačka sloga moraju raditi složno pridržavajući se gesla „Čuvajmo što nam namreše djedovi naši i sačuvat ćemo domovinu.“ Mara tumači da je selo temelj hrvatstva, te da je ono prošlost, sadašnjost i budućnost Hrvatske i da njegovim nestankom nestaje i Hrvatska.

U jesen 1940. ponovno boravi u Bosni. Ondje je izazvala čuđenje jer već 25 godina djeluje kao radićevka. U govorima koje je tamo održala traži poštovanje seljaka jer kaže da je Stjepan Radić rekao: „Mi svi možemo čitati i pisati godine. Ali iz toga nikada ni klip kukuruza, ni zrno pšenice, ni komadić kruha – to sve mora da privredi žuljevita ruka seljačka.“

Povlačenje Mare Matočec iz politike i javnosti

*Mara Matočec na igralištu „Vegeške“ u Virovitici u vrijeme Drugog svjetskog rata
(iz ostavštine obitelji Zdjelar)*

Ogranak Seljačke sloge u Koriji djelovao je do početka Travanjskog rata u Jugoslaviji. U Koprivnici 25. siječnja 1941. Ogranak je održao prosvjetno sijelo u velikoj gimnastičkoj dvorani kraj crkve i predstavio djelo *Invalid* Mare Matočec.

Prosvjetni sabor u Koprivnici bio 9. veljače 1941. Govorilo se o očuvanju seljačke kulture i problemima seljačkog gospodarstva. O problemima je govorilo mnogo ljudi, a među njima Mara Matočec i Mihovil Pavlek Miškina.

Fotografiju zbora „Hrvatskog srca“ iz Čepina Mara je Matočec dobila na prvom posjetu Čepinu 23. veljače 1941. (ostavština Mare Matočec)

Zadnji Marin posjet zbog političkih razloga bio je u Zagrebu 30. ožujka 1941. na Glavnoj skupštini Seljačke sloge. Tada je izjavila da joj je najveće zadovoljstvo što za nju zna Bosna, Dalmacija i drugi krajevi te što joj pišu pisma i posvećuju pjesme.

Mara Matočec polagano se povlači iz politike zbog vlastite nesigurnosti te zakuhavanju politike i odnosa u Jugoslaviji. Prema uputama dr. Vladka Mačeka Mara Matočec se *drži pod stolom dok se veliki tuku*.

Uspostavom Nezavisne Države Hrvatske i jačanjem ustaškog pokreta Mara je Matočec pala u zaborav, a njezina objavljiivačka karijera tiho se gasi.

Marin zadnji politički članak *Krv njegova nevina – sjeme slobode u Hrvatskom tjedniku* objavljen je 21. lipnja 1941. U njemu Mara ponovno prepričava djelovanje Stjepana Radića.

Unatoč prestanku Marina javnog rada, podaci o njoj nisu nestali. Tako Stjepan Sulimanac u knjizi *Naše pravice* piše o posjetunjemačkih oficira u dom Mare Matočec u Koriji. Dva njemačka oficira ušla su u kuću, a Mara je tog trenutka bila uplašena i zbunjena. Posjetili su ju jer su čuli da radi na političkom polju, piše članke i objavljuje svoje radove. Zanimalo ih je kako jedna seljačka žena, neuka, izrazito napreduje u politici i spisateljstvu. Iako su otežano govorili hrvatskim jezikom, Mara ih je donekle razumjela. Njihov razgovor započeo je o ratu i budućim pobjednicima u njemu. Mara ih zatiče pitanjem je li smatraju da pobjeda znači uništiti druge narode i nametnuti im svoju vlast. Oficiri su potvrdno odgovorili, a Mara im sigurno uzvraća da nikada neće pobijediti i dodaje: „Niti jedan narod, koji je u prošlosti i sadašnjosti uništio neki drugi narod

i nametnio nasilno svoju vlast, nije pobijedio.“ Oficiri su bili zbunjeni te upituju Maru, što za nju znači pobjeda. Ona im odgovara sigurno: „Pobjeda – to je ljubav prema drugima, tj. prema svakome. Pomoć, milosrđe i vjera u pravno-pravnost među ljudima, među narodima. Vjera u pravdu i jednoga Boga, poštovanje prema svim narodima, tj. prema svakom pojedinom narodu i čovjeku. Takav ideal, takav zakon – to je pobjeda!“ Jedan od oficira na njezine riječi dodaje da se takvom mišlju ne bavi niti jedna zaraćena strana. Na to Mara Matočec dodaje: „Zato neće nitko od zaraćenih strana pobijediti već će rat svršiti kada se čovječanstvo zamori čineći zlodjela i opakosti, kada mu već postane odvratno trpjeti smrad mrtvih ljudskih tjelesa, poubijane rođene braće.“ Ubrzo prelaze na temu o odnosima Srba i Hrvata, počevši od Josipove epilepsije i atentata iz 1928. Oficiri su tvrdili da se Hrvati i Srbi uzajamno mrze zbog atentata. Na njihove riječi Mara odvrća: „To je istina, ali tome nije kriv srpski narod. Avet međusobne mržnje, koja vlada među svim narodima, postala je u ovom slučaju vidljivom u odnosima Srba i Hrvata. Čovjek bi dalje prestao o tom misliti, jer bi zaključio da, eto tako, mora biti u ljudskom životu. Oduvijek je bilo borbi i ratova, pa ih ima i sada, a bit će tako i dovijeka. Kain je ubio vlastitog brata Abela, a i na nebu su bile borbe između dobrih i zlih anđela. Sva ta, više tisuća godina, stara ljudska povijest, koja se zasniva na međusobnim borbama, a koje su, prema riječima Biblije, čak i nebeski anđeli vodili među sobom, sve je to dokaz nevaljale ljudske prošlosti i zato valja izgraditi novi svijet, jedan i jedinstven, sretan i sjajan, a stari koji je ogrezao u borbama i krvoprolićima, treba pokopati za sve vijek.“ Mara ih je pohvalila opće, da su Nijemci dobar narod, a oficiri su nadodali da se oni u ratu isključivo bore protiv komunizma. Na to, Mara im odgovara: „To je stvar svih naroda čitavoga svijeta. Svaki narod posebno, ako nastupa s gledišta svojih interesa, protiv koga god vodio rat, bit će poražen, a time zapravo doprinosi širenju te opake nemani – nasilja.“ Ne progovorivši više ni riječi, oficiri pružiše ruku Mari Matočec

i otiđoše. Istog trenutka Mara se zamislila da im nije nešto krivo rekla što nije trebala – uplašila se za svoj život. Nekoliko tjedana kasnije, posjetili su ju i partizani. Pri dolasku Mara ih je ponudila kruhom i svježim sirom. U razgovoru spominjali su tugu za svojim majkama i komunistički sustav uopće u Rusiji.

Prema sjećanju Antona Ključeca, prvog inicijatora za spomenik Mari Matočec u Koriji, Mara je Matočec zajedno s njegovom bakom Julijanom Ključec oslobodila 1943. Antonova strica, a Julijanina sina iz Gakova. Naime, okolni partizani su Antonova strica zarobili pri njegovom putu vlakom u Vukosavljevici, jer je bio odjeven u domobransku uniformu. Tako su Julijana Ključec i Mara Matočec zaprežnim kolima krenule put Gakova, gdje je bio zarobljen Antonov stric, te ga oslobodile.

Osim u domovini, za rad Mare Matočec znalo se i u Kanadi. O njoj napisan je veliki članak od čak 7 stranica u Kalendaru *Hrvatskoj glasa* za 1957. Ovdje je bila njezina posljednja objavljena pjesma – *Miškina*, napisana krajem 1942.

"HRVATSKI GLAS"

Izlazi jednom u tjednu već dvadeset i osmu godinu.
To je prvi hrvatski list u Kanadi.

To je jedini hrvatski seljački i radnički list na cijelom ovom kontinentu, koji piše u duhu Nauka i politike neumrle braće Radića — dra Ante i Stjepana.

"HRVATSKI GLAS" je službeno glasilo muških i ženskih organizacija **Hrvatske Seljačke Stranke** u inostranstvu.

Svi ljubitelji socijalne pravice, čovječnosti, istine i ravnopravnosti, koji razumiju hrvatski jezik, treba da se pretplaćuju na **"Hrvatski Glas"**.

CIJENA PRETPLATE

Za Kanadu \$5.00 na godinu.
Za USA i ostale države \$5.00 na godinu.

MOTTO "H.G."

U slogi seljaka i radnika spas je hrvatskog naroda i cijelog čovječanstva. — Prosvjetom k sreći. — Iz pravice i mira sloboda izvira. — Vjera u Boga i seljačka sloga. Hrvatska mora biti slobodna!

HRVATSKI GLAS
Peter Stankovic, Editor

452 Hargrove St. Winipeg, Man. 2, Canada

MARA MATOČEC:

MIŠKINA

Miško brate, veliki čovječe,
naš seljački pisac.
Pisao si veliko umjeće,
a sada Te brate neima,
neima Tvoga rada
i to je, za naš narod,
velika bol i žalost,
što nam Ti tako strada.

Ne znam kome si bar Ti
što skrivio? Ti dobra
i mila duša, koji
nikoga nijesi mučio;
nego svakoga poslušao.
Bio si nježan kao
mlada djevojka;
riječ i Ti bile blage
kao šum, bistra potoka.

Brate, valjda Te ulovili
i zatvorili; ne ljudi
nego zvijeri, valjda
Ti sudili gangsteri.
I brate Miško, ubili,
Tebe, koji seljačkom rodu
toliko dao i valjda
za to pao . . .

Brate, a Bog zna gdje Ti
tjelo mrtvo počiva?
Gdje ti blago sreće sniva?
Znaj, da za Tebe seljački
narod misli, kad god
kakvi jadi stišle.
Oh! počivaj nam, počivaj
i u miru vječni sanak snivaj!

Napomena: Ove stihove napisala je ne-
dugo nakon 1942. god. u selu Koriji, do
sada naša najveća književnica-seljakinja
i poznata politička radnica u Hrvatskom
Seljačkom Pokretu, Mara Matočec. Napi-

sala ih onih tmurnih ratnih dana, kada je
doznala za tragičnu smrt našeg najvećeg
seljačko-književnika pok. Pavleka Mihovila-
Miškine, koji je, nažalost pao od bratske
hrvatske ruke u logoru Jasenovac. (Vidi:
kalendar Hrv. Glas za 1954. g.). Ova pje-
sma do sada nije nigdje objavljena, a uru-
čila ju je meni, da je sačuvam i objavim,
što evo sada činim sa velikim zadovolj-
stvom. — **Muhadžer.**

Rodno selo moje

Ja te žarko ljubim, rodno selo moje,
Gdje mi one male kolibice stoje
Ko na bujnom polju golubice sive,
Pitome i blage, skromne, dobrotive.
Oko njih se mala šumica zeleni,
Ptičice šibore u njezinoj sijeni.
Umilna se ševa pjesmom k nebu hita.
Prepelica javlja iz zlatnoga žita,
Slavuj dragoj pjeva na tanahnoj grani,
Kos mu se oziva u zelenoj brani,
Potočić skakuće kroz to ravno polje,
Kao živo čedo, kad je dobre volje,
Zlatno mu se sunce s neba osmješkava,
Pa ga od milošte zrakama vjeliva.
Površinom vode odmah aleni plane,
Kad joj vjetrovi dodje, prijau izdaleka,
Travnica se svija kao svila meka,
Kad joj vijetrio dodje, prijau izdaleka,
Da jednakiim čuvstvom mišuje i ljubi
Klas i vlat; i listak, cvijet i kamen grubi.
August Harambašić.

Članovi Koiri plemena u Britanskoj Novoj
Guiniji pozdravljaju se tako, da jedan dru-
gog pri susretaju pošakljuju ispod brade.

Miškine.

86

Miško brate veliki čovjek
 Kao seljački fusao
 fusao si veliki čovjek
 ta sad si brate ne
 nema ni tvoja rade.
 sa nas seljački naravo
 gubitak veliki i žalost
 ka kolom brate neizmjena.

Naravno, komu si što skrivio
 Si dobro i mila duša
 koji nikoga nijesi mučio
 nego nekoga volio i poslao.
 Bio si rješav kao djecu
 riješi vrag kao surm tate
 sa potera
 i tako jedno si svijetio.

Brate, valjda su te ulovili
 ne ljudi, nego svijeri
 valjda si te sudili
 ne sudi, nego gangsteri.
 I ubili te, vrate ubili
 tebe, koji si seljačkom radu
 toliko napisao, toliko dao
 I valjda sate po.

Brate a bog zna gdje ti
 tepelo mlavo leži i počiva
 gdje ti blaga sel. sniva.
 Naj da sate seljački naravo
 misli i kao gu jadi stišti
 i kad ga nclaviti boji i zeli.
 Pucnati hata i magične zemlje
 a mi se spicamo tebe.

Original pjesme „Miškina“ koju je Mara Matočec napisala koncem 1942. (ostavština Mara Matočec)

Prema knjizi Suzane Leček i Stipe Botice *Za slobodu i pravicu: Stjepan Sulimanac – Naš Štefina*, Mara Matočec sa Stjepanom Sulimancom i Ivanom Čupenom odlazi 1945. na Konferenciju Hrvatske seljačke stranke u hotelu Esplanada u Zagrebu, koju je organizirao Ivan Šubašić. Tamo su raspravljali o budućem odnosu stranke, Narodne fronte i izlasku na izbore.

Prema sjećanju unuka Mladena Matočeca Mara je 1951. otišla s njime k Mariji Jurić Zagorki na stan na Dolcu. Tom prilikom nosila joj je nešto brašna i mesa jer je Zagorka pala u krajnju bijedu. Kako bi Mariji Jurić Zagorki novčano pomogla, Mara Matočec stupa u kontakt s Franjom Gažijem, bivšim HSS-ovcem, koji je Zagorki ishodio novčanu pomoć od države, zbog Zagorkine izuzetno loše financijske situacije.

Tijekom zadnjih godina života poznato je da je Mara Matočec surađivala i kontaktirala s Margaretom Palmer rođ. Janković iz Chichaga. Posljednjih 6 mjeseci Marina života s njome je proveo sin Valent Matočec.

*Posljednja fotografija Mare Matočec kraj kuće u Koriji, fotografirano 2. svibnja 1966.
(iz albuma obitelji Matočec)*

Smrt Mare Matočec

Tiho, neprimjetno i skoromno, kako je živjela, 8. svibnja 1967. u 13 sati, preminula je Mara Matočec u 81. godini života. Povodom njezine smrti i 40-te godišnjice kolonizacije u Koriji, Valent Matočec tiskao je dvostrani letak dimenzija 125 x 169 mm.

KOLONISTA

Ja sam krenuo kolonizista
Starij kraja ostavio,
Al' mi sveo, tuga stisla
Mnogo toga doživio.

Ostavio starog kraja,
Onu brda i doline
Predragoga zavrtaja,
Moje mlade djetovine

JHno sam se proširilo,
JHno imam više svega,
Svojim djetci ostavili
Više zemlje, više ljubeša.

Al' me brige pritisnule,
Brige uske i velike,
Na koja mi se nastidale
Svakojake neprilike.

ZA USPOMENU

III

**ČETRDESETGODIŠN/ICU KOLONIZACIJE
U KORJI (1927—1967)**

**i smrti selinčke pionirkinje
Mare Matočec (1885—1967)**

(iz "Istovrtar", 1934)

NASOJ KAPELICI

Pozdravljam te kapelice,
Kapelice naša mala!
Tko te gradil, neka mu je
Gd' nas svija čast i hvata

Prigrosto si sagrađena
Al' si sveta uspomena,
Na ona vremena davna
Kud se ovdje doselismo.

Kod tebe se okupismo,
Kod tebe se sastajamo,
Eveću misu tu slušamo
Al' i tu se zahvaljismo.

Kapelica naša mala,
Naše sveta uspomena,
U tebi je sveta slika,
Majke naše preljubljena.

Ona je čula i veselja
Al' i dosta, dosta tuge,
Drošlo se mnogo suza,
Tu kod Tebe, mnogo puta.

Pozdravljam Te i klanjam se,
Tebi majke, Tvojoj slici,
I molim Te sveta majko,
Moli za nas, sve nas štiti

Du nas čuva od zla svega,
Moli za nas Sinka svoga,
Moli za nas dobrog Boga,
Dobrog Boga, provednoga.

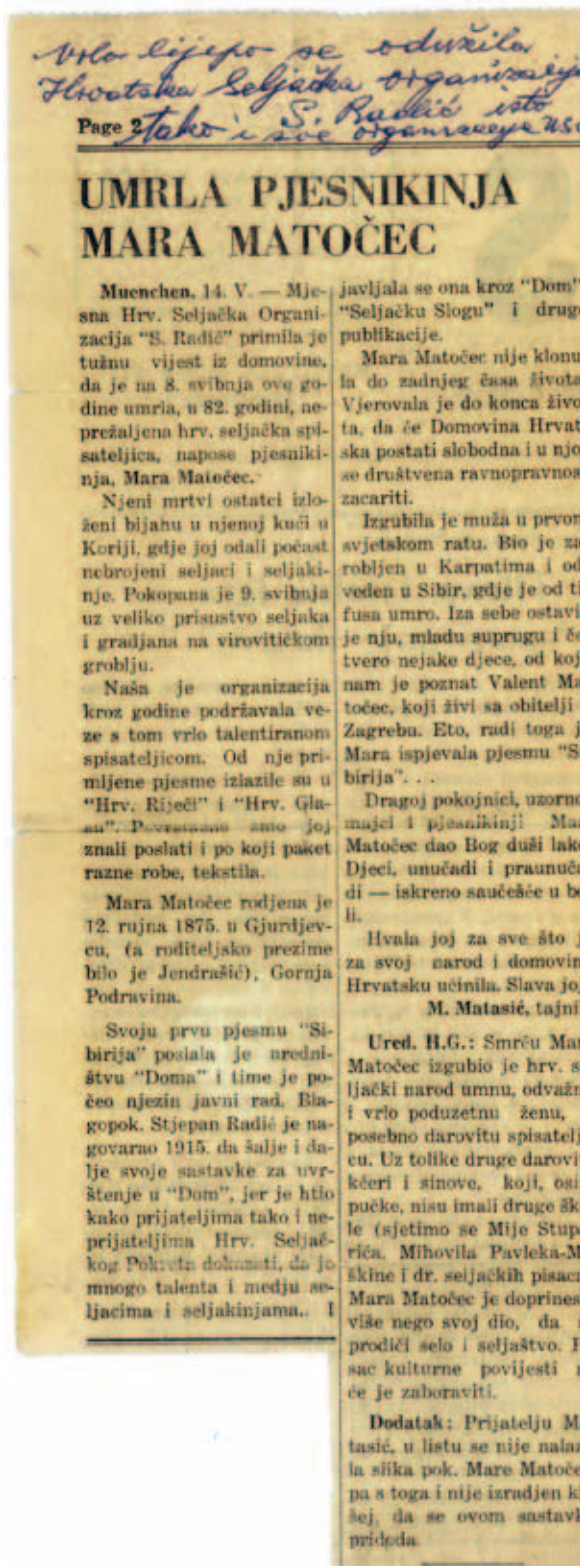
MARA MATOČEC

Letak tiskan u povodu obljetnice kolonizacije i smrti Mare Matočec 1967. godine (ostavština obitelji Matočec)

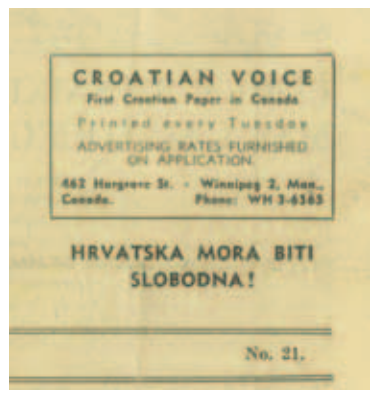
Idućeg dana, Mara Matočec je pokopana na Gradskom groblju u Virovitici u grobnici zajedno s kćerkom Maricom, majkom Marijom i sinom Josipom.

*Nadgrobní spomenik Mari Matočec na Gradskom groblju u Virovitici (polje II., br. 424.)
(foto: Ivan Sić, dipl.ing.)*

Smrt Mare Matočec vrlo se brzo proširila u emigraciju, pa je tako iz Münchena dojavljeno u Kanadu u *Hrvatski glas* o smrti Mare Matočec.

Detalj s naslovnice „Hrvatskog glasa”

Spomenik Mari Matočec u Koriji

Gotovo je četiri desetljeća prošlo kako je Mara Matočec bila od sviju zaboravljena, ali nažalost, samo su se rijetki nje prisjećali. Među onima, koji su se rado prisjećali Mare Matočec, bio je Anton Ključec, učitelj razredne nastave iz Milanovca – ujedno i prvi inicijator za gradnju spomenika Mari Matočec u Koriji. Anton je predložio izgled spomenika, da bude identičan spomeniku dr. Đuri Basaričeku u Okrugljači. Tako je Anton u suradnji s predsjednikom Ogranka Hrvatske seljačke stranke iz Korije Josipom Klasićem 21. kolovoza 2006., uputio pismeni prijedlog za postavljanje spomenika u Koriji Gradskoj organizaciji Hrvatske seljačke stranke u Virovitici kada je predložio i mjesto gdje bi se spomenik trebao postaviti, nedaleko kuće Mare Matočec. Predsjednik Gradske organizacije Hrvatske seljačke stranke Ivan Sić, dipl.ing. izrazito se aktivirao oko gradnje spomenika. Tu se uključio i predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Virovitici Ivan Zelenbrz, prof. uz podršku prof.dr.sc. Dragutina Feletara u ime „Braće Hrvatskog Zmaja“.

Nakon primitka prijedloga Gradska organizacija Hrvatske seljačke stranke na čelu s predsjednikom Ivanom Sićom, dipl.ing. preuzela je svu odgovornost za gradnju spomenika. Najveći problem izgradnji spomenika zadavali su imovinsko-pravni odnosi zemljišta na kojemu će biti budući spomenik. Pribavkom sve potrebne dokumentacije, projekta i brojnih sponzora, gradnja spomenika započela je početkom listopada 2009. Izvođač radova na spomeniku bio je Obrt Sokol iz Rezovačkih Krčevina. Ukupna vrijednost spomenika iznosi oko 30 tisuća kuna.

1

Ogranak gradske
 organizacije HSS
 Korija
 Prijedlog za postavljanje
 spomenika Mari Matočec
 Korija, 21. 08. 06.

Gradskoj organizaciji HSS
 Virovitice

Želio bih da pjerma čita židni istom
 na život jednog naroda i da je mnogo trgnije
 od karakta. Mnogo od tih istom nastala su
 na njetronični i bespacima pojavniti zbirniji
 Mi u Podstrani - Koriji imademo skromna Ma-
 točec seljkinju - književnica, koja je u narodu
 bila poznata i po pjeru, i po govorniku i
 po igračevima, a ipak je zaboravljena i
 to ipak stoji stoji bila protiv talone
 borbe, a se vratiti domu malog čovjeka.
 Slikovi, članci, zapisi i izvješaji skromna Ma-
 točec su jedini spomenik braci Radčić jer
 je skromna Matočec bila po put M. P. Anđelić
 član velike stranke braci Radčić u Podstrani
 za razliku od drugih, da Matočec i
 Anđelić znači su to stoji uzgredno i dugo
 uje izreziti perom i rječju i oni su

Faksimil prve od triju stranica prijedloga za izgradnju spomenika Mari Matočec u Koriji
 (iz dokumentacije za postavljanje spomenika Mari Matočec u Koriji)

*Ulijevanje betonske mase u kalup za spomenik, 5. listopada 2009.
(foto: Ivan Sić, dipl.ing.)*

Ivan Sić, dipl.ing. (lijevo) i učitelj Anton Ključec (desno) promatraju izvođenje radova, 10. listopada 2009. (foto: Ivan Zelenbrz, prof.)

Spomenik je stup, gotovo identičan spomeniku dr. Đuri Basaričeku u Okrugljači, načinjen od armiranog betona na betonskim temeljima tlocrtne veličine 1,2/1,2 m u podnožju sa suženjem prema vrhu, ukupne visine 2,65 m. Lice spomenika je orijentirano prema zapadu, a na toj strani se nalazi brončani reljef Mare Matočec, koji je izradio Josip Šimić – Šima, kipar i slikar iz Šašnatskog Polja kraj Pitomače, te podno njega mramorna ploča s tekstom, koju je izradilo Klesarstvo Peisker:

Mara Matočec

1885. – 1967.

*Hrvatska pučka spisateljica,
suradnica velikana HSS-a i članica
Glavnog odbora Hrvatske seljačke stranke,
čiji stihovi, prozni zapisi i igrokazi
trajno svjedoče o seljačkom životu
u prvoj polovici 20. stoljeća.*

Spomenik podižu:

Zahvalni mještani MO Korija

HSS Grada Virovitice i

Družba „Braća Hrvatskog Zmaja“ Listopad, 2009.

Ispred spomenika nalaze se dvije pristupne pješačke staze, koje savladavaju visinsku razliku od ceste do platoa. U nastalom trapezu između staza, uređena je cvjetna gredica koja ističe i oplemenjuje visoku hortikulturu i postojeću zelenu površinu.

*Puni pogled na spomenik i okoliš
(foto: Vlatko Smiljanić)*

Spomenik Mari Matočec u Koriji
(foto: Vlatko Smiljanić)

Reljef lica Mare Matočec izradio je Josip Šimić, a u bronci je izliven u Ljevaonici Stjepana Šafrana u Zagrebu
(foto: Vlatko Smiljanić)

Svečano otkrivanje spomenika Mari Matočec u Koriji

Svečano otkrivanje spomenika Mari Matočec u Koriji bilo je u nedjelju 18. listopada 2009. Ondje su se okupili mnogi gradski i državni uglednici, ali i velik broj mještana Korije. Program je započeo himnom Republike Hrvatske i minutom šutnje. Na govornici su prvi nastupili gradonačelnik Virovitice Ivica Kirin, dipl.ing. i župan Virovitičko-podravske županije Tomislav Tolušić, dipl.iur. Nakon njihovih govora učenici 8.d razreda Osnovne škole Vladimira Nazora iz Virovitice Vlatko Smiljanić, Tamara Štefanec i Iva Hanzić recitali su pjesme i crtice Mare Matočec koje je za tu prigodu odabrala njihova mentorica, nastavnica hrvatskog jezika Ksenija Zdjelar. Zatim je veliki meštar Družbe „Braće Hrvatskog Zmaja“, Zmaj Velikootočki, prof.dr.sc. Dragutrin Feletar također održao govor. Odmah nakon toga Kulturno-umjetničko društvo Seljačka sloga iz Špišić-Bukovice izvelo je lijep program pjevanja i plesa. Nakon nastupa, govor je održao potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske seljačke stranke Božidar Pankretić. U svome je govoru istakao da je Mara Matočec bila izuzetno poznata i ponosna žena. Naglasnio je da je surađivala s Marijom Jurić Zagorkom i proživjela puno tragedija. Unatoč tome imala je snage izdići se iznad toga i svojim djelovanjem postati uzorom mnogih žena i postati primjer borbe za pravicu i pravo glasa žena. Na kraju svečanosti poslušana je himna Hrvatske seljačke stranke te su Božidar Pankretić i Dragutin Feletar svečano otkrili spomenik Mari Matočec. Unuk Mare Matočec, Ivan Matočec, predsjednica Hrvatskog srca Marija Anić Ledinski i dogradonačelnik Virovitice i predsjednik Gradske organizacije Hrvatske seljačke stranke u Virovitici Ivan Sić, dipl.ing. svečano su položili vijence i zapalili svijeće. Svi gosti i uzvanici zajedno su pošli na domjenak i druženje u Mjesnom domu. Prigodom

otkrivanja spomenika podijeljena je gostima brošura koju je priredio profesor Zelenbrz.

*Recitacija pjesama i crtica Mare Matočec
Slijeva: Tamara Štefanec, Iva Hanzić i Vlatko Smiljanić
(iza Ive Hanzić je Josip Novogradec, voditelj programa)
foto: Ksenija Zdjelar, nast.*

*Mr.sc. Božidar Pankretič odkriva spomenik Mari Matočec u Koriji
(foto: Rozalija Trošelj, dipl.oec.)*

*Slijeva: Tomislav Tolušić, dipl.iur., Marija Anić Ledinski, mr.sc. Božidar Pankretić, Ivica Kirin, dipl.ing i prof.dr.sc.Dragutin Feletar
(foto: Rozalija Trošelj, dipl.oec.)*

*Slijeva: Ivan Matočec, Mladen Matočec, mr.sc. Božidar Pankreć, prof.dr.sc. Dragutin Feletar, Tomislav Tolušić, dipl.iur, Ivica Kirin, dipl.ing. i Ivan Zelenbrz, prof.
(foto: Rozalija Trošelj, dipl.oec.)*

Sjećanje mještana Korije na Maru Matočec

Martin Kožar

Martin Kožar rođen je 1925. u Đurđevcu. Kao trogodišnjak, 1928., s roditeljima se seli u Koriju gdje kupuju gradilište tik iza današnje škole od Ravnogorske štedionice d.d., gdje i danas živi. Od Mare Matočec Martin je udaljen stotinjak metara. Pamtio ju je odmalena, a on i njegovi roditelji s njome su imali dobrosusjedske odnose. Budući da je znao doći u njenu kuću, osobito se sjeća biste Stjepana Radića koju je Mara držala u zatamnjenom prostoru svoje sobe.

„Prije nego što smo se kolonizacijom doselili u Koriju, Mara je živjela na gornjoj strani Đurđevca, prema Virju. Kada se preselila u Koriju, živjela je u maloj kućici koju je kasnije pretvorila u gospodarski objekt – štalu. K njoj je često dolazila snaha Marica, a sina Josipa su pretukli žandari.“, prisjeća se Martin.

„Na svom seljačkom gospodarstvu, Mara je imala tri-četiri krave, dva konja, nešto svinja i peradi. Putovala je diljem Hrvatske i sa sobom je vodila svoje Korijance.“, s ponosom se prisjeća Martin Kožar, ugodno iznenađen pisanjem nove biografije o Mari Matočec.

Prisjetio se Martin i njezine humane naravi, kako je prisvojila nekoliko djece. „Najviše se od njih sjećam Anke Gmajnić rođ. Andrijašević, a od milja smo ju zvali Anka Bosanka.“

Martin je bio na posljednjem ispraćaju Mare Matočec, a za to je kazao: „Na dan kada je umrla, njezino tijelo bilo je na odru u vlastitoj kući. Gotovo je cijela Korija bila na pogrebu.“

Jelka Kovačić rođ. Halavuk

Jelka Kovačić rođ. Halavuk rođena je 1931. u Koriji, gdje i danas živi. Danas vodi mjesnu Udrugu umirovljenika, a od kuće Mare Matočec udaljena je dvjestotinjak metara.

„Mara Matočec bila je jedna od najpoznatijih hrvatskih žena!“ naglašava Jelka. „Bila je niska rasta i sitna seljačka ženica, uvijek odjevena u crnini. Nas, mlade, znala je okupiti na mjestu gdje je danas rukometno igralište u Korijaskom parku podno nekadašnje kapelice.“

Maru Matočec, Jelka će osobito pamti po tome što je oslobodila 64 Korijanaca, a među njima i njenu sestru, iz logora u Osijeku, 1945. Do Osijeka putovala je preko Drave kroz Mađarsku, pa preko fronte u Baranju. Tamo su Korijanci bili zarobljeni i spremni za put na rad u Njemačku. U dogovoru s velikim županom, nekadašnjim HSS-ovcem, dr. Stjepanom Heferom, oslobodila je Korijance. Velika požrtvovnost i ljubav proslavili su taj događaj.

Od obitelji Matočec, Jelki je poklonjena fotografija Mare Matočec. Nju je Jelka poklonila Udruzi umirovljenika, a fotografija se danas nalazi u Mjesnom domu Korija.

Franjo Korenički

Franjo Korenički rođen je 1951. u Koriji. Njegovi preci u Koriju su došli tijekom kolonizacije (1927. – 1929.). Mara Matočec i Franjo bili su susjedni „preko puta“, a Franjo slikovito kaže da je njihove kuće dijelio samo put.

„Mara Matočec bila je fenomenalna političarka, pjesnikinja i žena. Budući da je moja bliska susjeda, dosta vremena proveo sam kod nje, jer je osobito voljela djecu. Prisjećam se njezinog lijepo uređenog dvorišta s mnogo cvijeća, drveća i brajde kraj kuće. Uz to, u Golom Brdu imala je i vinograd.

„Podzemna je voda u Koriji dosta pjeskovita pa je bila problematična za korištenje, osobito za piće. Za taj problem Mara je imala rješenje: polupropusni vrč. Njegova funkcija bila je da u sebi zadržava pijesak, otpad i sl., a ispušta čistu vodu. Za sebe važne stvari držala je u zatamnjenoj sobi. Iz te sobe se prisjećam biste Stjepana Radića, fotografije Matije Gupca i hrvatskog stijega sa šahovnicom. Prema svemu sudeći, Mara Matočec bila je poljoprivredno naprednija od ostatka sela. Primjerice, jedina u Koriji imala je betonom ograđen prostor za stajsko gnojivo, tzv. đubrište. Uloga betona bila je da gnojivu zadrži vlagu i održi njegovo pravilno sazrijevanje, kako bi zemlja bila kvalitetno pognojena. Osim toga, Mara je jedina u selu imala dva silosa, visine oko jedan metar iznad zemlje i dva metra u zemlji. Tamo je čuvala žitarice koje je uzgajala i silažu kojom je tijekom zime hranila svoje blago. Tijekom zimskih večeri, kada se u polju nije moglo ništa raditi, Mara je znala okupiti nas, djecu, kako bismo kod nje igrali šah. Ona je jedna od prvih Korijanaca imala šahovsku ploču i figure, koje su bile izrađene od drveta. Znala je neke osnovne poteze, pa nas je naučila igrati njime. Igranje šaha bila je velika zabava za nas mlade, gdje

su se dvoboji pažljivo pratili, a kasnije se drugima prepričavalo o pobjedi.“ Od bogate pjesničke zbirke Mara je posvetila dvije pjesme Franjinoj obitelji: Franjinoj sestri Rozi i baki Ljubici.

„Svakoga je znala saslušati i dati koristan savjet. Njezin najpoznatiji savjet cijeloj Koriji bilo je očuvanje današnjeg parka koji se održao do današnjih dana Marinom zaslugom.“

Nadasve skromna, poštovana, pametna, pažljiva, diplomatska, draga..., Franjo je nizaio epitete kako bi ju što bolje opisao. Bio je i na njezinom posljednjem ispraćaju, zajedno s gotovo cijelom Korijom.

Kako ga je Mara i učila, Franjo će i dalje prenositi na mlade naraštaje znanje i kulturu Mare Matočec, baš onako kako je Mara svu djecu učila. S ponosom će se prisjećati tako male seljačke ženice, a tako velike pjesnikinje, političarke i spisateljice.

Sjećanja unuka, Ivana i Mladena Matočeca, na svoju baku

Kažu da djetinjstvo zlatno je doba, kao potok bistri, osobito kada te čuva i pazi dobar roditelj. Uza svu ljubav, koju nam roditelji daju, postoji jedna neopisiva sreća i znanje, koju nam je pružila naša, kako smo ju zvali, majka Mara. Iz toga doba vežu nas najljepše uspomene i sjećanja, žamori i veselje, tuga i plač. Sve smo to proživjeli uz našu baku.

Majka Mara bila je tako dobra i pažljiva osoba. Izuzetno ljubazna i draga. Budući da se teško vratiti gotovo pola stoljeća unazad, prisjećamo se nekih od najdriljivijih i najzapaženijih trenutaka s njom.

Kada su naši roditelji morali bježati od strahota Drugog svjetskog rata, naša majka Mara zavjetovala se. Obećala je, ako se svi skupa vratimo živi i zdravi, da će obavezno zbog nas postiti svaki utorak. Koncem studenog 1944. smo otišli, a vratiti se 1945. Majka Mara održala je svoje obećanje i redovito utorkom postila, no iznenađenjima nije bilo kraja. Tijekom vremena, dok smo otišli, baka je sakuplila do našeg dolaska oko 20 kg meda koji je zakopala u zemlju, kako joj nitko ne bi mogao uzeti. Sačuvati i imati toliko meda bilo je veliko bogatstvo, uzevši u obzir o vremenu kojem govorimo. Poslijeratna kriza bila je strašno velika i teška. Primjerice, majku Maru su jedne godine tražili devetnaest metara žita, a baka je imala samo osamnaest.

Koncem rata, prema bakinom pričanju, u dvorište došao je ruski vojnik – Čerkez. Naši silosi bili su puni žita, a žito je bilo prekirveno kukuruzom. Čerkez je bajunetom „bockao“ u silos, ne bi li pronašao žito. Majka Mara je plačući promatrala Čerkeza kako bode. Majka je na to rekla: „Imaš li ti majku? Kako bi tebi onda bilo?“. Odmah ju je Čerkez pogledao u uplakane svijetlo plave oči i smjesta otišao ne uzevši ni zrno žita.

Bakina velika prijateljica Margareta Janković iz Sjeverne Amerike znala je baki često poslati pakete. Za nas je to bila velika radost. Dok su

u Americi konzervirana hrana, loptice za tenis i gumeni bomboni bili sasvim normalna pojava, za nas su to bile velike novine. Sjećamo se, da je baka dobila i krasno ukrašene kožne kaubojske čizme. Budući da su bile male veličine, samo ih je baka mogla nositi. Koristila ih je za odlaske u štalu i radove u polju, jer su za to bile praktične.

Dolazeći iz škole, baku smo znali opaziti u kutku kraj dimnjaka gdje je na neobičan način sjedila i pisala. Baka je prema nama imala poseban način ljubavi. Na tome mjestu, gdje je pisala i čitala, znala nas je obojicu zagrliti i u tišini hladnih i dugih zimskih noći prepričavati nam svoja djela, stare ruske bajke koje smo posebno voljeli i dr.

Osim nama, u nedjeljnim prijedpodnevima nakon mise, kod bake su znali doći mještani Korije na politiziranje ili im je Mara nekada čitala stari HSS-ov *Dom* i svoje radove. Od dolazaka Korijanaca, najviše se sjećamo da su to bili Šime Petrović, Ivan Klasić, Rudolf, Mato i August Pavić te Franjo Smiljanec i Josip Štefanec.

Iz njenog spisateljskog, dramskog te političkog opusa, sjećamo se nekih detalja. Pričala nam je da se na jednoj premijeri igrokaza *Matija Gubec*, neki gledatelj toliko uživio u predstvu, da je tijekom Gupčeva krunjena naglo iskočio iz publike i počeo glasno vikati da ne diraju Gupca.

Odlazeći na duga putovanja, sa sobom je uvijek nosila košaricu u kojoj je obavezno bila pogača i izuvalica. Po starim podravskim drumovima pješačila je u gumenim čizmama, a dok bi došla do svog odredišta, preizula bi se u prigodne cipele.

Uvijek smo prije jela morali moliti dugi Očenaš i Zdravomariju. Za nas, djecu, to su bile preduge molitve. Tako se Ivan sjeća, kako je baka, izmislila molitvu: „Ti nam, Bože, jelo, pilo; daješ djeci svoje milo. Amen.“ Ništa ne može biti ljepše, kada se prisjećamo trenutaka uz našu majku Maru. Takve osobe i tolku ljubav, ništa ne može nadomjestiti. Unatoč svom teškom seljačkom životu, tragedijama i svim godinama, koje su prošle otkako je nema, ona će zavijek biti naša jedinstvena – najvoljenija majka Mara.

Nekoć jedna od najpopularnijih seljačkih žena u Hrvatskoj, a nažalost zaboravljena – Mara Matočec, kći jedinica oca Luke Jendrašića i majke Mare rođ. Vrbančić, rođena je – prema postojećim službenim dokumentima – 13. listopada 1885. u Đelekovcu kraj Koprivnice. S roditeljima u prvim godinama života seli se u Đurđevac. Završila je četverogodišnju Pučku školu. Često je po školskim bilježnicama pisala pjesme, a njezine učiteljice su ih znale anonimno slati u časopise. Njezini preci bili su vjerni pratitelji Hrvatskog seljačkog pokreta, a tako je Mara od mladosti primala prve informacije o politici. S osamnaest godina postala je ženom i majkom. Udaje se za Stjepana Matočeca, kolara i pravoužitnika đurđevačke imovne općine. S njime dobiva čevero djece: Ignacija, Josipa, Valenta i kćer Maricu. Ignacije kao mlad dječak stradava od posljedica udara groma, Josip mlad umire od epilepsije, a Marica nedugo nakon poroda umire od bolesti žučnog kamenca. Stjepan je Matočec mobiliziran u austro-ugarsku vojsku na početku Prvog svjetskog rata. Mara Matočec osjećala je da joj se muž više nikada neće vratiti i ona krajem 1914. piše pjesmu *Sibiriji*. U listu Antuna Radića, *Domu*, vidjela je natječaj za pisanje pjesama čiji su autori seljaci. Ubrzo Mara Matočec šalje pjesmu *Sibiriji* u *Dom*. Ta pjesma pokrenula je veliku pozornost te ju od onda salijevaju da piše i objavljuje dalje. Osim pjesama, Mara je pisala igrokaze i crtice. Smatra se da je napisala oko 1000 pjesama, oko 15-tak igrokaza i neutvrđen broj priča i crtica. Kod nje nema velikoučenih fraza, već ona piše seljačkom mudročću, onako kako narod razumije i govori, kako se misli na selu. Ima osjećaj za mjeru, osjećaj za prirodu i ljudski život u njoj. Svojim djelima poučava i budi osjećaje. Pod utjecajem agrarne reforme u Virovitici i nagovora dr. Đure Basaričeka, Mara se Matočec seli 1927. u Koriju, prigradsko naselje udaljeno 5 km od Virovitice.

Ondje podiže svoje seljačko gospodarstvo iz temelja. U Koriji je okupljala mladež: vodila je dva zbora (ženski i mješoviti), jednu diletantsku kazališnu družinu i političku organizaciju. Bila je izuzetna govornica i predavačica. Raspravlja kao intelektualac i diplomat. U svakoj temi je na mjestu, uvijek je znala što kaže. Obilazi gotovo cijelu Hrvatsku i Bosnu kako bi držala predavanja. Suradivala je s brojnim hrvatskim književnim i političkim uglednicima. Stekla je izuzetno veliko prijateljstvo s Marijom Jurić Zagorkom, koja ju je smatrala i nazivala svojom sekam. Ivan Generalić ilustrirao je njezine stihove, Alojzije Stepinac gledao njezine kazališne predstave, Rudolf Matz zapisivao napjeve iz njezinih igrokaza. Potresena atentatom u beogradskom parlamentu, jedna je od inicijatora prvog spomenika podignutog nekom velikanu Hrvatske seljačke stranke, točnije spomenika dr. Đuri Basaričeku u Okrugljači koji potječe iz 1928. U politiku Mara Matočec ulazi putem Seljačke sloge u kojoj je ostavila sav svoj trud i rad. Ukratko, Mara je Matočec sa Rudolfom Hercegom bila glavni pokretač djelovanja za borbu protiv nepismenosti, banski povjerenik za kolonizaciju, odbornica Narodne zaštite za zbrinjavanje siromašne djece, član Glavnog odbora Hrvatske žene, Hrvatskog srca i Napretka; povjerenik Liječničke komore za obavještanje o zdravlju naroda svoga kraja, javni prosvjetni radnik Seljačke sloge, počasni član društva Kolo domaćica i doživotni član Glavnog odbora Hrvatske seljačke stranke. Izuzetno je bila voljena u hrvatskom i bosanskom narodu, pa je njoj bilo povećano oko tridesetak pjesama. Svoja djela nikada nije skupila u jedinstvenu knjigu, nego ih je objavljivala po časopisima i novinama. Naime, pred Drugi svjetski rat Seljačka sloga htjela je izdati njezina djela, ali uspostavom ustaške diktature djela nisu ugledala svjetlo dana. Poslije rata bila je potpuno zaboravljena. Do kraja svoga života je pisala, ali djela nije objavljivala. Umrla je neprimjetno i tiho u Koriji 8. svibnja 1967. Mara Matočec bila je toliko velika osoba, da je njezina smrt bila objavljena na prvim stranicama Hrvatskog glasa – prvog hrvatskog lista u Kanadi,

koji je obavijest o njezinoj smrti primio iz Münchena. Pokopana je na Gradskom groblju u Virovitici. Njoj u čast, 18. listopada 2009. otkriven je spomenik u Koriji. Mara je Matočec živi dokument seljačke duhovne snage i stvaralačkog talenta. Među nama Korijancima zasijala je divno sjeme hrvatstva. Mi, mlade generacije, trebali bismo njezine plodove žeti i opet zasijati.

Prilozi

Milan Kovačević: Mara Matočec – pučka spisateljica,
ulje na lesonitu, 330 x 260 mm, 2010.
(prema ideji Vlatka Smiljanića)

Moja štala. Možda će tko reći, a još ćemo čitati o štalama. Hu! Smrdljivim štalama. Gde sve smrdi, po gnoju, po znoju.

Jest istina i smrdi i miriše, kako si tko uzme. A nama pravim seljacima sve zaudara, ne smrdi. Jer onda kako građani i svi rado jedu, mlijeko, sir, kajmak, maslac, maslo, meso, obuču prave, a sve se to odhrani u toj smrdljivoj štali.

A nama seljacima je štala, mnogo put sastanak, dolazimo jedan drugom pogledat, kako kojemu napreduje blago. Kad je kojemu šta bolesno idemo gledat i pogledat dali ide bolest na bolje. Eto nama ne zaudara štala, pravi seljak u njoj gleda, svoje blago iz kojega mora da izvuče što više, da na plati poreze, namete, kolara, kovača, odjeću i obuču i sol i pertrolej, što je glavno u domaćinstvu, a bez čega se nemože biti. A dok ga poprati nesreća, koliko žalosti i brige, otkuda potrebe nadomjestiti? Gdje uzeti? A nitko te za to ne pita, a veterinar više put? A ja sam u štali koliko put opetovala govor, kada sam išla držati predavanja. Koliko mi je došlo na pamet u štali, da sam pisala u razne časopise i u „Slobodni dom“ u „Narodno kolo“. U „Hrvatski dnevnik“ u Sarajevski „Napredak“. Bilo bi puno nabrajati. Ali ću još reći, da sam pisala i časopisu „Hrvatica“, „Naša žena“, „Seljačka sloga“, „Narodni napredak“, „Prosvjeta“ itd. Puno toga mi je došlo na pamet u štali hraneći svoje kravice i češljajući ih. O štalica moja, sve dobro moje, hraniteljko zemljice moje i dječice moje. Koliko puta sam u tebi klečeći molila Boga dobroga da mi je sve zdravo i veselo. A kada je bila nesreća, onda sam molila Svevišnjeg Boga da mi daje jakosti da sve svladam. Da nadjačam gubitak i dobijem snage za daljnje veselje i nade. Eto, moja štalica. Štalica moja u tebi sam si računala koda mi dolaze odplate dugova i kamati za zemlju što bijah dužna.

U tebi oplakivah svoje mile i drage pokojnike. A prilično sam toga pokopala. Nikada mi se muž nije vratio iz prijašnjeg rata. Pokopala oca i majku, kćerku i sina dva. Pokopala unuka koji mi bio nada i veselje. Pokopala bake i puno toga od familije naše, koje sam voljela kao i oni mene. I u tebi štalica moja, oplakivah sve svoje mile i drage.

Kolko puta prospavah u tebi, kad mi je bilo što od marve bolesno. Kad mi se kravice telile, a čuvala tele par noći, da mu se što ne dogodi. Koliko puta sam zvala sve svoje pokojne, po redu, da dođu, da mi bude lepše.

Ali, nikoga nije bilo. Nikoga.

Sama sam bila, sama sa kravicama i konjima. I eto, neka nitko ne misli, da je pravomu seljaku štala nešto ogavno, ne. On se ponosi s njome i on je voli. Jer je to sve vezano, uz njegov život.

I zemlja i štala i marva u njoj. Sve mu je potrebno i jedno bez drugoga slabo vredi. Tu je njegovo kako se kaže sve. Svetost. Veselje. Nada.

I kada umiru, koliki su na smrtnom času kazali. Čuh, kravico moja, više za menom. Bit će ti tužno bez mene kravice moja.

Oh štalica i kravice moje. Koliko vam pripovijedam, a vi slušate, kao da razumijete što vam govorim. Da, vi slušate onoga, koji vas voli, kao zjenicu oka svoga. Razumijete vi to, osjećate to.

I kada ću biti bolesna, bit će mi teško za vama, kao što mi je bilo mnogo puta, kada sam bila bolesna. I zato štalica moja, želim da te očuva Bog i sveti Antun i svi sveci Božji.

Već sam opisala žalost za jednim unukom Ivicom, koji mi je bio u vrijeme rata, otišao u Bačku skupa sa mamom svojom. Onu žalost nijesam mogla metnuti na papir, ne. Ali vratio mi se sa mamom svojom, živi i zdravi. Postila i molila za njih. Došli su hvala dragom Bogu. A sada hoću malo napisati o mlađem unuku Perici. Nije to kako se kaže i pjesma je o jednom lijenom Peri. Možda zato što je još zove i Mladen. Dakle dva imena. Dobar je moj unuk Pero Mladen. Dobar kao dobri dan. Sučuti ima za mene staru i nejaku. Pomaže mi i ako je još malen, učenik trećeg razreda pučke škole, gdje god može.

Ako napajam blago pomaže mi. Vodu vuče, a ja nosim da pije marva i tako mi puno brže ide posao od ruke. Ako cijepam drva, pritrči: majko ja ć, ja mogu bolje. Ako mi tuga srce ovije, te mi vidi suze u očima opet i on proplače i tješi me kako najbolje umije, kako znade. One njegove mile riječi i utjehe, koje mnogi stariji nemaju ili neće dati ožalošćenom starom biću.

Jer su starih ljudi živci slabi istrošeni, pa misle možda šta i ne postoji. A najviše boli svakog starca, kad pomisli da nekome smeta, da je neko ne sretan zbog njega. Volio bi da dođe smrt, a ona mnogo puta rađe uzme nekog mlađeg, a stariji ostaje.

Da si uzme sam život i to dolazi na pamet, ali bojeći se Boga, koji je jedini gospodar čovjekova života ipak odustaje. Neće mu se ni sramote, da imaju djeca radi njegovog takog čina. I trpi i nada se u bolje. I starci su sretni dok imaju dobru djecu koja ih razumiju i dok imadu dobre unuke. Dobra su djeca i dobra unučad kao „Anđeli čuvari“ te meke staračke duše. Anđeli, koji znadu utješiti i razvedriti, bol i tugu srca i duše.

Jer ni sve nesreće, ni sve smrti i pokapanja, ni sve nedaće i brige ne mogu

čvjeka tako uzdrmati, tako ražalostiti, kao kad misliš da si suvišan na svijetu. Da si nepotreban. Da bi bolje bilo da te nema među živima. Dakle, moji unuci Vama pišem ove redke: Budite mi i dalje dobri. I mene i svojem ocu i majci. Budite mi i nadalje „Anđeli čuvari“ mene staroj i slaboj ženi koja je puno pretrpjela, puno radila, puno болоvala i tugovala. Čije bore na licu govore o stradanju, koje imadu sve majke, sve patnice ovoga svijeta. Razumijete me i nemojte za žao uzeti sve što velim jer ne mislim zlo, ne mislim i ne želim nikome.

A doći će i moja zadnja ma doći. I to nije daleko, nije djeco nije. A dotle ću vam pomoći što ću moći i dokle ću moći. A vas nek čuva dobri i milostivi Bog. Nek vam je na pomoć.

I još nešto sinčeci moji, još vam hoću nešto reći:

Ja imam još jednu unuku i njezine dvoje dječice. Kad neće biti mene u životu, priznajte ju. Ona je čerka kćerke moje, koja je umrla vrlo mlada. Ona ju ni ne pozna, niti se je sjeća, jer je malena ostala. Siroće je ona kao i sva djeca, koja zagube majku ili oca svoga. Jer dobrog oca i majku nitko nadomijestiti nemože. I zato dječice moja priznajte mi unučicu svoju, kao sestricu svoju.

A kad ja umrem, zakopajte me do njezine majke. U kutu, da nebudemo nikome na putu. Da mi nije sama tamo kod plota. Da sam i ja s njome. A Vi dođite kad kada pa nas sve posjetite i donesite stručak cvijeća iz našeg vrta.

Bog će Vas blagoslivljati i svi Sveci božji.

HRVATSKA SELJAČKA STRANKA
POVODOM
90. OBLJETNICE
URUČUJE

ZAHVALNICU

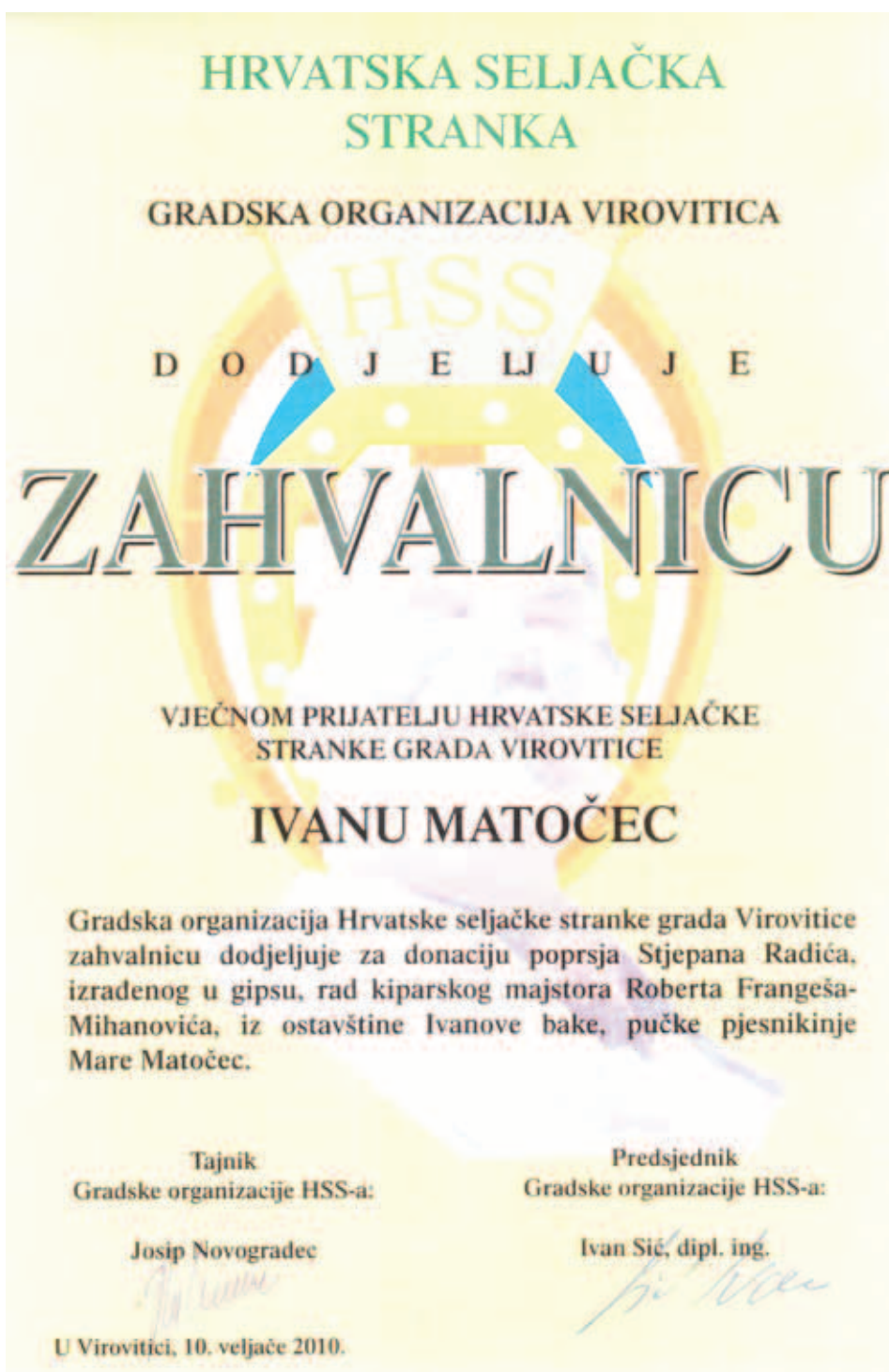
ČLANU - ICI *Mari Matočec*
posmrtno

ZA ODANOST
NAUKU BRAĆE RADIĆ
I POLITICI HSS

ZAGREB 11. PROSINCA 1994.

PREDSJEDNIK HSS
Zlatka Tomčić

Marica Matočec rođ. Kristiović, Ivan i Mladen Matočec svečano su primili posmrtnu zahvalnicu Mari Matočec u Zagrebu, 11. prosinca 1994. od predsjednika HSS-a Zlatka Tomčića (ostavština obitelji Matočec)

Zahvalnica Ivanu Matočecu, unuku Mare Matočec, za donaciju poprsja Stjepana Radića iz ostavštine njegove bake Mare Matočec od Gradske organizacije HSS-a Virovitica

HRVATSKA SELJAČKA
STRANKA

GRADSKA ORGANIZACIJA VIROVITICA

HSS

D O D J E L J U J E

ZAHVALNICU

VJEČNOM PRIJATELJU HRVATSKE SELJAČKE
STRANKE GRADA VIROVITICE

MLADENU MATOČEC

Gradska organizacija Hrvatske seljačke stranke grada Virovitice zahvalnicu dodjeljuje za donaciju poprsja Stjepana Radića, izrađenog u gipsu, rad kiparskog majstora Roberta Frangeša-Mihanovića, iz ostavštine Mladenove bake, pučke pjesnikinje Mare Matočec.

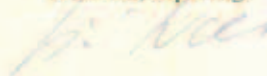
Tajnik
Gradske organizacije HSS-a:

Josip Novogradec

Predsjednik
Gradske organizacije HSS-a:

Ivan Sić, dipl. ing.

U Virovnici, 10. veljače 2010.

Zahvalnica Mladenu Matočecu, unuku Mare Matočec, za donaciju poprsja Stjepana Radića iz ostavštine njegove bake Mare Matočec od Gradske organizacije HSS-a Virovitica

Tintarnica Mare Matočec, koju je na poklon dobila u Bosni (ostavština Mare Matočec)

Ovo drveno zrcalo izradio je suprug Mare Matočec početkom prošlog stoljeća, a ručnik s natpisom „Hvaljen Isus“ izvezla je Marina majka Marija Jendrašić rođ. Vrbančić 1903. prilikom Marine udaje za Stjepana Matočeca (ostavština Mare Matočec)

Vijenac s trobojnicom koji je Mara Matočec dobila prije više od pola stoljeća od „Hrvatskog srca“ iz Siska (ostavština Mare Matočec)

*Vijenac s trobojnicom koji je Mara Matočec dobila od Marije Jurić Zagorke
(ostavština Mare Matočec)*

Na uspomenu mojoj dragoj prijateljici
peli - Mari Matočec

Zagreb 12/X 1954.

Zagorka

Neki od listova u kojima je objavljivala Mara Matočec

„Dom“ – novine Hrvatske (pučke/republikanske) seljačke stranke

Evolution

Izdavač Milica Devčić-Radić

Glavni urednik Krešimir Devčić. Odgovorni urednik Krešimir Biljan Draškovićeva 25. II.

Godišnja predplata Din 120/- za inozemstvo; Din 180/- za inozemstvo. Predplata se može uplatiti u mjesecnim obrocima od Din 10/-, a šalje se na Uredništvo i Upravu Evolucije, Zagreb, Hercegovčina 104. Broj časopisne pošte: uplatnice 57.218. Telef. 2542. Osobno se može predplatiti u knjižari u Radićevoj Slavenskoj Knjižari, Zagreb, Jurjićeva ul. 1. Pojedini svezak u predplati Din 10/-, šalje jedan puta svakog mjeseca.

Godište III.

Siječanj-Veljača 1934.

Svezak 1-2

Na polju znanja

Gospodarska privreda

Seljačko gospodarstvo.

Prije nego li pređemo na razgovor o samom seljačkom gospodarstvu, potrebno je da se osvrnemo na neke temeljne zaslade za razčišćenje pojma »seljački«. Što sve spada pod pojam »seljački»? »Seljački« to nije oznaka staležka u užem smislu, niti gospodarska, nije nipošto ni iz daleka isti, što i pojam »zemljoradnički«, »težakki«, »ratarski« ili »agrarni«, nego je to u prvom redu oznaka socijalna, društvena i kulturna t. j. sve ono, što sačinjava selo, dakle seljački dom, seoska škola s učiteljem, seoska crkva sa svećenikom i ostalo — sve to spada pod pojam seljački kao opreka »gradu«. Vrlo lijepo i temeljito razlaže pojam »seljačkog gospodarstva« odnosno pojam »seljački« Josip Predavec u svojem zamašnom djelu »Selo i seljaci«, koje će doskora izaći kao posebna knjiga. Pod naslovom »Žive snage naroda« piše Josip Predavec slijedeće:

»Pregledali smo povijest i razvoj sela i seljačtva i vidjeli smo, da je uza sve muke i nevolje, koje je naše selo i seljačtvo prošlo, ono ipak ne samo ostalo živo, nego je i sačuvalo toliko snage materijalne i duhovne, da je ta snaga mogla postati izhodištem i žarištem cijeloga današnjeg života naroda.

Rado bismo sada još makar i letimice upozorili na glavne elemente te snage, doduše u glavnom, u obliku, kako nam se oni danas pokazuju, ali je sigurno, da su ti elementi u stvari od najstarijih dana sastavni dio, bit seljačkog života.

»Selo i seljaci« djelo je Josipa Predavca, koje je napisao zadnjih godina. — izašlo je u 59 nastavaka u zagrebačkom »Obzoru«.

Taksa plaćena u gotovu

SELJAČKA SLOGA

GLASILO ISTOIMENOG HRVATSKOG SELJAČKOG PROSVJETNOG
I DOBROTVORNOG DRUŽTVA U ZAGREBU S OGRANCIMA PO
SELIMA - UREDNIK RUDOLF HERCEG

Broj 5.

Svibanj 1936.

God. I.

*Bog nam je otac, zemlja nam mati
Hrvatska naša zemljica sveta.
Jer smo od uvijek seljaci Hrvati,
Dok bude vieka, dok bude svieta,
Zavičaj naša ljubimo svoj...*

D-R VLADKO MAČEK

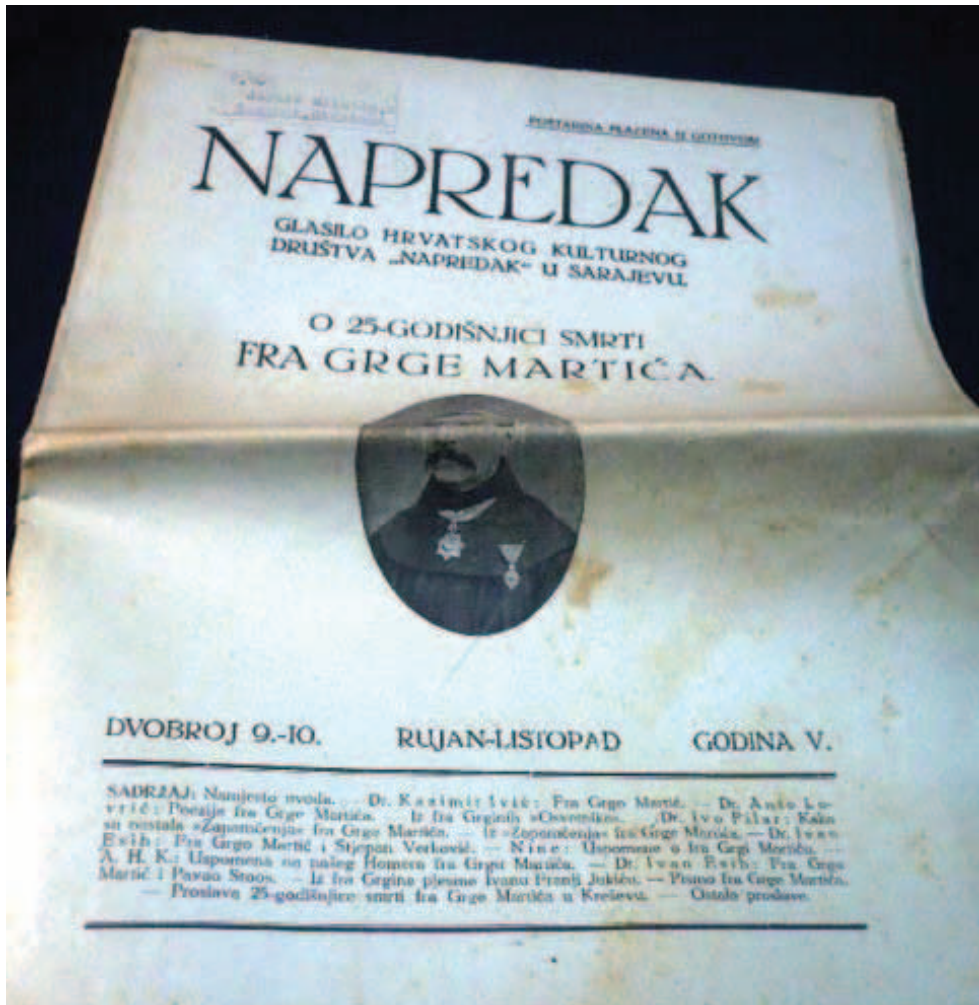
SADRŽAJ: Književni natječaj Seljačke Sloge (Rudolf Herceg). — Vodil hrvatskoga naroda (Pjesma seljaka Mije Mikovića). — Za velika djela dragoga nam Ante nakon mnogo vremena srce naša plamte! (Juraj Antolić, seljak). — Slavni (Pjesma seljaka Mije Stuparića). — Glazba u Slavoniji (Anton Jovanovac, seljak). — Velika bušča (Mara Matočec). — Seljačtvo kao subjekt (Dr. Mihovil Katanec). — Veliki učitelj Ante! (Mato Juršić, seljak). — Djelovanje Seljačke Sloge i prije ogranka... (Ivan Klarić, seljak). — Predivo i platno od lana i konoplje (Dr. Pavao Kvakan). — Uveća je prastara grana (Pjesma seljaka Mate Mandića). — Viestnik Seljačke Sloge. — Mladost-Radost.

„Seljački svijet“ urednika Božidara Magovca, vjenčanog kuma Valenta Matočeca i Marice Matočec rođ. Krsitović

Mjesečnik „Zlatni klas“, urednika Božidara Magovca

Sarajevski list „Napredak“ iz 1930. godine

„Ženski list“, koji je uređivala Marija Jurić Zagorka

KORIJA p. VIRCVITICA

Poštariis plaćena u gotovom

Matočec Mara

22

NARODNI NAPREDAK

HRVATSKI TJEDNIK

Broj 51-52.	VIROVITICA, dan 24. prosinca 1940.	Godina II.
Izlazi svake subote	Pretpлата četvet godišnje Din. 10--	Redni broj Din 2--

Čestit Vam Božić!

I Novo Ljeto želim!

Boga im dušom i blagom,
Da sreća i uspjeh Vam cvate,
Al' od te sreće i blaga,
Da i drugima date!

Čestit Božić i Vama,
Seljačke moje sestice,
Da život šepči i hodi
Hrvatsko Vaše stice
Do vijeka srećiti!

Tri ugla ti orbi naše loze,
Ti majko i ženo hrvatska,
Što stolaš si uzruče
Nalog stadi uzlikat!

Evilom da preuzgore
Dukevno manje jakom,
A rukom da Vašom pristite
Darak tjeđnikom,
siromakom

Čestit Božić i sretno Novo
Ljeto.

I Vama radnicima,
beskućincima,
Da Gospod daje poštena
rada.

Otkinut Vaka da ništa
Od nevolje, glada v'še
ne strada!

Milosti da vite ne prestatu,
I o ništoj dobroj volji ne
ostaju.

Ponos i Vaka nado,
jer čini uvijek strada!

A sbe hrvatsko mati,
Dječice lias
Neh čuvaj, jača i prai
Drema tivlja neka ti skrati!

Na pravu da imaj prava
To istom nauči te zdrava,
No klerka naše domaie,
Da našek'acem potkruva!

Za pravu nima si boljeg
Pravica i srećke slopo,
Da situ nam danci slobode!

Ti velika i jako mati,
Uvra je želo doloq v'cka
Hrvatli da si bude brati,
A Hrvatska da tvoj do vijetli!

A zima neć ratiti,
Makom krov huziti,
Neh Božić i Novo Ljeto
Sveći se kladu kletati.

Govit na zemli
Mir, vesetit,
To zinditit
I moći su žitit!

Mara Matočec

„Hrvatski tjednik“ koji je nekada izlazio u Virovici

„Hrvatica“, list koji je uređivala Marija Jurić Zagorka iz 1941.

Izvori:

- Croatian voice (Hrvatski glas), br.21, svibanj 1967.
- Dom, br.44, god. XXII, 31. Lipnja 1928.
- Evolucija, god.III., siječanj/veljača 1934.
- Historijski zbornik, vol. 59. 2006., Suzana Leček: „Do sada se samo polovica hrvatskog naroda borila“: Hrvatska seljačka stranka i žene (1918. – 1941.)
- Hrvatica, god. 1, br.11, studeni 1939.
- Hrvatska revija, 9./2010., broj 2 str. 124.-132.
- Hrvatski dnevnik, br. 204, 14. Prosinca 1936.
- Hrvatski tjednik, br. 51-52, god. II., 24. prosinca 1940.
- Jutarnji list, br. 9116, 14.VI.1937., Tjedan hrvatske kulture obilježen je sjajnom hrvatsko seljačkom smotrom 13.VI.1937.
- Kalendar „Hrvatski glas“, vol. XXVII., 1957.
- Napredni gospodar, br. 2, god. II, veljača 1929.
- Narodna zaštita, br. 1, 1931, god. XV.
- Narodna zaštita, br. 11, god. XII, prosinac 1928.
- Narodna zaštita, Zagreb, studeni 1928. Godina XII. br. 11.
- Narodni napredak, br. 11-12, god. XII., 23. Prosinca 1940.
- Narodni napredak, br. 4-5, god. XII., 31. svibnja 1940.
- Narodni napredak, br.6, god. XI., 30. lipnja 1939.
- Naša žena, br. 1, ožujak 1937.
- Naša žena, članak: Žena i politika, 3/1937., br. 1, str. 8.-9.
- Podravina, br.12, vol.5, prosinac 2007.
- Seljačka sloga, 1937, str. 194.-195. – natpis M. Matočec
- Seljačka sloga, br. 1, god II., siječanj 1937.
- Seljačka sloga, br. 11, god. II., studeni 1937.
- Seljačka sloga, br. 5, god. I., svibanj 1936.
- Seljačka sloga, br. 6a, god.II., veljača 1937.
- Seljačka sloga, br. 7, god. III., srpanj 1938.
- Seljačka sloga, br. 8, god. II., veljača 1937.
- Seljačka sloga, br. 8, god. III., kolovoz 1938.,
- Seljačka sloga, br. 8, god. IV.,kolovoz 1939.,
- Seljački svijet, br. 12, 8. prosinca 1935.
- Seljački svijet, br.11, 8. Studeni 1935.

- Seljački svijet, br.4, 8. Lipnja 1934.
- Virovitički list, god. 1967., br. 574., 575., 576., 577.
- Vjesnik, br. ?, god. ?, 10. ožujka 2010.
- Zavičaj, ljeto 1994., članak, Ksenija Zdjelar, nast.: Mara Matočec, str. 54.-55.
- Zlatni klas, br.1, 1930.
- Ženski list, 1935., br.5
- Ženski svijet, 1939.

Izbor iz literature:

- Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo: Riječnik stranih riječi, Novi Liber, Zagreb, 1999.
- Dr. Horvat, Rudolf: Hrvatska na mučilištu, Školska knjiga, Zagreb, 1992.
- Dr. Kolar-Dimitrijević, Mira: Mara Matočec, Nakladnička kuća „Dr. Feletar“, Koprivnica-Zagreb, 1993.
- Dr. Leček, Suzana, dr. Botica, Stipe: Za slobodu i pravicu: Stjepan Sulimanac – Naš Štefina, Hrvatska demokratska zajednica, Zagreb, 1999.
- Dr. Spevec, F.J. (ur.): Opći austrijski građanski zakonik, Knjižara L. Hartmana (Kugli i Deutsch), Zagreb, 1852.
- Frangeš, Branka (Ženka): Prilog upoznavanju i unapredjenju hrvatskog kućnog obrta, Ženska udruga za očuvanje i promicanje hrvatskog kućnog obrta, Zagreb, 1933.
- Freundenreich, Aleksandar: Gluma – stručni priručnik za ideologiju i praktičnu prijetu hrvatske pučke glume, Zadruga Sklad, Zagreb, 1934.
- Jurić Zagorka, Marija: U novinarskom zvanju, Zabavni romani, Beograd, 1953.
- Krunić, Blaž J.: Naše selo i idejni radnici oko Kluba Hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku, Klub Hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku, Osijek, 1934.
- Kulundžić, Zvonimir: Živi Radić, Nezavisno autorsko izdanje, Zagreb, 1971.
- Leček, Suzana: Seljačka sloga u Slavoniji, Srijemu i Baranji (1925. – 1941.), Hrvatski institut za povijest – podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2005.
- Lončarević, Vladimir (ur.): Krist u hrvatskom pjesištvu, Verbum, Split, 2007.
- Matković, Hrvoje: Povijest Hrvatske seljačke stranke, Naklada Pavičić, Zagreb, 1999.
- Mohorovičić, Andre (ur.): Virovitički zbornik, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb-Virovitica, 1986.
- Perić, Ivo: Stjepan Radić (1871. – 1928.), Dom i svijet, Zagreb, 2003.
- Prof.dr. Čulinović, Ferdo: Državopravna historija jugoslavenskih zemalja XIX. i

XX. vijeka, Škoska knjiga, Zagreb, 1956.

- Prpić-Gamiršek, Neda: Dr. Juraj Krnjević: tri emigracije i: razgovori – pisma – prilogi, Udruga za promicanje hrvatske političke povijesti „Neda Gamiršek-Prpić“, Zagreb, 2004.
- Skorjač, J.; dr. Maruzzi, D.; Vrtar, Stjepan; Herceg, Rudolf; Pokret za pismenost, Klub „ABC“, Zagreb, 1938.
- Sulimanac, Stjepan: Naše pravice, HKD sv. Jeronima (sv. Ćirila i Metoda), Zagreb, 1991.
- Šarinić, Ivo: Hrvatska seljačka demokracija
- Zgaga, Višnja (ur.): Muzeologija 43./44., 2006./2007., Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 2007.

Ostalo:

- Baranjec-Keserica, Jasna: Spomenik Mari Matočec, Korija – idejno rješenje, Virovitica, srpanj 2009.
- Dopisnice Mare Matočec između Juraja Krnjevića, Aleksandra Freudenreicha, Rudolfa Hercega, Gizele Hilić, Margarete Palmer rođ. Janković, Ogranka Seljačke sloge iz Rapovina kraj Livna (BiH), Mihovila Petračića i Ivana Lermana
- Kolar-Dimitrijević, Petrić, Raguž: Povijest 8. - Udžbenik iz povijesti za VIII. razred osnovne škole. Samobor: Meridijani, 2003.
- Pjesma o Prosvjetnom saboru ili kongresu u glavnom gradu Zagrebu 8., 9. i 10. prosinca 1939.
- Razgovori sa Mladenom Matočecom i Ivanom Matočecom
- Smrtni list Mare Matočec
- Zapisi Mare Matočec tijekom i nakon Drugog svjetskog rata

Vlatko Smiljanić
(foto: Marija Lovrenc)

Rođen sam 7. srpnja 1995., na samom rubu dravske nizine i posljednih izdanaka blago uzvišene Bilogore. Mjesto moga rođenja, puno je uspomena i ljepote, starih narodnih običaja, bogato svojom prošlošću iz daleke 1745., gdje je nekada bilo tursko naselje Sv. Ambrozija. Utjecajem dr. Đure Basaričeka naseljeno je Podravicima, Međimurcima i Zagorcima krajem dvadesetih

godina dvadesetog stoljeća. Velebno je okićeno ljepotom parka u središtu mjesta, prostrano poljima visokih kukuruza, zlatog klasja, mirisne kamilice i snažnog duhana, na kojima žuljevita ruka seljačka motikom obrađuje njivu, a njegov znoj mu zemlju natapa – govorimo o Koriji.

Od prvog do četvrtog razreda polazio sam Osnovnu školu Vladimira Nazora u Koriji, a od petog do osmog razreda istu školu u Virovitici. Svih osam razreda prošao sam s odličnim uspjehom. Sudjelovao sam na mnoštvo dodatnih aktivnosti, među koja su bili: hrvatski jezik, matematika, biologija, kemija, fizika, geografija, tenička kultura i povijest. U više predmeta njih došao sam do županijske razine, a u osmom razredu i do jedne državne. Najizraženija i najuspješnija natjecanja bila su mi iz kemije i povijesti. Na povijesti sam osvojio prvo mjesto na Školskom i Županijskom natjecanju osnovnih škola te šesto mjesto na Državnom natjecanju s mentorom Kristijanom Gositimirom, prof. Natjecanje je

bilo u obliku samostalnog istraživačkog rada, a njegova tema je govorila o političkom djelovanju Mare Matočec između dva svjetska rata. Cjelokupan rad bio je objavljen u Zavičaju, časopisu Ogranka Matice hrvatske u Virovitici.

U slobodno vrijeme bavim se čitanjem knjiga različitog sadržaja, sviranjem sintesajzera, streljaštvom i vožnjom bicikla. Nakon osnovne, upisao sam se u Gimnaziju Petra Preradovića u Virovitici te izabrao prirodoslovno-matematički smjer.

Biografija Mare Matočec moja je druga objavljena knjiga. Ranije sam na natječaju Moja prva knjiga uz pomoć mentorice Ksenije Zdjelar, nast. sudjelovao knjigom-slikovnicom *Fra Ma Fu* koja je prikazivala život i djelo Franje Martina Fuisa, legendarnog hrvatskog novinara i pisca iz Virovitice.

Kažu da nije mrtav onaj koji je umro, nego onaj koji se zaboravlja. Kao mladi autor iz Korije biografijom Mare Matočec želim pobuditi interes mještana, potaknuti širu zajednicu za novim saznanjima o njoj i razviti ponos hrvatskog naroda što je imao tako veliku ženu, majku, političarku, spisateljicu, dramatičarku, prosvjetnu i javnu radnicu, borkinju za emancipaciju i prava žena – našu Maru Matočec. Duboko se nadam, da nakon ove biografije, istraživanje o Mari Matočec neće stati, a njezina uspomena da će ostati vječno utkana u naša srca kao znak zahvale Mari Matočec.

Ova knjiga biografsko je djelo o ženi, koja je svojim djelovanjem i aktivnošću na kulturnom, prosvjetnom, spisateljskom pa i političkom polju obilježila regionalnu i hrvatsku povijest između dva svjetska rata. Riječ je o našoj baki – Mari Matočec.

Svaki čitatelj, niti na trenutak ne smije smetnuti s uma, da je autor ove knjige petnaestogodišnjak, tek je završio osnovnu školu.

Ideja o stvaranju ove biografije proizašla je iz otkrivanja spomenika našoj baki u Koriji. Autor je prvo izradio istraživački rad o političkom djelovanju Mare Matočec, s kojim je došao do Državnog natjecanja iz povijesti. Zainteresiran likom i djelom Mare Matočec, kao žene, majke, seljakinje, spisateljice, kulturne i prosvjetne aktivistice te političarke odlučio je izraditi ovo djelo, koje je pred Vama – potpunu biografiju Mare Matočec. Vlatku Smiljaniću nimalo nije bilo lako sakupljati gomilu podataka o baki. Većina njih bila je sačuvana u našim obiteljskim albumima i bakinoj ostavštini. Nasuprot tome, autor je također veliku većinu podataka pronašao u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, okolnim gradskim knjižnicama, povijesnim knjigama, ispitivanjem sumještana Korije, Državnih arhiva, Matičnih i župnih ureda, pretraživanjem Interneta i još mnoštva načina.

Mi, kao unuci, možemo posvjedočiti da su podaci autentični i točni. Autor je, gotovo godinu dana istraživao život naše bake, surađivajući s nama i prateći svoje istražene činjenice. Poslije izdanja prve knjige – monografije o našoj baki, autorice dr.sc. Mire Kolar, ovo je druga, potpuna biografija o Mari Matočec, prema našim saznanjima.

Nije primjereno, da govorimo o vrijednosti ove biografije. O tome će, vjerojatno, suditi književni kritičari i čitatelji. Sa svoje strane možemo izraziti veliku zahvalnost autoru Vlatku Smiljaniću, koji je uložio puno truda i rada, zanemarivši ljetne školske praznike i godinu dana rada posvetivši se našoj baki Mari Matočec.

Unuci Mare Matočec: Ivan i Mladen

Kazalo

Predgovor	7
Mara Jendrašić	9
Problematika datuma rođenja	11
Djetinjstvo Mare Jendrašić	13
Udaja Mare Jendrašić i nova obitelj Matočec	17
Mobilizacija Stjepana Matočeca u rat i prvi Marini politički i spisateljski koraci	27
Glavni odbor Hrvatske pučke seljačke stranke i prvi Marin javni nastup	31
Mara Matočec do 1924.	35
Uključivanje Mare Matočec u Seljačku slogu	41
Preseljenje Mare Matočec i dolazak u Koriju	45
Utjecaj Mare Matočec na suseljane u Koriji	51
Aktivnost Mare Matočec do lipnja 1928.	53
Reakcija Mare Matočec na atentat u Beogradu i bista Stjepana Radića	55
Mara Matočec na Gospodarsko-kulturnoj izložbi u Virovitici	59
Spomenik dr. Đuri Basaričeku u Okrugljači	63
Spisateljsko i političko djelovanje Mare Matočec do 1934.	69
„Prečasni i purančok“	71
Zlatne tridesete – godine najvećeg uspjeha Mare Matočec (1935. - 1940.) ...	75
Povlačenje Mare Matočec iz politike i javnosti	113
Smrt Mare Matočec	123
Spomenik Mari Matočec u Koriji	127
Svečano otkrivanje spomenika Mari Matočec u Koriji	135
Sjećanje mještana Korije na Maru Matočec	141
Sjećanje unuka, Ivana i Mladena Matočeca, na svoju baku	145
Sažetak	147
Prilozi	151
Pomoćna literatura, izvori i ostalo	175
O autoru	179
Pogovor	181

no, mi, iz
mas refotro sebe.
ile smo se naučili
Magyarom, Svabom,
dost, dobili
milicijom vladom.
kajimo, da smo svoji
milom donu,
nije, Hrvat nije,
Lorru.

VLATKO SMILJANIĆ

MARA MATOČEĆ

HRVATSKA SPISATELJICA,
PROSVJETNO-KULTURNA AKTIVISTICA
I POLITIČARKA

BIOGRAFIJA

ISBN 978-953-56371-2-7

9 789535 637127

Mara Matočić